LAISVĖ

SPALIS
1970

ŠIAME NUMERYJE:

Leonardas Valiukas

LIETUVOS BYLOS KĖLIMAS IR GYNIMAS LAISVŲJŲ TARPE

Stasys Barzdukas, Balys Graužinis, Ignas Medziukas, Bronius Nainys, Petras Vileišis, Jonas Žadeikis

TARP SVAJONIŲ IR TIKROVĖS

K. Petkus

LIETUVIŠKO RADIJO PROBLEMOS

ŽVILGSNIAI Į ĮVYKIUS IR SPAUDĄ

NR. 49 (86)

MIELAS SKAITYTOJAU,

Dėl redaktorių pasikeitimo "Į Laisvę" pasirodymas pirmoje 1970 metų pusėje buvo kiek sušlubavęs. Tačiau, kaip matote, gerokai paskubėjome su antruoju šių metų numeriu ir dėsime visas pastangas, kad dar šiais metais išeitų ir paskutinis.

Kitais metais "Į Laisvę" jus lankys vėl reguliariai.

Tie, kurie dar neatsiteisėte už 1970 metus, paskubėkite tai padaryti. O kad metai artėja prie galo, ta pačia proga prašytume apsimokėti ir už 1971 metus.

• • •

Mokestis už "Į Laisvę"

Pradedant 1971 metais, Australijoje gyvenantiems "Į Laisvę" skaitytojams mokestis pakeliamas 2 doleriais. Buvusis mokestis vargu padengė ekspedicijos ir pašto išlaidas. Taigi nuo 1971 metų "Į Laisvę" Australijoje, Kanadoje ir JAV-se kainuos 5.00 doleriai, visur kitur — 3.00 doleriai.

Prenumeratos mokestį siųsti žurnalo administratoriui šiuo adresu:

Mr. Aleksas Kulnys
1510 East Merced Avenue
West Covina, California 91790
U. S. A.

• • •

Naujas "Į Laisvę" redakcijos adresas

"Į Laisvę" redakcija laukia iš žurnalo skaitytojų pasisakymų įvairiais klausimais, informacinių pranešimų, įdomesnių iškarpų iš lietuviškos ir nelietuviškos spaudos, "laiškų redakcijai" ir t.t.

Visais redakciją liečiančiais reikalais rašyti šiuo adresu:

Į LAISVĘ
Post Office Box 34461
Los Angeles, California 90034

Visą medžiagą paskutiniam 1970 m. žurnalo numeriui siųsti iki lapkričio 30 d.

Į LAISVĘ

POLITIKOS ŽURNALAS
1970 SPALIS NR. 49 (86)

Juozas Kojelis
Redaktorius/Editor
Post Office Box 34461
Los Angeles, Calif. 90034

Aleksas Kulnys
Administratorius /
Circulation Manager
'510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

~~~

Lietuvių Fronto Bičiulių
Vyr. Taryba /
Board of Directors
of the Friends of the
Lithuanian Front
6441 So. Washtenaw Ave.
Chicago, Ill. 60629

Dr. Kazys Ambrozaitis
Chesterton, Indiana

Dr. Zigmas Brinkis
Los Angeles, California

Dr. Petras Kisielius
Cicero, Illinois

Dr. Antanas Klimas
Rochester, New York

Pilypas Narutis
Chicago, Illinois

Levas Prapuolenis
Chicago, Illinois

Dr. Antanas Razma
Joliet, Illinois

Antanas Sabalis
Woodhaven, New York

Leonardas Valiukas
Los Angeles, California

TURINYS

Laiškai redakcijai 2

Leonardas Valiukas: Lietuvos bylos kėlimas ir gynimas laisvųjų tarpe 4

Pasikalbėjimas su LB darbuotojais: Tarp svajonių ir tikrovės 13

Rezoliucijų pravedimo žygis ir jo pirmieji laimėjimai (1. vlk.) 30

K. Petkus: Lietuviško radijo problemos 39

Vladas Ramojus: Kazys Veverskis 42

Fab. Žirgulis: Laisvinimo veiksniuose 47

K. Baras: Aštuntasis Ateitininkų Federacijos kongresas 49

J. Grinius: Septynioliktoji lietuviškųjų studijų savaitė Vokietijoje 53

K. N. Vyduolis: Krauju rašyti puslapiai .. 59

Atsiųsta paminėti 62

"Į Laisvę" vedamieji 63

"Į LAISVĘ" — lietuvių politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai.

"Į LAISVĘ" (TOWARD FREEDOM), Lithuanian magazine of politics, published three times a year by the Friends of the Lithuanian Front.

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

LIETUVOS NACIONALINIO MUZIEJAUS BIBLIOTEKA
~~~

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Ačiū buvusiam, sėkmės naujam redaktoriui!

"Į Laisvę" redaktorių pasikeitimą skaitytojai pastebėjo ir reiškė gyvas reakcijas. Spausdiname kai kurių laiškų ištraukas.

Redakcija

Mielam bičiuliui Leonardui Valiukui, trejus metus redgavusiam "Į Laisvę" žurnalą, nuoširdžiai dėkojame. Redaktorius išlaikė žurnalą gyvą, įdomų ir aktualų.

Bičiuliai Juozui Kojeliui linkime ištvermės nelengvame redagavimo darbe. *Tegul "Į Laisvę" toliau būva* aktualus žurnalas ne tik Lietuvių Fronto bičiuliams, bet ir visai lietuvių visuomenei.

JAV ir Kanados Lietuvių Fronto Bičiulių Centro Valdyba

Linkiu daug sėkmės "Į Laisvę" redagavimo darbe.

Tikiuosi, kad eilę sekančių metų "Į Laisvę" įneš *savo vertingą indėlį*. Ypatingai yra svarbu pateikti medžiagos jaunuomenei. Taip pat reikia brandinti visuomenės politinį *galvojimą, kad visas jėgas pakreiptų* kovai už Lietuvos laisvę, prieš okupanto indoktrinaciją, o ne į ginčus savo tarpe.

Dr. Adolfas Damušis
Detroit, Mich

Sveikatos ir ištvermės. Tegu Dievas padeda.

Dr. Jonas Grinius
Vokietija

Noriu tik darbo pradžioje bičiuliškai įspėti Goethės Verterio žodžiais: *"Būk vyras ir nesek manim!"*

N. E. S.
J. A. V.

Gaila, kad bič. Valiukas nebegali toliau tęsti gražiai atlikto darbo. Po to, kai prof. Br. paliko žurnalą, man regis, jis vėl buvo pastoviau patekęs į savo vėžes kaip tik bič. Valiuko energijos dėka. Tobulybių, ypač mūsų sąlygomis, sunku pageidauti. Dėl turinio galima ginčytis, galima kiekvienam, turinčiam savo nuomonę, ją pareikšti.

Jei viskas ne taip sklandžiai ėjo, tai turime visi lygiai prisiimti savo kaltės dalį, pirmiausia — visi tyleniai, *paskui niurzgaliai, galop ir likusieji.*

Jei Jūs galite pratęsti "ĮL" pasirodymą, tai *mano pažadas bent* vienu straipsniu per metus paremti žurnalą yra savaime suprantamas dalykas. Čia tai jau dzūko žodis *žemaičiui.*

Dr. Kajetonas Čeginskas
Švedija

Atvirai kalbant, bič. Leonardo įnašu ir sugebėjimais buvau maloniai nustebintas. Tiesa, ne su *visais* jo linijos niuansiais aš galėjau sutikti. Bet negalima net įsivaizduoti žurnalo, kuriame nebūtų jausti paties *redaktoriaus linija. Ir juo individualesnis* redaktorius, juo, manau, jo linija bus ryškesnė.

Naujajam redaktoriui noriu linkėti ištvermės ir panašios kaip Leonardui sekmės pasitelkti tiesiog nenumatytų bendradarbių.

Vytautas Vaitiekūnas
So. Orange, N. J.

Truputį nuvokiu, su kokiais sunkumais kiekvienas redaktorius šiuo metu susitinka, tačiau *neabejoju* pasisekimu.

Vincas Trumpa
Washington, D. C.

Linkiu visos sėkmės kiek galint ilgiau ištesėti pasiimtoj "Į Laisvę" naštoj.

Dr. Juozas Girnius
Boston, Mass.

Sveikinu prisiėmusį sunkią redagavimo naštą. Ryškiausias LFB gyvybės ženklas ir yra "Į Laisvę".

Dr. Antanas Musteikis
Buffalo, N. Y.

Gera, kad "Į Laisvę" ir toliau eis nors redaguoti nebus lengva. Bus pažadų ir netesėjimų. Bet žurnalas yra geras forumas, žinomas ir išdirbtas, turįs įtakos.

Dalykus galima ir reikia blaiviai komentuoti. Mano pažiūra tokia: aurea via media est, nors dėl to "media" irgi galima padiskutuoti. Bet lietuviškas vieškelis gali būti pakankamai platus, kad visiems geros valios tautiečiams vietos būtų.

Gyvename didelių pasikeitimų laikotarpį, ir daug kas nuo mūsų valios nepriklauso. Reikia ir mums keistis, neprarandant esmės, bet ir *nebijant posūkių.*

Dr. Vytautas Vardys
Norman, Okla.

Džiaugiuosi, kad mano mėgiamiausias lietuviškas žurnalas eis ir toliau ir kad jis domisi jaunesnių žmonių darbais.

Garbrielius Mironas
Philadelphia, Penn.

Redaktoriams keičiantis, siunčiu geriausios sėkmės linkėjimus. Darbas nebus lengvas. Jei mokėsi telkti bendradarbius, o sutelkęs juos išlaikyti — pasisekimas užtikrintas. Negana mokėti ir sugebėti redaguoti, reikia mokėti ir sugyventi. O tai *kolektyviniame* darbe labai svarbu.

Anatolijus Kairys
Chicago, Ill.

Linkiu sėkmės redaguoti "Į Laisvę". Darbas sunkus ir nedėkingas. Tai žino tie, kurie tokius darbus dirba. Plepėti gali kiekvienas, bet kai reikia dirbti, plepui dingsta visa išmintis.

Bronius Nainys
Chicago, Ill.

Manau, kad darbas "Į Laisvę" redaktoriaus kėdėje nebus lengvas. Bet neabejoju, kad šią naštą paneši kelerius metus. O tai ir bus geras *įnašas.*

J. V.
Washington, D. C.

Redaguoti mūsų sąlygomis žurnalą nėra lengva, lyg 19-tame amžiuje kokiam Kudirkai ar Tumui - Vaižgantui, *kurių kiekvienas išleistas numeris* reikalavo daug darbo, energijos ir nepaliaujamo tikėjimo į savo tautos ateitį. Linkiu sėkmės tame svarbiame *šiandieniniame* darbe.

Dr. Zenonas Ivinskis
Vokietija

Bet kurio laikraščio, o ypatingai "Į Laisvę", misija didelė. Svarbi šiandien, svarbi ir *išliekanti istorijai.*

Susumuodamas Leonardo laikotarpį, galiu trumpai pasakyti, kad jo darbą vertinu teigiamai: sutelkė eilę naujų bendradarbių, įnešė tam tikro gyvumo, praplėtė bazę ir svarbiausia *ištesėjo.*

Dr. Kazys Ambrozaitis
Chesterton, Ind.

"Į Laisvę" redakcija laukia skaitytojų pasisakymų žurnale keliamomis problemomis. *Įdomesni laiškai bus* skelbiami. Tačiau redakcijai turi būti žinomas laiško autoriaus vardas, pavardė ir adresas. Spausdinant gali būti naudojamas ir slapyvardis. Anoniminių autorių laiškai, nežiūrint jų vertės, nebus spausdinami.

Laiškus redakcijai siųsti šiuo adresu: "Į Laisvę", Post Office Box 34461 Los Angeles, California 90034.

LIETUVOS BYLOS KĖLIMAS IR GYNIMAS LAISVŲJŲ TARPE

LEONARDAS VALIUKAS

"...'Mes išsilaikysime šimtą metų', vienoje Vilniaus kavinėje užsienio lietuviui pasakė studentas. 'Ar išsilaikysite jūs? Ar jūs jau nepradedate pamiršti, kodėl pasitraukėte iš Lietuvos?'..."

(Iš "Veržimasis į koegzistenciją", "Į Laisvę", nr. 47-48/84-85).

Lietuvos pavergėjas turi labai aiškų tikslą ir jo planingai siekia: jis stengiasi visais būdais ir visomis priemonėmis užliūliuoti laisvąjį pasaulį ir kartu nuslopinti lietuvių išeivių keliamą balsą Lietuvos laisvės reikalu. Geros valios lietuviai, suprasdami savo tremties misiją, turėtų užkirsti kelią tiems komunistų kėslams.

Lietuvių išeivių misija

Lietuva amžių bėgyje nedaug turėjo tikrai šviesių bei saulėtų dienų. Jai teko pakelti šimtus karų, ginant savo laisvę ir nepriklausomybę. Šimtmečiais pačių lietuvių didžia kraujo auka buvo išlaikytas krašto suverenitetas.

Nesigilinant į Lietuvos istorijos tolimą praeitį, prisimintina tik 1918 - 1920 metų nepriklausomybės kovos ir 1941 metų sukilimas prieš komunistinį pavergėją. Lietuviai savanoriai iškovojo Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę Pirmojo pasaulinio karo ir pokario metais, lietuviai partizanai atstatė Lietuvos suverenitetą 1941 metų birželio mėnesio sukilimu. Lietuva ir vėl atgaus laisvę ir nepriklausomybę, ir toje lemiamoje kovoje pagrindinį vaidmenį suvaidins lietuviai krašte. Nėra abejonės, kad ta laisvės diena ateis Lietuvai greičiau, ir ta kova nepareikalaus tiek daug kraujo aukos, jei tik geros valios lietuviai išeiviai pilnai supras savo tremties misiją ir jai nepagailės nei pastangų, nei laiko, nei darbo, nei pinigo.

Lietuvio išeivio misija nėra nei komplikuota, nei sudėtinga, tik pats tos misijos vykdymas, žinoma, nėra lengvas. Kiekvienas geros valios lietuvis turi šaukte šaukti laisvajam pasauliui apie padarytą Lietuvai skriaudą ir lietuvių tautos naikinimą, lenkti laisvojo pasaulio viešąją opiniją Lietuvos bylos naudai ir didinti visais būdais ir visomis priemonėmis Lietuvos bylos kėlėjų ir gynėjų gretas. Šis darbas turi būti vykdomas ne tiktai Vasario 16-sios ar dar vieno ar

kito minėjimo ar sukakties progomis, bet nuolat — intensyviai, planingai ir ištvermingai kiekvieną metų dieną tol, kol Lietuvai išauš vėl laisvės rytas. Šiame žygyje nė vienas geros valios lietuvis negali išeiti į "pensiją" ar pasiimti sau "atostogų".

Šiam žygiui, kaip ir visiems kitiems didesniems darbams, reikia ir prityrusių darbininkų, ir geros organizacijos. Priešingu atveju visų pastangų ir darbo rezultatai yra labai menki ar iš viso jų nėra. Gyvename ekspertų amžiuje. Ši darbo sritis nėra išimtis. Visam tam milžiniškam ir nepaprastai svarbiam lietuvių išeivių misijos žygiui turi vadovauti tos srities specialistai.

Išeivių talka Lietuvai praeityje

Didžiausias lietuvių išeivių skaičius visad buvo ir yra Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Medžiaginė parama lietuviams krašte ar Lietuvai buvo, yra ir bus svarbi, bet tai nėra šio straipsnio tema. JAV-bių lietuviai buvo ir, reikia manyti, bus pajėgūs ir ateityje suteikti didžiausią paramą lietuviams krašte, siekiant sau laisvės ir nepriklausomybės.

Lietuvių informacijos biuro įsteigimas 1917 metais JAV-bių krašto sostinėje (Washington, D. C.) buvo tikrai organizuotas, reikšmingas ir didžiulis Amerikos lietuvių pajudėjimas kovoje dėl Lietuvos laisvės. Tą biurą įsteigė ir jam iki 1919 metų vadovavo dr. J. J. Bielskis, dabartinis Lietuvos generalinis konsulas Los Angeles mieste. Tam biurui talkino patys žymieji to meto amerikiečių informacijos srities žinovai. Rezultatai buvo puikūs: tas biuras išjudino viso krašto spaudą Lietuvos bylos naudai ir laimėjo tūkstančius draugų JAV-bių legislatorių ir kitų įtakingų amerikiečių tarpe Lietuvos reikalui. Tuo klausimu dr. J. J. Bielskis dar turi daug ir įdomios medžiagos.

Lietuvai netekus laisvės 1940 metais, JAV-bių lietuviai vėl pajudėjo. Amerikos Lietuvių Tarybos centro vadovybės pastangomis buvo įsteigtas ir išlaikomas Lietuvių amerikiečių informacijos centras (Lithuanian American Information Center — LAIC), kuriam iki 1951 metų vadovavo dr. K. R. Jurgėla. Jam talkino M. M. Kižytė, plk. K. Grinius (iki 1946) ir dr. K. Pakštas (keletą mėnesių). Ši informacijos institucija leido biuletenį (Lithuanian Bulletin), protarpiais bandė informuoti amerikiečių spaudą apie padėtį komunistų pavergtoje Lietuvoje ir mėgino palaikyti ryšius su įtakingesniais ir žinomesniais amerikiečiais. Visas darbas buvo vykdomas gana mėgėjiškai, nes nė vienas iš minėtų darbuotojų nebuvo tos srities specialistas. Tos institucijos veikla nepaprastai susilpnėjo, kai 1951 metais dr. K. R. Jurgėla iš to darbo pasitraukė ir perėjo dirbti į Amerikos Balsą (Voice of

America), kur jis buvo paskirtas lietuvių skyriaus vedėju. Tose pareigose jis tebėra ir dabar. Tas informacijos centras išlaikė gyvybę iki maždaug 1961 metų pabaigos. To informacijos biuro vedėja ir vienintelė tarnautoja buvo M. M. Kižytė. Jos laikais institucijos veikla ir darbai buvo labai menki ir skurdūs.

Veiksnių skaičius JAV-se didėjo: be Amerikos Lietuvių Tarybos čia įsisteigė Lietuvos Laisvės Komitetas ir persikėlė į JAV-bes Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas. Tie veiksniai ir daug posėdžiavo, ir "derino" savo veiklą, ir turėjo visą eilę mažesnių ar didesnių konferencijų bei seimų, bet pagrindinį savo darbą — svetimųjų informavimą Lietuvos bylos reikalu — paliko "Dievo valiai".

Bandymai įsteigti naują informacijos centrą

Jei VLIK-as ir ALT-ba būtų pakankamai judrūs ir pilnai savo darbą atliktų, nereiktų jokių informacijos centrų. Juk ir vienos ir kitos institucijos pagrindinė paskirtis yra kelti ir ginti Lietuvos bylos reikalą laisvųjų tarpe, informuoti laisvąjį pasaulį Lietuvos laisvinimo klausimais ir verbuoti Lietuvos bylos kėlimui ir gynimui visus įtakinguosius ir žymiuosius laisvojo pasaulio valstybininkus ir kitus darbuotojus. VLIK-as ir ALT-ba ir turėtų *būti tais tikraisiais* ir didžiaisiais informacijos centrais!

Chicagiškių grupė, vadovaujama kun. G. Z. Sabataičio, S. J., bandė tą vakuumą užpildyti 1966 ir 1967 metais. Kun. G. Z. Sabataitis, S. J., ir jo bendradarbiai turėjo daug entuziazmo *ir gerų norų*, bet to nepakako tam didžiuliam užsimojimui. Chicagiškių pradėtas formuoti informacijos centras suklupo, beveik neženges nė vieno žingsnio.

1967 metais bandė ta linkme pajudėti VLIK-as, LLK-tas ir PLB. Tos trys grupės sudarė bendrą komisiją, *deleguodamos* po porą asmenų į ją. Ta informacijos biurui steigti komisija ir liko tik ant popieriaus. Kiek žinoma, ji neturėjo net nė vieno posėdžio.

Taip vadinamo žygio į Jungtines Tautas (1965 metų lapkričio mėnesį) organizatoriai ir vykdytojai gerokai *išjudino* JAV-bių lietuvių bendruomenę. Antanas B. Mažeika, Jr., vienas iš žygininkų, buvo 1967 metais išrinktas į JAV-bių LB Tarybą ir jos pirmoje sesijoje (rugsėjo 23-24 dienomis New Yorko mieste) pateikė savo plano projektą įsteigti bendrą lietuvių informacijos biurą (Lithuanian Central Information Bureau). Jo siūlomo informacijos biuro metinis biudžetas — $47,000.00. Su savo tuo projektu "išgąsdino" LB Tarybos narius, ir jo planas liko nesvarstytas. A. B. Mažeika yra jaunosios kartos atstovas. Jis gimė, augo ir aukštąjį mokslą baigė JAV-se. Iš profesijos jis yra inžinierius - chemikas, besidomįs informaci-

jos klausimais. Jis nebuvo pilnai informuotas mūsų tarpveiksninių santykių klausimais, ir jo planas buvo nerealus ir kartu neįgyvendinamas. Jis užpyko (be reikalo!), pasitraukė iš JAV-bių LB Tarybos, ir tuo jo pasiūlymas pasibaigė.

Neseniai skaitėme spaudoje apie Gintaro Karoso (iš Boston, Mass.) projektą įsteigti jaunimo informacijos centrą (žiūr. "Darbininko" 1970 metų liepos mėnesio 22 dienos numerį). Prieš porą metų šis skautų veikėjas kandidatavo į Massachusetts steito legislatūrą. Pralaimėjo. Šį savo planą jis paskelbė akademinio skautų sąjūdžio taip vadinamoje "pavasario šventėje", kuri įvyko 1970 metų birželio 13 - 21 dienomis Dainavos jaunimo stovykloje. Anot G. Karoso, jo skelbiamo jaunimo informacijos centro pradžia būsianti padaryta Bostone, vėliau būsią suformuoti skyriai visose didesnėse lietuvių bendruomenėse, į tą darbą įtrauksiąs apie 10,000 lietuviškai galvojančio ir Lietuvai dirbančio jaunimo, leisiąs informacinį biuletenį (kompiuterio vedamą!?) *ir t.t. ir t.t.*

Planų, projektų ir pasiūlymų netrūko ir netrūksta, bet jie liko ir greičiausiai liks tik planais, projektais ir pasiūlymais.

Pajuda JAV-bių LB

Per visą paskutinį dešimtmetį ALT-ba nė piršto nepajudino svetimųjų Lietuvos bylos klausimu informavimo darbe. VLIK-as šiek tiek judėjo: jo vadovybė nuolat giriasi keliomis svetimomis kalbomis leidžiamais biuleteniais. Angliškai kalbančiuose kraštuose (JAV-se, *Kanadoje, Anglijoje ir Australijoje*) šis informavimo būdas laikomas archaišku, ir niekas nekreipia jokio dėmesio į VLIK-o siuntinėjamus biuletenius. Atsilikusiuose kraštuose (arabų, ispanų ir kit.), reikia manyti, yra dar šiek tiek naudos Lietuvos reikalui iš tų VLIK-o leidžiamų biuletenių. Tai, galima sakyti, ir yra visas mūsų veiksnių darbas informacijos srityje.

Jau Pasaulio lietuvių seime, įvykusiame 1963 metais Toronto mieste (Kanadoje), buvo raginama PLB valdyba imtis žygių ir bandyti užpildyti atsiradusį vakuumą *Lietuvos laisvinimo* darbe. PLB valdyba bandė ir bando tartis su veiksniais ir derinti visą lietuvišką veiklą. Per visą tą laiką ir VLIK-as ir ALT-ba buvo ir tebėra nesukalbami. PLB valdyba nėra žengusi net nė vieno žingsnio Lietuvos laisvinimo darbe. O juk tai yra integrali PLB veiklos dalis!

Pilniau tą reikalą suprato JAV-bių LB centro valdyba, vadovaujama Broniaus Nainio, ir ėmėsi konkrečių žygių šioje srityje. Pati centro valdyba, talkinant taip vadinamiems partizaniniams vienetams ir pavieniams asmenims, jau *1968* metais pradėjo įleisti žagrę į usni-

mis apžėlusį Lietuvos laisvinimo lauką. Tas darbas 1968 ir 1969 metais toli gražu nebuvo pilnas, bet buvo padaryta pradžia. 1969 metų antroje pusėje JAV-bių LB centro valdyba žengė drąsų ir tikslų žingsnį, suformuodama informacijos komisiją (National News Service). Svetimųjų informavimo Lietuvos bylos reikalu darbas JAV-se buvo pradėtas sistematingai, profesionaliai, plačiai ir pilna sparta.

Padaryta pasigėrėtina pradžia

JAV-bių LB informacijos komisija, pradėdama 1969 metų pabaigoje savo darbą, pareiškė, kad tas užsimojimas esąs milžiniškos apimties, kad niekas neturįs laukti stebuklų, bet ji padarysianti gerą pradžią. (Plačiau apie informacijos komisijos darbus ir atsiektus laimėjimus žiūr. " *Laisvę*" žurnalo nr. 47-48/84-85. Red.). Informacijos komisija savo duotą pažadą ištesėjo.

Veiksniai kovoja dėl aukų Lietuvos laisvinimo darbui, o LB turi pakelti beveik visą to žygio naštą. JAV-bių LB centro valdybos piniginiai ištekliai buvo ir tebėra riboti. Centro valdybos parama informacijos komisijai buvo minimali. Bet ir su labai ribotais finansiniais ištekliais LB informacijos komisija padarė šimteriopai daugiau, negu kad VLIK-as ir ALTba kartu.

LB informacijos komisijos darbų ir atsiektų laimėjimų įvertinimą yra padariusi mūsų periodinė ir objektyvioji spauda — "*Draugas*" ir "*Darbininkas*". Neinant į detales, išvardintini šie informacijos komisijos žymesni darbai ir atsiekti svarbesni laimėjimai:

1. Informacijos komisija įjungė į šį taip svarbų darbą šimtus lietuvių visuose krašto kampuose, suteikdama jiems reikiamus patarimus ir aprūpindama įvairia ir gausia medžiaga. Tos medžiagos buvo ir amerikiečių spaudai ir radijo programoms.

2. Buvo kontaktuoti žinomesni ir didesni krašto savaitraščiai, dienraščiai ir žurnalai. Iš kelių kartų buvo pasiųsta tiems leidiniams specialiai paruoštų pranešimų spaudai (press releases) lietuvių ir Lietuvos laisvės klausimais. Čia pastangų ir darbo rezultatai buvo pasigėrėtini.

3. Informacijos komisija užmezgė ryšius su žymesniais krašto laikraštininkais (columnists). Jie buvo aprūpinti specialiai paruošta, įvairia ir gausia medžiaga Lietuvos laisvinimo reikalu. Sulaukta ir čia puikių rezultatų. Vėl, neinant į detales, išskirtinai pažymėtinas žymiojo amerikiečių laikraštininko *David Lawrence* tikrai turiningas ir išsamus straipsnis Lietuvos bylos klausimu. Jo straipsnius spausdina virš 200 amerikiečių dienraščių ir jais pasiekia apie 50,000,000 skaitytojų.

4. Ir Vasario 16-sios proga,

ir minint birželio mėnesio liūdnąsias sukaktis, buvo prašomi didesnių krašto savaitraščių ir dienraščių redaktoriai duoti įžanginius (vedamuosius) Lietuvos ar Pabaltijo kraštų bylos klausimu. Teigiamos reakcijos buvo nemaža, ir sulaukta eilės puikių įžanginių. Tų laikraščių redaktoriai (editorial writers) buvo aprūpinti komisijos specialiai paruošta medžiaga.

5. Nebuvo pamiršti radijo ir televizijos žinomesni ir įtakingesni žinių ar politinių įvykių komentatoriai. Jie irgi buvo aprūpinti komisijos paruošta įvairia ir gausia medžiaga. Sulaukta daug ir labai teigiamų rezultatų.

6. Kasmet eilė steitų gubernatorių, miestų burmistrų ir apskričių (counties) tarybų išleidžia Vasario 16-sios ir kitomis progomis proklamacijas. Iki 1970 metų pradžios jos būdavo skiriamos tik lietuviams ar kitiems pabaltiečiams. Bandyta visą tą reikalą pakreipti visai kita linkme, išgaunant turiningas proklamacijas ir nukreipiant jas į krašto vyriausybę. Eilė minėtų pareigūnų taip ir padarė. Jie savo proklamacijomis (ar rezoliucijomis), pasiųstomis JAV-bių prezidentui ir kitiems krašto vadovybės pareigūnams, kvietė ir ragino JAV-bių vyriausybę kelti Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose ir ją ten tinkamai apginti. (Viena iš tokių proklamacijų ištisai įdėta *"Į Laisvę"*, nr. 47-48/84-85. Red.).

7. Komisija suaktyvino Lietuvos bylos reikalą JAV-bių Kongreso narių tarpe. Paskutinių kelerių metų laikotarpyje legislatorių (senatorių ir kongresmanų) žodžiai ar pareiškimai Vasario 16-sios ir kitomis progomis buvo pasidarę labai blankūs, beveik nieko nebesaką. Dauguma legislatorių yra įėję į tam tikrą rutiną, ir nėra taip lengva staigiai atstatyti visą reikalą į tinkamas vėžes. Legislatoriai buvo aprūpinti nauja, specialiai jiems paruošta medžiaga. Daugumos legislatorių žodžiai ar pareiškimai Vasario 16-sios ar birželio liūdnųjų įvykių minėjimų proga buvo pasigėrėtini: jie kėlė seną ir garbingą Lietuvos praeitį, kalbėjo apie 1941 metų birželio mėnesio sukilimą, lietuvių partizanų kovas 1944 - 1952 metais prieš Maskvos komunistų pavergėjus, kvietė JAV-bių vyriausybę perkelti Lietuvos bylą į Jungtines Tautas ir priversti sovietus pasitraukti iš Pabaltijo kraštų (įgyvendinti JAV-bių Kongreso priimtą garsiąją *H. Con. Res. 416* rezoliuciją!Red.). Geresnių žodžių ar pareiškimų patys lietuviai nebūtų galėję padaryti! Visa tai buvo įtraukta į *Congressional Record* (JAV-bių Kongreso stenogramas).

Amerikiečių ar kitų laisvojo pasaulio kraštų organizacijos, norėdamos atlikti panašaus pobūdžio darbus, būtų turėjusios eilę pareigūnų bei tarnautojų ir išleidusios šimtais tūks-

tančių dolerių. JAV-bių LB centro valdyba išleido tam reikalui, galima sakyti, tik centus, apmokėdama pačias pagrindiniausias informacijos komisijos padarytas išlaidas.

Informacijos darbo plėtimas

JAV-bių LB centro valdyba, vadovaujama Broniaus Nainio, ir kartu su ja informacijos komisija savo darbus baigė. Turime naują LB Tarybą. Turėsime naujus JAV-bių LB organus (centro valdybą ir tarybos prezidiumą), kai *"Į Laisvę"* žurnalo prenumeratoriai skaitys šį straipsnį. Gyvename didžiulio progreso amžiuje. Šiandien apie regresą nė pagalvoti negalima. Reikia tikėti, kad JAV-bių LB naujoji centro valdyba žengs dar didesniu ir tvirtesniu žingsniu visose lietuviško darbo srityse ir nepagailės nei pastangų, nei laiko, nei darbo, nei pinigo svetimųjų informavimui visuose lietuvių užsimojimuose ir Lietuvos laisvinimo žygyje.

Kartkartėmis pasigirsta balsų spaudoje, konferencijose ir susirinkimuose, pasisakančių už vieną ir bendrą informacijos centrą, remiamą ir finansuojamą PLB ir veiksnių. Būtų tikrai idealu, jei tik toks susitarimas būtų įmanomas. LB darbuotojai, kuriems yra tekę ir tenka tuo reikalu kalbėtis su VLIK-o ir ALT-bos vadovybių nariais, puikiai žino, kad tai yra tik svajonė. Beveik visą paskutinį dešimtmetį LB vedė derybas tuo klausimu ir su VLIK-u ir su ALT-ba. Abu tie veiksniai yra tiek užkietėję ir užsispyrę, kad nė truputį nepajudėta susitarimo ir bendro darbo linkme. Tad LB turi apsiprasti su mintimi, kad ir ateityje jai teks pakelti svetimųjų informavimo lietuvių ir Lietuvos klausimais darbo naštą.

JAV-bių LB vadovybė pajudėjo šioje srityje jau prieš trejetą metų, gi visuose kituose kraštuose tas darbas tebėra paliktas "Dievo valiai". Eilė LB darbuotojų Kanadoje ir Australijoje kreipėsi į JAV-bių LB informacijos komisiją, prašydami patarimų, sugestijų ir medžiagos. Informacijos komisija talkino visiems tiems asmenims. Tas pavyzdys aiškiai rodo bei kalba, kad yra būtinas reikalas suorganizuoti informacijos komisijas ir kituose kraštuose, kur tik yra lietuvių. Kitų kraštų LB vadovybės turėtų pasekti JAV-bių LB Broniaus Nainio vadovautos centro valdybos pavyzdžiu. Iniciatyvos čia turi parodyti PLB valdyba. Ji turėjo pajudėti tuoj po PLB seimo Toronto mieste (1963). Tolimesnis PLB valdybos lūkuriavimas šiame taip svarbiame darbe niekuo nepateisinamas.

JAV-bių LB informacijos darbas ateityje

Veikusi LB informacijos komisija padarė tik gerą pradžią amerikiečių informavimo Lietuvos bylos reikalu. Visas tas LB užsimojimas keliariopai

plėstinas ir didintinas ir tuo pačiu tobulintinas.

Kaip ir ko turėtų siekti JAV-bių LB naujosios centro valdybos suformuota nauja informacijos komisiją? Kiek ir kokios paramos naujoji informacijos komisija turėtų sulaukti iš JAV-bių LB centro valdybos?

1. Vienas iš pačių pirmųjų JAV-bių LB naujosios centro valdybos žingsnių turėtų būti naujos informacijos komisijos suformavimas. Šiame darbe neturėtų būti nė vienos dienos "atostogų".

2. Veikusi informacijos komisija turėjo talkininkų kiekvienoje krašto lietuvių bendruomenėje. Nereiktų tik tuo pasitenkinti. Kiekvienoje vietovėje, kur tik veikia LB apylinkė, turėtų būti suformuotas centro informacijos komisijos skyrius. Pilnai pasiekti atskirų vietovių spaudą, radiją ir televiziją yra įmanoma tik ten turint iš kelių asmenų susidedančius pastovius branduolius (informacijos komisijos skyrius).

3. Gyvename televizijos amžiuje. Amerikiečių masės kasdien praleidžia valandas, klausydami ir stebėdami vienokio ar kitokio pobūdžio programų. Tiesa, veikusi informacijos komisija užmezgė ryšius su eile televizijos žinių ar politinių įvykių komentatoriais ir atsiekė tam tikrų laimėjimų. Televizijai skirtinas keliariopai didesnis dėmesys ateityje. Informacijos komisija turėjo porą tos srities žinovų ir ekspertų: kun. K. Pugevičių ir P. Jasiukonį. Ir vienas ir kitas turėjo eilę pasiūlymų ir planų. Prie tų planų įgyvendinimo nebuvo galima nė pajudėti, nes informacijos komisijos biudžetas buvo labai ribotas.

4. Veiksnių vadovybės jau eilę metų kalba apie informacinius leidinius Lietuvos bylos klausimais. Tie veiksnių planuojami išleisti leidiniai iki šiol dar nėra išvydę dienos šviesos. Tą vakuumą turėtų bandyti užpildyti LB vadovybė, talkinant informacijos komisijai. LB vadovybė turėtų suorganizuoti ir kasmet išleisti bent porą rimtų veikalų svetimiesiems Lietuvos bylos klausimu.

5. Mūsų periodinė spauda, skirta svetimiesiems, yra nepaprastai skurdi ir ribota. Jau eilę metų viltys buvo dedamos į *"Lituanus"* žurnalą. Neseniai jo redagavimą perėmė dr. A. Klimas ir dr. I. K. Skrupskelis. Bent iki šiol naujiesiems redaktoriams dar nėra pavykę įstatyti to žurnalo į tinkamas vėžes. Žurnalo leidėjams (The Lituanus Foundation, Inc.) ir gal ir redaktoriams reikalinga LB ir talka ir parama. Tai galėtų būti vienas iš naujosios informacijos komisijos rūpesčių.

6. Kaip jau buvo minėta, prieš trejetą metų A. B. Mažeika, Jr. pateikė LB vadovybei savo projektą informacijos komisijos steigimo reikalu ir kartu pasiūlė 47,000 dolerių metinį biudžetą. Būtų galima gana paken-

čiamai išsiversti su maždaug 30,000.00 dolerių metiniu biudžetu. Į tą sumą įeitų, be visų kitų būtiniausių išlaidų, poros pilnai apmokamų tarnautojų atlyginimai. Nemanau, kad JAV-bių LB naujoji centro valdyba negalėtų tam taip svarbiam reikalui surinkti 90,000.00 dolerių savo kadencijos metu (centro valdyba renkama 3 metams).

Kad išsilaikytume šimtą metų

Informacijos komisijos finansavimui ir kitų LB žygių rėmimui reikia didelių finansinių resursų. Mūsų visuomenė nėra šykšti, kai mato, kad jos pinigai naudojami konkretiems, kilniems ir kartu "degantiems" tikslams.

Kaip ir iš kur turėtų tie šimtai tūkstančių dolerių suplaukti į JAV-bių LB centro valdybos kasą?

1. Pakeltinas solidarumo mokestis ir jis išrinktinas. Daugumą iš mūsų priklausome eilei amerikiečių organizacijų (profesinių ar politinių). Mokame nario mokesčio bent 10 dolerių metams. Metinis solidarumo mokestis pakeltinas bent iki 5 dolerių.

2. Veiksniai, beveik nieko nedirbdami, "atakuoja" lietuvius aukų reikalu. LB vadovybė turėtų kreiptis kasmet į visus geros valios lietuvius, prašydama piniginės paramos savo žygių ir darbų realizavimui. Nereiktų ribotis kuria nors šventė, sukaktimi ar minėjimu. Aukos galėtų būti renkamos ir plaukti į LB vadovybės kasą per ištisus metus.

3. Beveik kiekviena LB apylinkė ruošia kasmet taip vadinamas *Lietuvių dienas*. Jos gana skurdžios, neįspūdingos ir nedidingos ir kartu neatliekančios savo paskirties. Rengėjai stokoja tuo reikalu sugestijų, patarimų bei direktyvų iš LB centrų. Tos *Lietuvių dienos* galėtų (ir turėtų!) tapti didžiulėmis manifestacijomis kiekvienoje vietovėje. LB darbuotojai galėtų išnaudoti tas progas, gaudami nemaža aukų.

4. JAV-bių LB centro valdyba neturi beveik jokio ryšio su eiliniu lietuviu. Tiesa, PLB valdyba leidžia *"Pasaulio lietuvį"*. Jis tepasiekia labai ribotą JAV-bių lietuvių skaičių. Savo laiku, esant St. Barzdukui JAV-bių LB centro valdybos pirmininku, buvo leidžiamas specialus biuletenis LB aktyviesiems ir neaktyviesiems nariams. JAV-bių LB naujoji centro valdyba turėtų atgaivinti to biuletenio leidimą. Pakaktų 4 numerių metuose (4 - 8 puslapių). Tas biuletenis leistinas dideliu tiražu ir paskleistinas kiek galima plačiau lietuvių visuomenėje. Per tą biuletenį būtų galima pasiekti lietuvių mases visais LB ir informacijos komisijos reikalais. To biuletenio leidimu ir jo paskleidimu mūsų masėse galėtų rūpintis informacijos komisija. Didesnės amerikiečių organizacijos ir vienetai neišsiverčia be vienokio ar kitokio biuletenio. Lietuvių Bendruo-

TARP SVAJONIŲ IR TIKROVĖS

• Apylinkių veiklos problema patyrinėtina studijiniu žvilgsniu • Tarybos sesijos turi reikštis didesniu darbingumu • Rimta kritika Bendruomenės veiklai įvertinti yra reikalinga • ALT-ba gimė su pirmųjų ateivių pagelba • Be tautos užnugario negalima išeivijos tautinė gyvybė

PAŠNEKESYS SU LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS DARBUOTOJAIS

Lietuvių Bendruomenės tikrovės kelią į išsvajotus tikslus lydi laimėjimų džiaugsmas, problemų rūpesčiai ir nesėkmių širdgėla. Apie visa tai pakalbėti "Į Laisvę" redakcija paprašė du JAV LB apylinkių pirmininkus — *Joną Žadeikį* (Brighton Park apylinkė Čikagoje) ir *Balį Graužinį* (Santa Monicos apylinkė Kalifornijoje), du apygardų pirmininkus — *Igną Medziuką* (Pirmoji-Los Angeles apygarda) ir *Joną Jasaitį* (Čikagos apygarda), centro valdybos pirmininką *Bronių Nainį*, tarybos prezidiumo pirmininką *dr. Petrą Vileišį* ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos pirmininką *Stasį Barzduką*.

Spausdiname redakcijos pasiųstus klausimus ir gautus atsakymus.

Redakcija

— *Apylinkės yra Lietuvių Bendruomenės šaknys, įtvirtinančios ją lietuviškame dirvožemyje ir maitinančios dvasiniais bei medžiaginiais syvais. Kodėl, Jūsų nuomone, šiai pagrindinei LB ląstelei veik visada ir visur pritrūksta kandidatų į vadovybę? Ar yra būdų šį Bendruomenės gyvastingumą stabdantį nenormalumą pataisyti?*

---

menė nėra išimtis, jei ji nori turėti ryšį su krašto lietuviais ir pajudėti pilna sparta visose savo darbo srityse.

Lietuvių Bendruomenės vyriausieji organai turi pilna to žodžio prasme vadovauti visai mūsų išeivijai ir jai nuolat priminti jos tremties misiją. Tuo atveju ir mes, kaip ir pavergtieji krašto lietuviai, "išsilaikysime šimtą metų" ir kartu nepamiršime, kodėl pasitraukėme iš Lietuvos.

KAS ŠALINASI NUO POLITIKOS, TAS ŠALINASI IR NUO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS — Balys Graužinis.

Jonas Žadeikis:

— Tiesa, anksčiau sudaryti apylinkių valdybas buvo daug lengviau. Abejingumas lietuviškiems reikalams, prof. K. Pakšto žodžiais sakant, "suburžuazėjimas", lengvesnio ir patogesnio gyvenimo vaikymasis apsunkino apylinkių veiklą. Dabartiniai LB apylinkių valdybų nariai, beveik be išimties, dirba keliose organizacijose. Tai pa siaukoję visuomenininkai. Pagaliau, daugel metų dirbant tą patį darbą ir pavargstama. Taip pat dėl to ne kartą kalta spauda ir įvairūs asmeniškumai.

Geriausia priemonė sudaryti valdybas — tai numatytus kandidatus kontaktuoti asmeniškai.

Balys Graužinis:

— Priežasčių yra keletas. Beveik visos yra bendros ir kitoms organizacijoms. Svarbiausia iš jų yra tai, kad vyresnieji pradeda pavargti, o naujoji pamaina labai negausi.

Kalbant apie Lietuvių Bendruomenę specialiai, manau, kad ji ne iš visos lietuviškos išeivijos susilaukia tinkamo įvertinimo. Dalis jos dėl per silpno bendruomeniško nusiteikimo atranda įvairių priežasčių Bendruomenei ignoruoti ir net kenkti.

Apylinkių valdybos turėtų stengtis Bendruomenės idėją išpopuliarinti per atskiras organizacijas. Ypatingas dėmesys kreiptinas į jaunimo organizacijas, iš kurių turės ateiti nauji Bendruomenės veikėjai.

— Kaip vertinate VI-sios tarybos rinkimus savoje apylinkėje ir apygardoje: vyko jie Bendruomenės stiprėjimo ar silpnėjimo ženkle? Kokie kriterijai, Jūsų nuomone, lėmė kandidatų išrinkimą?

Ar nemanote, kad kandidatai į tarybą turėtų turėti Bendruomenės įstatuose aptartas kvalifikacijas?

Jonas Žadeikis:

— Nesigilinant į smulkmenas, VI-sios tarybos rinkimai davė vidutiniškus rezultatus. Neabejodamas galiu tvirtinti, kad jie galėjo būti geresni.

Kandidatų išrinkimą lėmė spauda ir propaganda.

Jokiu būdu nemanau, kad kandidatai į tarybą turėtų turėti apibrėžtas kvalifikacijas. Giliai esu įsitikinęs, kad į tarybą turėtų patekti tie asmenys, kurie visą laiką, energiją ir gabumus aukoja Lietuvių Bendruomenei.

Balys Graužinis:

— Sprendžiant iš Vakarų apygardos rinkimų davinių, manau, kad stovime vietoje. Į rinkimų rezultatus pas mus įtakos galėjo turėti tam tikra nebendruomeniška propaganda, kuri, atrodo, palankiausią dirvą susirado bendruomeniškai silpniausiai išsivysčiusiose apylinkėse.

Specialių kvalifikacijų kandidatams į tarybą nereikėtų.

— Nors ir nėra aiškios ribos, tačiau lietuviškoji veikla paprastai skirstoma į kultūrinio ir politinio darbo sektorius.

Ar Jūsų vadovaujamos apylinkės valdyba, planuodama metų veiklą, atsižvelgia į tuos skirtumus?

Jonas Žadeikis:

— Kultūrinė veikla dominuoja mūsų apylinkės metinės veiklos planuose. Juk pati Lietuvių Bendruomenė tam įkurta. Rengiame Vasario 16-sios minėjimus, lėšomis remiame politinę veiklą ir kitus svarbius

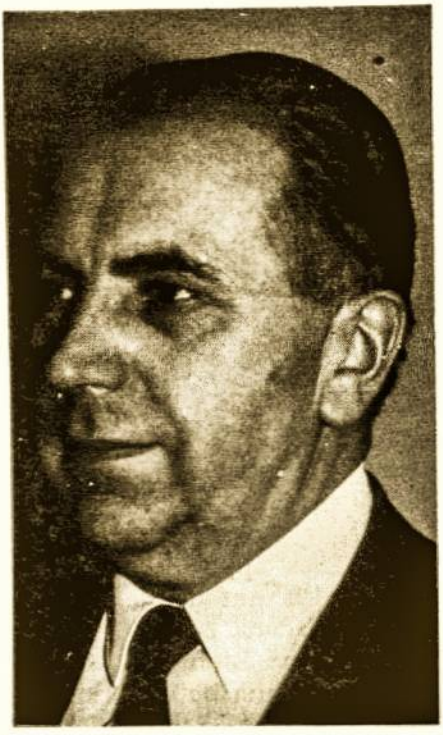

POLITIKĄ PALIEKAME POLITINIAMS VEIKSNIAMS — Jonas Žadeikis

lietuviškus pasireiškimus. Trumpai tariant, politiką paliekame politiniams veiksniams.

Balys Graužinis:

— Mūsų apylinkės valdyba yra numačiusi veikti ir politinėje srityje, jei kovą už Lietuvos laisvę galima pilnai į politinę veiklą skirti. Politinė veikla, manau, nėra kieno nors privilegija, bet kiekvieno lietuvio pareiga. Pagrindinis PLB dokumentas — Lietuvių Charta — įpareigoja Bendruomenę dalyvauti kovoje už krašto laisvę, ryškieji Lietuvių Bendruome-

nės interpretatoriai, k. t., prel. M. Krupavičius, dr. J. Girnius, St. Barzdukas, V. Čižiūnas ir kt. tą pareigą įsakmiai yra nurodę. Tačiau ne tik Bendruomenės nedraugai, bet kartais ir geri bendruomenininkai, neįsigilinę į Bendruomenės prigimtį, naiviai ima teigti, kad ji sukurta tik kultūrinei veiklai.

Man atrodo, kad daugelio apylinkių veikla skursta vien todėl, kad politinio darbo vengia, o kultūrinio nesuranda ar nepajėgia atlikti. Ir iš tikro, jei kurioje vietovėje yra stiprių organizacijų, Lietuvių Bendruomenės apylinkei su kultūrine veikla net neįmanoma įsiterpti. Tačiau politinei veiklai — kovai už Lietuvos laisvę — galimybės neribotos. Juk niekad pavergtai Lietuvai nebus perdaug užtarėjų ir draugų, Lietuvos klausimu nebus perdaug straipsnių amerikiečių spaudoje, Lietuvos byla niekad perdaug nebus judinama JAV Kongrese ar Jungtinėse Tautose. Ir man atrodo, jei kas nuo tokios "politikos" šalinasi, tas šalinasi ir nuo Lietuvių Bendruomenės.

Kitas klausimas, kai kalbama apie lietuviškos politikos reprezentaciją. Čia, manau, politiniai žygiai koordinuotini su kitomis toje srityje veikiančiomis organizacijomis.

— *Kokie rūpesčiai slegia apylinkių valdybas, apie kuriuos turėtų žinoti eiliniai Bendruomenės nariai ir aukštesnės institucijos?*

Jonas Žadeikis:

— Perdaug organizacijų Čikagoje. Kartais sunku rasti datą visuotiniam apylinkės susirinkimui ir svarbesniam darbui atlikti ar įvykiui atžymėti. Noriu pabrėžti, kad apylinkes ugdyti reikia asmeniškais paraginimais. Mūsų apylinkė, nežiūrint mirimų, narių skaičiumi auga. Gaila, pasigendame jaunimo, kuriam pritraukti priemonių ir vaistų nerandu.

Reikia daugiau gerų norų, daugiau geros valios, kantrybės, tolerancijos ir meilės savam broliui ir sesei ir šiai svarbiai išeivijos organizacijai.

Balys Graužinis:

— Būtų gal du pagrindiniai rūpesčiai:

a. *Bendruomeniško sąmoningumo išugdymas*, kuris vestų į solidarų pagrindinių lietuviškų tikslų siekimą. Juk, kaip jau pirmajame klausime minėta, sąmoningoje bendruomenėje LB apylinkių susirinkimai nebūtų apytuščiai ir netrūktų kandidatų į valdybas.

b. *Tikrojo veiklos lauko suradimas*. Man atrodo, kad JAV LB taryba turėtų sudaryti specialią komisiją apylinkių veiklos problemai svarstyti. Tur būt, joks LB organas į tą problemą studijiniu žvilgsniu niekad nėra pažiūrėjęs. Ta komisija turėtų paimti kelioliką ar keliasdešimt apylinkių ir surinkti visas 2-3 metų veiklos de-

tales. Suregistruoti ne tik tai, kas buvo padaryta, bet ir kas buvo siekta. Tada tik būtų galima tiksliau nustatyti, kokia veikla apylinkėje yra gera ir rekomenduotina ir kokia nesėkminga. Pasitenkinti aplinkraščiais, raginančiais "pagyvinti apylinkių veiklą" jau nebegalima.

Į klausimus atsako Ignas Medziukas, teisininkas, JAV LB Vakarų apygardos pirmininkas

— *JAV LB tarybos rinkimai vykdomi apygardomis. Ar, Jūsų nuomone, suskirstymas apygardinėmis teritorijomis turi kokį logišką pagrindą?*

— Manyčiau, taip. Apygardos kandidatas yra geriau pažįstamas savo apygardoje. Jis geriau žino vietos sąlygas. Jam lengviau palaikyti kontaktą su rinkėjais ir prieš rinkimus ir po jų. Tokia praktika paprastai vartojama rinkimuose į krašto įstatimdavystės institucijas. Ypatingai tai svarbu mums, gyvenantiems Amerikos vakaruose, nes nuotoliai nuo kitų lietuviškų kolonijų vidurio Amerikoj ar rytuose yra dideli ir tarybos nariams palaikyti kontaktą būtų nelengva. Dėl to kitose organizacijose vartojama rinkimų praktika Lietuvių Bendruomenėje, kur kiekvienas lietuvių kilmės asmuo yra jos narys, būtų netiksli, nepopuliari ir neprisidėtų prie šios idėjos siekimų įgyvendinimo.

TARYBOS SESIJOS TURI REIKŠTIS DIDESNIU DARBINGUMU — Ignas Medziukas.

— *Kaip vertinate VI-sios tarybos rinkimus Jūsų vadovaujamoje Bendruomenės apygardoje? Ar įžiūrite Bendruomenės stiprėjimo ar silpnėjimo ženklų?*

— Netikslu ir neišmintinga būtų vertinti Lietuvių Bendruomenei pritarimą ar nepritarimą pagal LB rinkimų davinius. Balsuojančių relatyviai nebuvo daug, bet tai nereiškia daugumos nusisukimo nuo Bendruomenės. Kandidatai į tarybą nedavė jokių konkrečių pažadų, būtent, ko jie sieks, jei bus išrinkti; retai kuris iš kandidatų surado formą nors šiek tiek kai kuriais klausimais pasisakyti. Yra žymių, kad organizaciniu gyvenimu mažiau domimasi, negu anksčiau, nes į vadovybes, kur reikia rimtai

dirbti, o ne tik reprezentuoti, vis sunkiau atsiranda kandidatų. Jei šito nematytume, tai būtų tik savęs apgaudinėjimas. Organizacinis mūsų veikimas daugiau vyksta iš inercijos, o ne iš įsitikinimo jo prasmingumu. Tą patį tenka pasakyti ir apie LB apylinkes, kur sudarant valdybas tenka gerokai paprakaituoti ir daug kreidos suvartoti, įrašant ir išbraukiant pavardes lentoje. Tiesa, matome, kad nepalaužiami entuziastai, dažniausia veteranai, atkakliai tebelaiko užimtas pozicijas. Bet užuot susilaukę užtarnautos padėkos, išgirsta tik priekaištų, kad neprileidžią jaunesniųjų. Visuomeninio ir politinio darbo sritis yra tokia plati, kad visiems vietos pakanka.

LB pamažu įsitvirtina savo pozicijose, nors daugely vietovių jos pirmieji žingsniai buvo labai sunkūs. Tačiau manyčiau, kad rinkimuose į LB tarybą turėtų dalyvauti didesnis balsuotojų skaičius, o jam pakelti siūlyčiau didesnį renkamųjų kandidatų kontaktą su rinkikais, nevengiant net asmeniškų kontaktų žodžiu ir ypač raštu, kaip tai daroma šiame krašte. Ir atrodo, kad būtų tiksliau nenustatyti iš anksto apygardai renkamų tarybos narių skaičiaus, bet, pasibaigus rinkimams, proporcingai pasidalinti laimėjimu. Tai gal būtų didesnė prasmė ir paskata aktyviau rinkimuose dalyvauti, rungtyniaujant su kitomis apygardomis.

— Taryba yra aukščiausia Bendruomenės institucija JAV-se. Ne paslaptis, kad į tarybą ateina narių be jokios patirties Lietuvių Bendruomenės darbe. Ar iš tarybos kandidato neturėtų būti reikalaujama kokių nors kvalifikacijų? Ar turite pageidavimų tarybos sesijoms?

— Neabejotinai būtų tiksliau, jei kandidatai į tarybą būtų išėję praktiškos veiklos stažą periferijose ir būtų bendruomenės darbo entuziastai, nes jiems būtų labiau pažįstamos šio darbo sąlygos ir jo imtųsi su didesniu užsidegimu. Girdimi spaudoje tuo reikalu priekaištai yra pamatuoti. Bet iš antros pusės, nustatant kriterijus, kas yra šioms pareigoms kvalifikuotas, o kas ne, kils vėl nesusipratimų. Pagaliau viskas priklauso ne tiek nuo tų, kurie kandidatą į tarybą pasiūlo, bet galutinis žodis yra tų, kurie balsuodami jį išrenka. Tačiau mano pagrindinis pageidavimas būtų daugiau pačioms tarybos sesijoms: jos turi būti ilgesnės ir turi reikštis didesniu darbingumu negu ligi šiol.

— Tenka pastebėti priekaištų spaudoje, kad rinktieji tarybos nariai dažnai nepateisina rinkikų vilčių. Teigiama, kad kai kurie iš jų prie Bendruomenės darbų iš vis piršto neprikiša. Kokia Jūsų patirtis Vakarų apygardoje?

— Bloga, kad kai kurie kandidatai į tarybą turi galvoje tiktai prestižą. Apksritai kandi-

datais statomi turėtų būti tie, kurie turi daugiau laiko ir išteklių, nes vykti į tarybos sesijas, ypač iš vakarinio pakraščio, nėra lengva. Sesijų laikas turėtų būti kiek galima anksčiau nustatytas, kad dirbantieji galėtų jį priderinti savo atostogoms. Kalbant apie tarybos atstovus iš Vakarų apygardos, tai, rodos, vieni jų daugiau, kiti mažiau LB įstatais uždėtas pareigas yra atlikę. Tenka palinkėti, kad lietuviams, gyvenantiems Amerikos vakaruose, į VI LB tarybą išrinktieji nariai sėkmingai atstovautų ir apskritai LB darbuose energingai reikštųsi.

Klausimai be atsakymų

"Į Laisvę" redakcija bandė prakalbinti dabartinį JAV LB Čikagos apygardos valdybos pirmininką Joną Jasaitį, patyrusį Bendruomenės veikėją, buvusį centro valdybos pirmininką. Jam buvo pateikti keturi klausimai:

1. JAV LB tarybos rinkimai vykdomi apygardomis. Pradžioje rinkome vienu sąrašu visai Amerikai. Ar praeities patirtis nesako, jog į rinkimų sistemą įvestina naujų pataisų? Jei taip, tai kokių?

2. Daug kalbama apie Lietuvių Bendruomenės įstatų reformą. Įstatus priima ir reformas vykdo tarybos nariai, kurių tarpe, ir tai ne paslaptis, yra nemažas nuošimtis Lietuvių Bendruomenės veikloje menkai patyrusių žmonių. Ar nebūtų naudinga, kad apygardų suvažiavimams būtų suteikta tokių tarybos priimtų įstatų ratifikavimo teisė? Ar tuo keliu nebūtų įnešama daugiau bendruomeniškos dvasios į visą LB sistemą ir tuo pačiu metu ar nebūtų sustiprintas apygardų ir apylinkių autoritetas?

3. Turite didelę patirtį Lietuvių Bendruomenės veikloje. Kurie JAV LB įstatų paragrafai, Jūsų nuomone, labiausia reikalingi reformų?

4. JAV LB V-sios tarybos sudarytoji centro valdyba pačioje taryboje turėjo kietą ir kovingą opoziciją. Jei tai tiesa, tarybos suvažiavimų metu opozicijoje reiškėtės ir *Jūs. Ar retrospekciniuose svarstymuose ir dabar Jums atrodo, kad tas opozicijos kovingumas buvo pamatuotas, reikalingas ir naudingas Lietuvių Bendruomenei?*

Į tuos klausimus atsakymų nesulaukta.

Inž. Bronius Nainys, JAV LB c.v. pirmininkas 1967-1970, dėsto, kad pirmtakūnai centro valdybai statė pinkles

— *Lietuvių Bendruomenė tvarkosi pilnai demokratiškai: rinkimai laisvi, visuotini, reguliariai vykdomi. Demokratiškumas bendruomenės nariui duoda teisę nevaržomai reikštis*

Lietuvių Bendruomenės gyvenime, tačiau kiekvieną narį taip pat įpareigoja priimti daugumos valią.

Jūsų, Pirmininke, išrinkimą ir trijų metų kadencijos veiklą lydėjo didesnės ir mažesnės audrelės. Net kai kurie tarybos nariai kaltino Jus pasinešimu savivalėn bei diktatūron. Savivalė ir diktatūra reiškia daugumos valios paneigimą. Kas ir kaip prasilenkė su šiuo demokratijos principu: Jūsų vadovaujama centro valdyba ar opozicija?

— Audreles kelti pradėjo buvusioji centro valdyba, kai tik po V-tosios tarybos rinkimų paaiškėjo, kad ji Bendruomenės vadovybės savo rankose išlaikyti nebegalės. O pralaimėję centro valdybos pirmininko rinkimus, buvusieji Bendruomenės vadai atvirai pasuko destruktyviu keliu ir mums, kaip įmanydami, trukdė. Mažumoje būdami ir savo valios daugumai primesti negalėdami, ne save, bet mus pradėjo vadinti diktatoriais. Tai charakteringa antidemokratiško nusiteikimo žmonėms. "Kuo pats kvepia, tuo ir kitą tepa", sako lietuviška patarlė.

Savo veikloje nei centro valdyba, nei aš su daugumos valia niekur neprasilenkėme. Bendruomenės demokratiškų principų niekur nelaužėme ir niekur nesavavaliavome. Visur paklusome daugumai. To paties tačiau negalėčiau pasakyti apie opoziciją. Kaltinimas manęs ir centro valdybos diktatūrinėmis tendencijomis yra grubus prasilenkimas su tiesa.

— *Kuriuos centro valdybos atsiekimus savo kadencijoje laikote reikšmingiausius?*

— Buvo žymiai sustiprintas lituanistinis švietimas. Ieškota naujų krypčių ir pasiekta naujų laimėjimų Kultūros fondo veikloje: įsteigta dramos studija, jaunimo teatras, suorganizuotas pirmas teatro festivalis išeivijoje. Ryškių rezultatų pasiekėme informacijos svetimtaučiams srityje ir sukūrėme informacijos komisiją. Išskirtinu darbu laikome 1970 metais gegužės 2-3 dienomis Čikagoje įvykusį jaunimo simpoziumą. Bet pačiu didžiausiu savo laimėjimu laikome 1969 metų rudenį Čikagoje įvykusį mokslo ir kūrybos simpoziumą, kurį ne vienas vadina pačiu reikšmingiausiu įvykiu pokario išeivijos istorijoje. Pasisekimu skaitome ir LB centro valdybos iždo sustiprinimą. Paskutinių metų apyvarta prašoko 50,000 dolerių sumą. Nemažai darbo įdėti teko ir užbaigiant buvusios Centro valdybos suplanuotą Kultūros kongresą ir tautinių šokių šventę.

— *Ar teko iš ankstyvesnės centro valdybos perimti užplanuotų, bet neįvykdytų darbų ir ar tokių darbų paliksite būsimajai centro valdybai? Ar užplanuotų darbų perdavimas -*

perėmimas vyksta sklandžiai ir ar jų vykdymas nesusiduria su sunkumais? Jei pereinamajame laikotarpyje patyrėte kokių komplikacijų, ar joms išvengti neturite kokių rekomendacijų?

— Iš buvusios centro valdybos perėmėme kelis užplanuotus ir nepabaigtus darbus. Tokių darbų paliksime ir būsimai centro valdybai. Su paliktų darbų užbaigimu sunkumų buvo, ypač užbaigiant Kultūros kongresą ir organizuojant tautinių šokių šventę. Pasitraukdama centro valdyba, gal ir ne be tam tikrų tendencijų, vos kelias dienas prieš naujos centro valdybos sudarymą abiems šiems uždaviniams atlikti suorganizavo komitetus iš nepalankiai mums nusistačiusių asmenų. Komitetai su mumis nekooperavo ir pridarė bėdų. Kultūros kongreso komitetas paliko šešis su puse tūkstančio dolerių nuostolio, o tautinių šokių šventės pelnas centro valdybai buvo perduotas tik po metų, tarybos sesijai griežtai pareikalavus. Sunkumų nebūtų buvę, jei iš mūsų pirmtakūnų pusės, tuos komitetus sudarant, būtų buvę parodyta geros valios. Būsimai centro valdybai perduodami neįvykdytus, bet užplanuotus darbus, jokių komitetų nesudarome ir tuo tikimės išvengti nemalonių reiškinių pasikartojimo. Neturime jokio noro statyti pinklių mūsų darbų tęsėjams. Nesklandumų bus išvengta, jei paliktam "kraičiui" tvarkyti pareigūnus pasirinks naujoji centro valdyba.

BENDRUOMENĖS GYVYBĖS NEŠĖJAMS LINKIU NEIŠSEMIAMOS ENERGIJOS, DIDELĖS KANTRYBĖS, GELEŽINIŲ NERVŲ — Bronius Nainys.

— *Lietuvių Bendruomenės organizacinėje struktūroje centro valdyba yra tarybos vykdomasis organas. Kokiomis formomis taryba valdybos veiklą įtaigoja ir kokiu laipsniu ją lemia? Ar praktiškoje veikloje tarybos prezidiumo ir centro valdybos kompetencijos ribos pakankamai aiškiai paženklintos? Jei iškyla neaiškumų, apsunkinančių vienos ir antros institucijos veiklą, ar nereikėtų tikslesnių definicijų?*

— Centro valdyba turi vykdyti tarybos nutarimus ir LB įstatus. Tai ir yra visos įtaigojančios formos ir lemiantys laipsniai. LB įstatų 47 straipsnis centro valdybai palieka la-

bai plačią iniciatyvą. Taip pat įstatuose yra aiškiai apibrėžtos ir tarybos prezidiumo funkcijos. LB įstatai aiškiai nusako, kad vykdomieji, o tuo pačiu šiame sektoriuje ir vyriausia institucija yra centro valdyba. Didžiausia klaida yra daroma, interpretuojant tarybos prezidiumo, o ypač jos pirmininko funkcijas. Jis labai dažnai yra vadinamas tarybos pirmininku. Tokio iš viso nėra. Įstatai nepramato ir tarybos prezidiumo pirmininko, bet tik prezidiumą, kuris gali rinktis pirmininką, bet gali ir jo nerinkti, o pasitenkinti tik kokiu nors, sakykim, sekretorium. Teisingai įstatus interpretuojant ir užkulisų neieškant, neaiškumų neturėtų būti ir vargu ar būtų reikalo kompetencijos ribas tiksliau definuoti.

— *Trejus metus su savo bendradarbiais centro valdyboje sukote didžiąsias lietuviško malūno girnas. Vieni bendruomenės nariai atsiektais rezultatais džiaugėsi, antri kritikavo. Tačiau ir pritarimas, ir talka, o taip ir kritika reiškia Lietuvių Bendruomenės gyvybę. Remdamasis trijų metų centriniame poste patirtimi, kokias to patyrimo išvadas norėtumei atskleisti Lietuvių Bendruomenės gyvybės nešėjams?*

— Nuoširdūs bendruomeninkai mūsų darbais džiaugėsi ne be pagrindo, nes iš tikrųjų yra kuo ir pasidžiaugti. Atlikome daug reikšmingų darbų, kurių pasisekimą lėmė didelis būrys nuoširdžių, gerų talkininkų. Jiems labai ir labai dėkojame. Rimtų kritikų, išskyrus porą pasisakymų "Akiračiuose", pasigedome. O tokios būtų labai pravertę. Baksnojo mus tik įvairiaspalviai darbų trukdytojai ir mėgėjai pasispiaudyti. Ateinantiems Bendruomenės gyvybės nešėjams linkime neišsemiamos energijos, didelės kantrybės ir geležinių nervų, nes tik tokiu būdu galima bus pasiekti rezultatų.

Dr. Petras Vileišis, JAV LB tarybos prezidiumo pirmininkas, be svyravimų pasisako už LB dalyvavimą laisvinimo veikloje

— *Jūs, p. Daktare, Lietuvių Bendruomenės vandenis gerai pažįstate. Išnardėte juos nuo pirmųjų susiorganizavimo dienų įvairiose pareigose: nuo apylinkės iki tarybos prezidiumo pirmininko. Ilgiau stebėjus Jūsų veiklą organizuotoje bendruomenėje, galima teigti, kad asmeniškai visą laiką buvote linkęs labiau reikštis kovos dėl Lietuvos laisvės sektoriuje. Kaip praeityje, taip ir dabar, kaip žinote, politiniai veiksniai šią teisę Bendruomenei nori paneigti.*

Kokia Jūsų nuomonė tuo klausimu?

— Šiandien sunku politiką atskirti nuo kultūrinių, religinių ir kitų pasireiškimų. Net ir bažnytiniai įvykiai, pav., Lie-

tuvos kankinių koplyčios Šv. Petro bazilikoje Romoje, pašventinimas turi tam tikrą politišką atspalvį. Nežiūrint, kad veiksniai norėtų paneigti teisę Lietuvių Bendruomenei dalyvauti politiniame veikime, faktai rodo, kad ji šioje srityje yra atlikusi milžiniškus darbus. Išskyrus vizitą pas prez. Roosevelta, visi kiti didesnieji kultūriniai ir politiniai žygiai buvo padaryti ir suorganizuoti bendruomenės, k. t., Lietuvių Fondo suorganizavimas, 1961 m. vasario 16 audiencijos išgavimas pas prez. Kennedy, didžiosios tautinių šokių ir dainų šventės, operų spektakliai, viešos iškabos prie greitkelių su reikalavimais atstatyti Lietuvos nepriklausomybę, mokslininkų suvažiavimas Čikagoje, pagaliau JAV Kongrese išgautoji garsioji rezoliucija H. Con. Res. 416.

Kiek nemigo naktų, kiek tūkstančių dolerių, kiek ryžto ir pasiaukojimo buvo parodyta. LB gimė su dideliais vargais ir sunkumais, ir neveltui visa eilė geriausių LB darbuotojų ir vadovų per anksti prarado savo sveikatą.

Nuo pat mano atvykimo dienos Amerikon 1940 m. rugpiūčio mėnesį buvau ir liksiu šalininkas visų lietuvių aktingo dalyvavimo Lietuvos nepriklausomybės atstatymo darbe. Atsimenu, kai atvykęs čia radau daugumą Amerikos lietuvių veikėjų dideliame nesutarime. Vienas kito nepažino ir pažinti nenorėjo. Net tuometinis Lietuvos atstovas Žadeikis, jau kelis mėnesius rusams Lietuvą trypiant, dar vis tvirtino, kad pagrindo panikai nesą. Girdi, Galvanauskas ir Krėvė — tai mūsų žmonės, mūsų vyrai — tai ko čia jums karščiuotis. Tik po herojiškų pastangų būrelio Lietuvos žemėje užaugusių sūnų, pavyko įtikinti Amerikos lietuvius veikėjus, kad yra būtina Lietuvos nepriklausomybės atstatymo siekti visų lietuvių bendra talka. Taip su pirmųjų pokario ateivių pagalba gimė ALT-ba. Kai kuriuos "tūzus" teko prievarta tempti į pirmuosius pasitarimus. Vėliau ALT-bos vadovybė techniška priekabe visus naujus ateivius, ne Amerikos piliečius, iš ALT-bos pašalino. Po LB suorganizuoto vizito pas prez. Kennedy ALT-ba bandė praplėsti Lietuvos vadavimo veiklą, bet greitai toje veikloje sustingo. Jeigu kiti veiksniai yra tokie dideli politikos žinovai ir organizatoriai, tai ko gi jie tyli ir nejuda iš vietos? Po prez. Kennedy mirties net du prezidentai pasikeitė, o naujo vizito kaip nėr taip nėr, nors reikalas aplankyti Amerikos prezidentą yra didelis ir skubus. Tas parodo, kad Lietuvių Bendruomenės politinė akcija buvo praeity naudinga ir dabar reikalinga. Paskutinieji LB rinkimai ją tik sustiprino, nes didžiausia "tylioji koalicija" nepajėgė LB išmušti iš vėžių ir sutrukdyti rinkimus.

Nežiūrint visų nesusipratimų su veiksniais, reikia viską Tėvynės labui paaukoti ir pamirš-

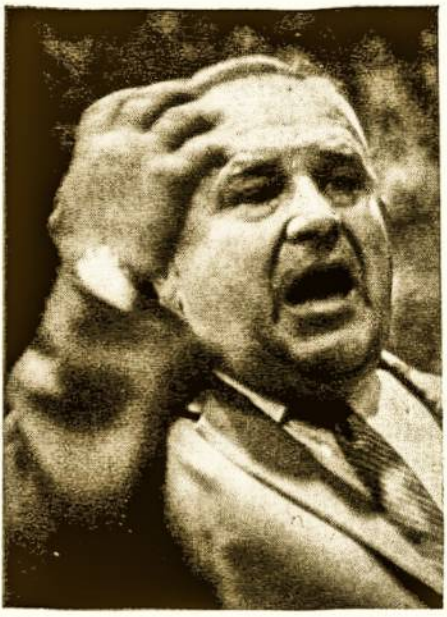

TĖVYNĖS LAISVĖ YRA SVARBESNĖ UŽ ATSKIRŲ ASMENŲ IŠSIŠOKIMUS — dr. Petras Vileišis.

ti visus praeities nesklandumus. Tėvynės laisvė yra svarbesnė už atskirų asmenų išsišokimus. Kaip Lietuvos laisvės siekianti organizacija, ALT-ba yra remtina.

Per eilę metų informacijos klausimu labai daug kalbėta, bet maža tedaryta. Šiais metais JAV LB centro valdyba, be didelių pasigarsinimų, suorganizavo informacijos komisiją, kurios pastangomis amerikiečių spauda Vasario 16 ir "Birželio įvykių" proga pirmą kartą Lietuvos klausimą gausiai ir tiksliai pristatė šio krašto visuomenei. Pasirodė keliasdešimt straipsnių: vedamųjų, pirmaeilių žurnalistų kolumnų, platesnių informacijų. JAV Kongreso nariai aprūpinti gerai paruošta medžiaga, kurios gausus panaudojimas atsispindi "Congressional Record" leidiniuose.

Ar Lietuvių Bendruomenės iniciatyva informacijos srityje tęstina ir plėstina?

— LB informacija tęstina ir plėstina, nes ALT-ba tos funkcijos neatlieka ir net šįmet kai kuriems ALT-bos skyriams teko panaudoti LB organų paruoštą informaciją amerikiečių spaudai. Mes džiaugiamės, kad už kelioliką tūkstančių dolerių Čikagos lietuviai ir keli šimtai svetimtaučių galėjo pamatyti genocido parodą. Gaila, kad už tuos pačius pinigus nebuvo pastatyta 10 ar 20 "billboards" prie viešųjų kelių, kuriuos galėtų matyti milijonai keleivių šią vasarą. Nauda ir efektas būtų žymiai didesnis.

— JAV LB tarybą pradžioje rinkome vienu sąrašu visam kraštui, dabar renkame apygardomis. Krašto taryba yra vyriausia Bendruomenės institucija, gi apačioje pagrindinę darbo naštą neša apylinkių valdybos. Pasigirsta balsų, kad apylinkių pirmininkams irgi būtų surasta tam tikra vieta taryboje.

Ar manote, kad tarybos rinkimų sistemą reikėtų keisti, o jei taip, tai kuria linkme?

— Principe visi LB nariai yra lygūs; jie turėtų būti vie-

nodai traktuojami ir visi naudotis tomis pačiomis balsavimo teisėmis. Atrodo netikslu, kad Čikagoj kiekvienas LB narys gali rinkti tarybos narius iš 34 ar daugiau kandidatų, tuo tarpu Bostonas terenka tik iš trijų, o Connecticuto apygarda iš keturių. Jeigu visų LB narių teisės būtų sulygintos, tai mažesnės ir aktingesnės LB apylinkės turėtų galimybę gauti daugiau balsų iš kitų vietovių ir tuo būdu būtų geresnė atranka ir didesnė galimybė mažesnėms kolonijoms pravesti savo atstovus. Antra, yra neteisinga leisti apygardai išrinkti daugiau tarybos narių su mažesniu balsuotojų skaičiumi. Pav. mūsų apygarda šįmet paaugo balsuotojais ir už tai buvo "nubausta" mažesniu atstovų skaičiumi. Kitos gi "apsileidusios" apygardos, gavusios rinkimų metu mažiau balsų, buvo neteisingai kompensuotos didesniu tarybos narių skaičiumi. Visi LB nariai iš esmės yra lygūs, ir vienoj apygardoj kandidatas, gavęs kelis šimtus balsų, turėtų daugiau teisės būti išrinktas už kandidatą, kuris kitoj apygardoj vos kelis desėtkus balsų surinko. Taip pat teks grįžti prie faktinų balsų skaičiavimo davinių ir nesivadovauti kelių metų pasenusia statistika ar ateities pažadais. Jeigu galima Čikagos apygardai leisti rinkti iš 34 kandidatų, tai kodėl visai LB negalima leisti pasirinkti iš 100 kandidatų?

Norint sustiprinti apylinkių pirmininkų reikšmę, reikėtų leisti kiekvienai apylinkei pastatyti savo oficialų kandidatą, neaplenkiant ir apylinkės pirmininko, o taip pat nevaržant ir iniciatyvos kitiems LB nariams statyti savo kandidatus. Balsuojant vienu sąrašu visoj Amerikoj, apylinkių kandidatai gautų didžiausią paramą iš apylinkių darbuotojų, o taip pat liktų nepažeista demokratinė teisė kiekvienam LB nariui būti išrinktam. Jeigu pasitaikytų koks žymus ar LB interesams labai naudingas lietuvis, tai jam visados durys LB organe būtų atdaros. Rinkimų netikslumai buvo jau senai jaučiami, o paskutinis garbės teismo sprendimas tik dar labiau juos paryškino. Aš neabejoju, kad ateinanti LB Taryba tuos netikslumus lengvai pašalins.

PLB valdybos pirmininkas Stasys Barzdukas aiškina LB genezę, vertina dabartį ir projektuoja ateitį

— *Stovėdamas organizuotos lietuvių bendruomenės viršūnėje, geriausiai matote jos padėtį visumos mastu:*

a) Kas jau yra laimėta?

—Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) amžius dar visai jaunas: Lietuvių Charta ir laikinieji PLB santvarkos nuostatai, kaip žinom, tebuvo paskelbti vos prieš dvidešimt metų — 1949 birželio 14. Bet susirūpi-

nimas išeivijos lietuvių tautiniu likimu kilo anksčiau. Ryškų darbo barą išvarė 1932 vasario 7 Kaune įsisteigusi Draugija Užsienio Lietuviams Remti (DULR), nors teveikė trumpai. Šios draugijos pastangomis 1935 rugpiūčio 11-17 taip pat Kaune buvo sušauktas pirmasis pasaulio lietuvių kongresas, į kurį vieni dėjo dideles viltis, o kiti jo bijojo kaip netikėtai ateinančio naujo "konkurento". Išliekamos reikšmės kongreso nutarimu reikia laikyti Pasaulio Lietuvių Sąjungos (PLS) įsteigimą: ji turėjo "jungti viso pasaulio lietuvius tautinės kultūros ir ekonominiais reikalais" konfederacijos pagrindais. Nors nesirengė "nieko keisti", PLS idėja buvo sutikta palyginti abejingai, o nepriklausomos Lietuvos ano meto vyriausybė niekaip negalėjo apsispręsti pritarti PLS idėjai ir jos vykdymą palaiminti, ar priešintis ir gniaužti. Netrukus kilo II-sis pasaulinis karas, užgriuvo kiti rūpesčiai, Lietuva buvo okupuota, taip iš organizacinės savo padėties PLS nė nepajudėjo. Tačiau šie trys sąjūdžiai savo idėja ir siekimais yra giminingi: buv. DULR ir PLS rūpėjo, o dabartinei PLB rūpi svetur atsidūrusių lietuvių susiorganizavimas tautinei savo gyvybei išlaikyti.

Naujai platesniu organizaciniu pagrindu atsiremiančiai idėjai konservatyvioj aplinkoj pirmuosius ledus laužti buvo nelengva. Nepriklausomoj Lietuvoj DULR teturėjo vos 14 skyrių su nepilnu tūkstančiu narių! Užsienio lietuvių likimu sielojos nedaugelis — visų pirma tie, kuriems "nesirūpinimas emigracijos reikalais reiškia nenaudingą išmėtymą didelio tautinio turto, kuris, gerai sunaudotas, gali ir privalo suvaidinti tautos gyvenime svarbią rolę" (prof. Stasys Šalkauskis, "Lietuvių tauta ir jos ugdymas"). Tai buvo aiški mažuma. Daugumas skendėjo abejingume:

> "Daugelis mūsų inteligentų, — rašė Rapolas Skipitis, — net nenusivokia, kiek ir kur apytikriai už Lietuvos ribų mūsų tautiečių gyvenama, visai nesidomi klausimu, kaip jie ten gyvena, kokie yra jų džiaugsmai ir vargai, ką jie yra nuveikę, ką yra davę senai savo tėvynei Lietuvai ir lietuvių tautai" (Pasaulio Lietuvis, 1937 gruodžio 1 d. 2 nr.).

Reikėjo didelės nelaimės, užgriuvusios mūsų tautą, iš pagrindų sukrėtusios jos gyvenimą, naujai, šiuo atveju jau platesnei bei gilesnei iniciatyvai sukelti. Kelios dešimtys tūkstančių mūsų tautiečių, daugiausia inteligentų, II-jo pasaulinio karo audros buvo išblokšti iš savo tėvynės, tad jie visų pirma susirūpino savo pačių tautiniu likimu. Iš pradžių jie organizavosi į atskirų kraštų lietuvių sąjungas, vėliau į lietuvių tremtinių bendruomenes. Į antrą vietą buvo nukeltos pasaulėžiūrinės, srovinės ir kitokios skirtybės, pirmoj vietoj

buvo padėta tautinė jungtis. Svetur visu ryškumu išaiškėjo, kad "ta šaka, ant kurios visi sėdim", yra į tautinę mūsų sąmonę atremta tautinė mūsų dvasia, besireiškianti sava kalba, sava kultūra. Tie, kurie šią "šaką nukerta", praranda taip pat ir savo ryšį su tauta. Kartojasi tai, kas dėjosi senesniais bajorijos laikais. Buvo prisiminta istorijos pamoka, dar nepriklausomybės laikais ryškinta prof. Stasio Šalkauskio, bet daugelio praleista kaip ir negirdomis:

"Per ištisus 35 metus (1883 - 1918), t. y. nuo "Aušros" atsiradimo iki Didžiojo karo galo, brendo valstybinė lietuvių tautos mintis, kol visiškai paaiškėjo Lietuvos istorijoje, kad tautinio gyvenimo pilnatvė reikalauja nepriklausomo valstybinio reiškimosi ir kad tik tasai valstybinis gyvavimas yra pastovus ir tikrai reikšmingas, kuris yra pagrįstas (mūsų pabraukta) *tautine visuomeninės daugumos individualybe.* Lietuvių tauta prarado valstybinę savo nepriklausomybę, kai valdantieji jos sluoksniai buvo nustoję tautinės ištikimybės, lietuvių tauta atgavo valstybinę savo nepriklausomybę, kai lietuvių tautos šviesuomenė buvo iškėlusi tautinio atgimimo šūkį ir pradėjusi tautinės kūrybos darbą. Visa tai labai reikšmingai įrodo, kad (pabraukta autoriaus) *tauta, norinti nepriklausomai gyventi, privalo turėti tvirtą valią ištikimai patverti tautinėse savo tradicijose, jas saugoti ir jomis pagrįsti tolimesnius tautinės savo kūrybos žygius*" ("Ateitininkų ideologija").

APSISPRENDIMAS UŽ LIETUVIŲ BENDRUOMENĘ TURĖTŲ REIKŠTIS PRIKLAUSYMU, DARBŲ TALKA IR FINANSINE PARAMA — Stasys Barzdukas.

Pagrindinius tautinės mūsų sąmonės elementus sukonkretino Lietuvių Charta, ir tai laikau didžiai reikšmingu laimėjimu tautinio mūsų likimo keliuose.

b. Ko dar trūksta?

Jei mūsų siekimas tautiškai gyvas lietuvis tautinėje savo

bendruomenėje, tai jos susiorganizavimas dar nėra pasiekęs tos ribos, kurią galėtume laikyti patenkinama. Idėjiniai Bendruomenės pagrindai padėti, bet jos rūmų statyba lėta ir vangi. Dar per maža joje darbo rankų ir per maža už ją apsisprendusių lietuvių. Apsisprendimas turėtų reikštis priklausymu, darbų talka ir finansine parama. Kaip dar toli iki to! Iki Lietuvių Chartos pabrėžiamo visuotinumo bei solidarumo. Štai kodėl Jonas Aistis bendruomenę taikliai palygina su šeima. Jo mama, "kai nesusiklausydavo troboje nuo mūsų, vaikų, vaido, kivirčo, triukšmo, riksmo ir klyksmo, sakydavo: Vaikai, ar nedavė jums Dievas Šventosios Dvasios..." Jos, tos Šventosios Dvasios, taip pat reikia ir mūsų Bendruomenei:

> "Ir mes tikime bendruomene, bet tikėjimas reikia žodžiais ir darbais išpažinti. Neišpažintas tikėjimas yra mirusi raidė, pabaltintas karstas, pilnas puvėsių ir pūlių... Stebiu susirinkusią bendruomenę ir galvoju: kiek čia netikėlių, kiek čia atvirų tikėjimo priešų, kiek piktžodžiautojų... Ir štai Tu juos priimi ir neatstumi, kaip ir mane nusidėjelį. Kaip gera, kad nieko neatstumi" ("Milfordo gatvės elegijos").

Bendruomėns tikėjimo išpažinimo žodžiais ir darbais — štai ko jai daugiausia trūksta! Bendruomenės dažnas dar nematom pro savo parapiją, draugiją, partiją, ideologiją, nors ji yra tai, kas visiems mums bendra.

— *PLB sudaro atskirų valstybių bendruomenės. Kurios yra toliausia pasistūmėjusios Lietuvių Chartos tikslų linkme? me?*

— Rūšiuoti ir vertinti slidu, juo labiau, kad atskirų kraštų bendruomenės nevienodos ir jų darbo sąlygos didžiai skirtingos. JAV LB pvz. gali į suvažiavimą sutraukti kelis šimtus iškilių lietuvių mokslininkų, o tokiai Austrijos LB dėl lietuvių išsiskaldymo ir neturtingumo sunku net susirinkimą sušaukti. JAV ir Kanados LB pajėgios rengti masines dainų bei tautinių šokių šventes, mažosios eilės kraštų Lietuvių bendruomenės negali turėti ne tik lietuviško choro, bet ir lietuviškos tautinių šokių grupės. Vokietijos LB išlaiko Vasario 16 gimnaziją, kai apie lietuviškas gimnazijas net nesvajoja JAV ir Kanados lietuviai. Didelės tautinės ir kultūrinės reikšmės vaidmenį yra įgijusios reguliariai rengiamos Kanados lietuvių dienos, Australijos lietuvių meno dienos, Vokietijos lietuvių studijų savaitės ir kt. (jos rengiamos vietos lietuvių bendruomenių), tai mažosios kitų kraštų liet. bendruomenės geriausiu atveju tenkinasi metiniais susirinkimais, susijusiais su Lietuvos Nepriklausomybės Vasario 16 šventė. Apskritai, Bendruomenės vardu šiandien

visame laisvajame pasauly dirbama daug ir didelių darbų. Bendruomenė įsipilietino. Vyksta tai, apie ką svajojo jos pradininkai idealistai:

> "Kiekvienas lietuvis yra lietuviškoji plyta. Tačiau kol lietuvio su lietuviu nejungia lietuvių bendruomenės organai, tol tokie lietuviai tėra tarsi palaidų plytų krūva, iš kurios kiekvienas prašalaitis gali naudotis. Tik tada, kai visų kraštų visi lietuviai bus surikiuoti atitinkama tvarka į savosios bendruomenės patvarų pastatą, iš palaidų lietuviškų plytų krūvos turėsime pasistatę savajai lietuvybei tvirtovę" (M. Krupavičius, "Pasaulio Lietuvių Bendruomenės keliu").

— 1967 - 70 metų kadencijos JAV LB centro valdyba, vadovaujama inž. Broniaus Nainio, pačioje JAV LB taryboje turėjo viešą ir agresyviā opoziciją. Anksčiau tokios opozicijos nebuvo jaučiama.

Kaip tokios opozicijos susiformavimas atsiliepė pačiai Bendruomenei? Ar panašių reiškinių teko pastebėti ir kitų kraštų lietuvių bendruomenėse?

— Bendruomenės durys atviros kiekvienam, todėl sudėties atžvilgiu ji daugialypė. Bendruomenė taip pat tvarkosi demokratiniu pagrindu, tad rinkimai duoda poziciją ir opoziciją. Tokia demokratinės tvarkos technika, ir kas nenori jos pripažinti, reikia suabejoti pačiu jo demokratizmu. Deja, mūsų gyvenime tokių apraiškų apstu. Iš antros pusės, ne demokratija kalta, jei dažnai jos praktika piktnaudojama, jei pozicija ir opozicija neatlieka savo uždavinių. Nepriklausomos Lietuvos demokratija rodė daug silpnybių, tam tikru rekošetu jos dabar atsiliepia ir mūsų bendruomenėj. Ir čia minimoji opozicija susiformavo ne darbo pagrindu, bet kilo iš asmeninės nepakantos bei rivalizacijos. Blogiausia tai, kad, pasak patarlės, "iš adatos buvo skaldomas vežimas". "Patriotiniais motyvais" dangstoma trintis, trunkanti ištisais metais, veikė visų nervus, drumstė nuotaikas. Laimei, centro valdyba buvo pajėgi vykdyti savo uždavinius ir dirbti darbą, tad žala buvo apvaldyta, balansas aiškiai aktyvus. JAV LB nuoširdžiai linkėtina ateity panašių "skilų ir charibdžių" išvengti, kaip jų neturėtų atsirasti ir visų kitų kraštų lietuvių bendruomenių gyvenime. Nesąmonė, kai kelių asmenų "opozicija" pvz. boikotuoja Prancūzijos LB valdybos surengiamus Lietuvos Nepriklausomybės Vasario 16 šventės minėjimus ar Australijos "penketuko opozicija" stengiasi "ultimatumo" įteikimu pašalinti bendruomeninio "Mūsų Pastogės" savaitraščio redaktorių. Tai terodo, kaip mes dar esam toli nuo demokratinių principų taikymo gyvenime. Nuo to, ką taip taikliai yra pastebėjusi ir mūsų tautos išmintis: "Savas —

tai baltas ir nevelėtas, kito — juodas ir nedėvėtas".

— *Bendravimo ir bendradarbiavimo problema su pavergtais lietuviais yra reali, ir daug kam tenka asmeniniu apsisprendimu ieškoti atsakymų. Tuo reikalu turim politinės mūsų vadovybės ir Lietuvių Bendruomenės tam tikrų siūlymų ir sugestijų.*

Ar Jūs manote, kad šis klausimas kompetentingų žmonių pakankamai giliai išgvildentas ir išvados įtikinančiai pagrįstos? Ar PLB valdyba, formuluodama "PLB visuomeninės veiklos gaires", tyrinėjo kraštų lietuvių bendruomenių nusistatymus?

— Ši problema nėra išspręsta, nes sprendimas priklauso ne nuo mūsų vienų. Bendradarbiauti su Lietuva negalim jau vien dėl to, kad tai okupuotas kraštas, okupanto valdomas diktatūros priemonėmis: jam rūpi šio krašto kolonizavimas bei rusinimas, o mes su tuo niekados nesutiksim. "Bendras darbas" čia negalimas, mes siekiam ir sieksim okupanto išsinešdinimo. Bendradarbiauti taip pat negalim ir su tais lietuviais, kurie okupacijai savanoriškai pritaria ir eina iki bet kokios žmogiškos savigarbos netekusio padlaižiavimo mūsų kraštą pavergusiam bei išnaudojusiam "didžiajam broliui" rusui. Neturėdami bendradarbiavimo sąlygų, mes siekiam bendrauti su savo pavergta tauta, nes joje glūdi ir mūsų pačių tautinio išlikimo šaknys. Be tautos užnugario tautinė išeivijos gyvybė yra negalima, ir čia vieną kartą praregėti turim visi. Dėl to mums būtina atsiriboti nuo kraštutinio dešiniojo patriotinio mūsų ekstremizmo, siekiančio svetur sukurti "atskirą", antrąją, lietuvių tautą, nieko bendro neturinčią su okupuotąja tauta, lygiai kaip ir mes kovojančia dėl tautinės savo gyvybės. Gerai žinau, koks šis klausimas sudėtingas ir be gal jautrus, tačiau jam spręsti mažiausiai tinka visiškai neatsakinga kai kurių mūsų laikraščių polemika, jausminė retorika ir tuščių tuščiausi mitinginiai šūkavimai. Reikia gerai apsvarstyto ir toli į priekį žvelgiančio plano. Štai kodėl PLB valdyba siekia ligšiolinių veiksnių siūlymų bei sugestijų peržiūrėjimo bei persvarstymo. Į gyvenimą ateina naujoji karta, neapsunkinta praeities ipotekų, tad ji nori iš nevaisingos defensyvos perieiti į daugiau mūsų tautinei ateičiai žadančią ofenzyvą. Rūpestingai svarstytinas ir šis atvejis. PLB valdyba, rengdama savas "visuomeninės veiklos gaires", plačiai dairės aplinkui ir daug dėmesio skyrė visuomeninės mūsų veiklos atmosferai apskritai, todėl bendruomenę ragino ir teberagina: "Bendruomenė kviečia liautis šį klausimą kelti gincho keliu viešumoje, nes jis daugiausia skaldo laisvojo pasaulio lietuvių visuomenę ir tuo padeda okupanto tikslams. Santykiuose su

gimtojo krašto lietuviais turime pasitikėti laisvųjų lietuvių sąmoningumu bei subrendimu, jų sąžinės jautrumu ir tautinės garbės suvokimu". Deja, "Grandinėlės" ir kiti atvejai teberodė kai kurių mūsų laikraščių linkimą mūsų visuomenę skaldyti su iš to kylančiais visais kitais padariniais.

— *Kuriems darbams artimesnės veiklos plane PLB valdyba šiuo metu telkia pagrindinį dėmesį?*

— Antrajam pasaulio lietuvių jaunimo kongresui, kuris turėtų įvykti 1972 metais. Tai didelis, taip pat daug rūpesčių keliąs užmojis, bet tai jau ilgesnė kalba, tad ją palikim kitam kartui. Iš šios dienos PLB valdybos pastangų minėtinos šios: kasmetinės bendruomenės spaudos - radijo dienos prigydymas, turįs virsti "bendruomeninėmis rekolekcijomis"; finansinės atramos sudarymas PLB valdybos veiklai, nes "sauso niekas neklauso"; "Pasaulio Lietuvio" išlaikymas, nes be jo pablogėtų ar ir visai nutrūktų ta jungtis, kuri dabar sieja visų kraštų lietuvių bendruomenes ir kai kur net paskirus lietuvius — "Pasaulio Lietuvis" tėra vienintelis jų gaunamas spausdintas lietuviškas žodis. Dirbam, ką galim ir kiek mūsų laikas bei jėgos mums leidžia.

Mes nepripažįstame kompromiso, kuris skelbtų, kad įmanoma dalinės laisvės idėja: okupanto leidimas kalbėti savo teritorijoje sava lietuvių kalba. Mums reikia pilnos laisvės, pilno savo valstybės suverenumo. Mums reikia totalinės laisvės realizavimo. Tik už tokią idėją suguldė savo galvas savanoriai, partizanai ir laisvės kovotojai.

Jurgis Gliauda

REDAKCIJOS PATIKSLINIMAS

Padarytame pasikalbėjime su JAV Lietuvių Bendruomenės darbuotojais dr. Petras Vileišis tituluojamas JAV Lietuvių Bendruomenės tarybos prezidiumo pirmininku, o inž. Bronius Nainys — JAV Lietuvių Bendruomenės centro valdybos pirmininku. Kai "Į Laisvę" skaitytojai skaitys šį pasikalbėjimą, tarybos prezidiumo ir centro valdybos pirmininkų pareigose jau bus kiti žmonės. Mat, pasikalbėjimas buvo padarytas rugsėjo mėnesį, dar V-sios tarybos kadencijos metu. "Į Laisvę" numeris buvo paruoštas, kad išeitų iki VI-sios tarybos pirmosios sesijos spalio 24-25 d. d. Tačiau, spaustuvės darbams užsitęsus, žurnalo išleidimas nusivėlino. VI-ji taryba tarybos pirmininku išrinko inž. Vytautą Kamantą, centro valdybos pirmininku — rašytoją Vytautą Volertą.

VI-sios tarybos pirmosios sesijos įvertinimą duosime sekančiame "Į Laisvę" numeryje.

REZOLIUCIJŲ PRAVEDIMO ŽYGIS IR JO PIRMIEJI LAIMĖJIMAI

• Pabaltiečiai išeina prieš rezoliucijų pravedimo žygį • Eugenijus Bartkus pasitraukia iš rezoliucijų pravedimo darbo • Amerikiečiai legislatoriai kovoja už rezoliucijų pravedimą JAV-bių Kongrese, o ALT-bos ir LLK-to žmonės nepajudina nė piršto tuo reikalu • Monagan rezoliucijos (H. Con. Res. 416) istorija • Atstovų Rūmai priima garsiąją H. Con. Res. 416 rezoliuciją • Rezoliucijoms Remti Komiteto 1966 metų darbo įkarštis

Tomai yra tikrai įdomios ir aktualios medžiagos iš garsiosios rezoliucijos (H. Con. Res. 416) Lietuvos bylos reikalu pravedimo JAV-bių Kongrese ir toliau tęsiamo to darbo. "Į Laisvę" žurnalas davė jau porą kartų eilę momentų iš to milžiniškos apimties užsimojimo ir pirmųjų laimėjimų. Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininkas Leonardas Valiukas vėl pateikia šviesesnių ar tamsesnių akimirkų iš to kieto ir intensyvaus dešimties metų jo vadovaujamo darbo.

Redakcija

Pabaltiečių komiteto trumparegiškumas

Jei tik kuriuo nors klausimu yra įnešama į JAV-bių Kongresą bent 50 įstatymo projektų (rezoliucijų), legislatoriai (kongresmanai ir senatoriai) žino, kad reikės tuo klausimu tarti žodį ir padaryti neabejotinai teigiamą sprendimą.

1965 metų sausio mėnesio pradžioje, susirinkus JAV-bių naujai išrinktam Kongresui (89th Congress) pirmajai sesijai, įnešamų rezoliucijų Pabaltijo kraštų bylos reikalu skaičius, kaip žmonės sako, augo kaip ant mielių. Kas savaitę legislatoriai įnešdavo po 3 ar net 4 naujas rezoliucijas. Aloyzas Baronas, vienas iš "Draugo" redaktorių kalbėjo viename lietuvių pašnekesy 1965 metais (jau po garsiosios rezoliucijos pravedimo Atstovų Rūmuose), kad kun. Kazimieras Barauskas - Baras, tuometinis "Draugo" pirmojo puslapio redaktorius, laukęs tos dienos, kada galėsiąs paskelbti 100-sios rezoliucijos įnešimą. Tikrai didele sparta buvo artėjama prie to skaičiaus, ir jis būtų buvęs peršoktas, jei JAV-bių Kongresas būtų nepajudėjęs. 1965 metų balandžio ir gegužės mėnesiais Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė jau žinojo, kad viena iš įneštų rezoliucijų bus priimta. Buvo tik laiko klausimas.

Prieš gerą dešimtmetį buvo suformuotas taip vadinamas pabaltiečių komitetas (Joint Baltic American Committee). Lietuviams tame komitete atstovauja ALT-bos vykdomojo komiteto nariai. Tas pabaltiečių komitetas 1965 metų balandžio mėnesio antroje pusėje turėjo posėdį ir išėjo prieš rezoliucijų pravedimo žygį. Iš lietuvių tame pasitarime dalyvavo: L. Šimutis, dr. P. Grigaitis ir E. Bartkus.

Bartkaus nebeatsakytas laiškas

Ir L. Šimutis ir dr. P. Grigaitis buvo visą laiką prieš rezoliucijų žygį, ir Rezoliucijoms Remti Komitetas nė kiek nebuvo nustebintas tų ALT-bos pareigūnų laikysena. Buvo nesuprantamas E. Bartkaus išėjimas prieš tą darbą, ir Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininkas parašė jam šį laišką:

"Los Angeles, 1965.V.12
Ponui
Eugenijui Bartkui
222West Adams Street
Chicago, Illinois 60606

Malonus Eugenijau,

Šiandien skaičiau "Darbininke" ir netikiu, kad tai tiesa. "Darbininkas" savo įžanginyje (1965.V. 7) užsimena apie neseniai turėtą pabaltiečių bendrą posėdį Washingtone, kur buvę nutarta neremti rezoliucijų pravedimo darbo. Tame pasitarime, anot "Darbininko", dalyvavai ir Tu, Eugenijau. "Darbininkas" remiasi "Naujienų" pranešimu, kuris buvęs jos įdėtas 1965 metų balandžio 24 d. Anot to pranešimo, Šimutis, Grigaitis ir Bartkus išėję prieš rezoliucijų pravedimo darbą. Nemanau, kad Tu būtumei tai padaręs.

Jei tai netiesa, būtų tikslu atšaukti laikraščiuose.

Parašyk porą žodžių apie tai. Lauksiu.

Geriausi linkėjimai Danguolei ir Tau.

Jūsų

(pas.) Leonardas Valiukas"

Eugenijus Bartkus, ALTbos Vykdomojo komiteto tuometinis vicepirmininkas, nebeatsiliepė į tą laišką. Nuo to laiko jis ir pasuko **dr. P. Grigaičio, L. Šimučio ir M. Vaidylos** pėdomis, išeidamas prieš Rezoliucijoms Remti Komiteto vykdomą darbą.

Kongreso apklausinėjimai rezoliucijų pravedimo reikalu

JAV-bių Kongreso Atstovų Rūmai pajudėjo pilna sparta rezoliucijų pravedimo reikalu 1965 metų gegužės mėnesio 17 dieną, pravesdami apklausinėjimus (hearings). Tai atliko Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijos skyrius Europos reikalams (Committee on Foreign Affairs — Subcommittee on Europe). Tuo metu tos komisijos minėtam padaliniui vadovavo kongresmanė **Edna F. Kelly** (D. - N. Y.), vienos iš įneštų rezoliucijų autorė (**H. Con. Res. 390**). Ši legislatorė pradėjo tuos apklausinėjimus šiais žodžiais:

"Mrs. Kelly. The subcommittee will please come to order...

This morning we will receive testimony addressed to the conditions in the Baltic countries. As the members of the subcommittee know, there are over 70 resolutions (Į tą skaičių neįėjo rezoliucijos, neštos JAV-bių Senate. Red.) introduced in the House which relate to the status of the Baltic countries. If there is no objection, should like to place the list of these resolutions and the names of their sponsors at this point in the record.

There is no objection. It is so ordered..."

Įneštų iki tos dienos Atstovų Rūmuose rezoliucijų pilnas sąrašas buvo įtrauktas į apklausinėjimų (hearings) protokolą. Komisijos pirmininkė **kongresmanė Edna F. Kelly** aiškiai pabrėžė įneštų rezoliucijų svarbą (tokį didelį rezoliucijų skaičių!) ir davė visiems (kitiems komisijos nariams ir liudininkams) suprasti, kodėl tie apklausinėjimai vykdomi. Tie apklausinėjimai buvo pradėti 1965 metų gegužės mėnesio 17 dieną 10 val. 15 min. ryte ir užtruko beveik pusantros valandos (komisijos posėdis buvo uždarytas 11 val. 35 min. ryte).

Daugumą liudininkų sudarė amerikiečiai (kongresmanai ir kartu rezoliucijų autoriai), atstovaudami rezoliucijų pravedimo žygiui. Visi jie ragino ir kvietė JAV-bių Kongresą vieną iš įneštų rezoliucijų priimti. Štai, tie kongresmanai: **E. Ross Adair** (Ind.), **Edward J. Derwinski** (Ill.), **John D. Dingell** (Mich.) **Howard W. Robison** (N. Y.), **Henry Helstoski** (N. J.), **Joseph G. Minish** (N. J.), **Bernard F. Grabowski** (Conn), **Edward A. Garmatz** (Md.), **James J. Howard** (N. J.), **Robert C. McEwen** (N. Y.), **John B. Anderson** (Ill.), **Robert McClory** (Ill.), **Frank Annunzio** (Ill.), **Herald D. Donohue** (Mass.), **Samuel N. Friedel** (Md.), **Samuel S. Stratton** (N. Y.) ir **Frank Horton** (N. Y.), **F. Bradford Morse** (Mass.), **John J. Rooney** (N. Y.).

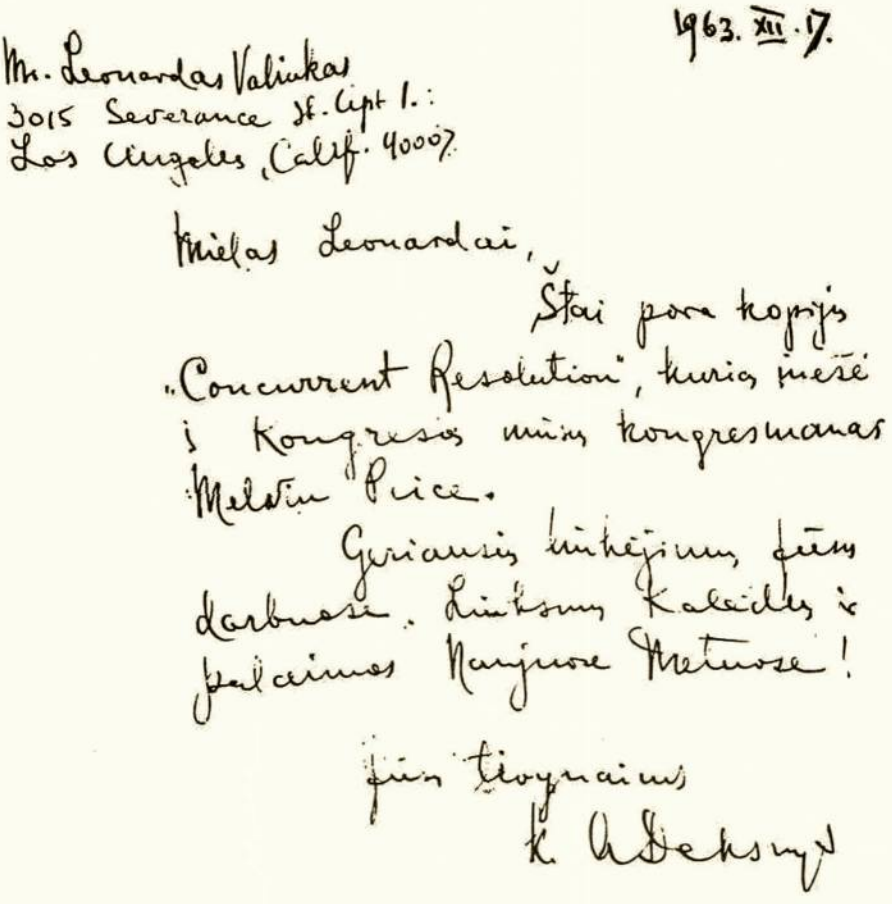

1963. XII. 17.

Mr. Leonardas Valiukas
3015 Severance St. Apt 1.:
Los Angeles, Calif. 90007

Mielas Leonardai,

Štai pora kopijų „Concurrent Resolution", kurią įnešė į Kongresą mūsų kongresmanas Melvin Price.

Geriausių linkėjimų jums darbuose. Linksmų Kalėdų ir palaimos Naujuose Metuose!

Jūsų tėvynainis
K. A. Deksnys

PRELATO DEKSNIO TALKA — Prelatas dr. A. Deksnys (dabar — vyskupas) daug talkino Rezoliucijoms Remti Komitetui: jis palaikė ryšį su savo kongresmanu, išgaudamas iš jo rezoliuciją; bombardavo laiškais ir telegramomis legislatorius Washingtone, ragindamas juos duoti eigą įneštoms Lietuvos bylos reikalu rezoliucijoms į JAV-bių Kongresą; rėmė rezolucijų pravedimo žygį piniginėmis aukomis.

Šimutis ir Sidzikauskas neužsimena apie rezoliucijas

Iš pabaltiečių pareiškimus padarė ir buvo apklausinėjami šie asmenys: ALT-bos vykdomojo komiteto pirmininkas **Leonardas Šimutis**, VLIK-o ir kartu LLK-to pirmininkas **Vaclovas Sidzikauskas**, **Alfonsas Milukas** ir **Arseni Taalman** (estas). **Leonardo Šimučio** pareiškimas buvo pateiktas raštu, kiti trys buvo apklausinėjami. Nė vienas iš tų keturių pabaltiečių nė vienu žodžiu neužsiminė apie įneštas Pabaltijo kraštų bylos reikalu rezoliucijas į JAV-bių Kongresą, nė vienas iš jų neragino legislatorius bent vieną iš tų rezoliucijų priimti. **Alfonsas Milukas** buvo tik prieš keletą mėnesių atvykęs iš komunistų pavergtos Lietuvos. Jis, žinoma, tame reikale nesiorientavo. Kitų trijų (**Šimučio, Sidzikausko** ir

Taalman) tuo klausimu visiškas nutylėjimas buvo niekuo nepateisinamas. Kai Atstovų Rūmai priėmė garsiąją H. Con. Res. 416 rezoliuciją, ne vienas iš ALT-bos ir VLIK-o darbuotojų bandė teigti, kad ir veiksniai "prisidėję" prie tos rezoliucijos pravedimo. Visi tie veiksnių darbuotojai puikiai žinojo, kad tai buvo netiesa. Jų tikslas buvo suklaidinti kiek galima daugiau geros valios lietuvių ir, kaip amerikiečiai sakytų, gauti "kredito" savo "veiklai". Jei kuris iš lietuvių vis dar mano, kad veiksniai "talkinę" rezoliucijų žygyje, turėtų perskaityti kongresmanės Edna F. Kelly vykdytų apklausinėjimų (1965.V.17) protokolą. Ten nė su žiburiu negalima rasti bet kokios veiksnių šulų (L. Šimučio ir V. Sidzikausko) užuominos pritarimo ar talkos reikalu rezoliucijų pravedimo žygiui. Tie veiksnių (ypač ALT-bos) taip vadinami darbuotojai suklaidino eilę geros valios lietuvių, net ir vyskupą Vincentą Brizgį. Štai ištraukos iš vyskupo V. Brizgio ir L. Valiuko laiškų:

Ištrauka iš vyskupo V. Brizgio laiško

"Nežinau, kiek šia proga yra laimėjusi Rezoliucijų Komisija, tik negalima paneigti ALTo ir kitų pastangų. Aš gerai žinau, kad Jūsų minima rezoliusija nebūtų buvusi svarstyta be ALTo ir kitų pastangų..."

Iš vysk. V. Brizgio laiško, rašyto 1965.VII.15 L. Valiukui).

Ištrauka iš L. Valiuko laiško

"Ekscelencija,

Dėkui už laišką, rašytą 1965 metų liepos mėn. 15 d. Norėjau tuoj dėl to laiško atsiliepti, bet skubūs Vyčių seimo reikalai nelaido to padaryti. Seimas praėjo puikiai ir iškilmingai, ir mes pradedame vėl laisviau atsikvėpti. Gaila, kad Jūs, Ekscelencija, negalėjote mūsų aplankyti.

Pora žodžių dėl Rezoliucijoms Remti Komiteto ir jo atliekamų darbų.

Kai kurie ALT-bos vykdomojo komiteto nariai ir Jūs, Ekscelencija, nepritarėte RezoliucijomsRemti Komiteto darbui. Dabar, kai viena iš rezoliucijų jau pravesta, mėginate nuneigti mūsų laimėjimą. Aš manau, kad Jums, Ekscelencija, yra puikiai žinoma, kad ALT-bos vykdomasis komitetas nė piršto nėra pajudinęs dėl rezoliucijos pravedimo. Jūsų teigimas, kad 'rezoliucija nebūtų buvusi svarstyta be ALTo ir kitų pastangų', yra nepaprastai toli nuo tiesos. Jei Jūs, Ekscelencija, esate tos nuomonės, tai labai klystate. Nenorėčiau Jus, Ekscelencija, matyti užsispyrusiai klaidoje..." (Iš L. Valiuko laiško rašyto 1965.VIII.13 vyskupui V. Brizgiui).

Redakcijos pastaba. Laiškų kalba netaisyta.

Garsiosios rezoliucijos (H. Con. Res. 416) istorija

Pirmosios rezoliucijos, Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų bylos reikalu buvo įneštos į JAV-bių Kongresą (87th Congress) 1961 metų vasario mėnesio pradžioje. Tai buvo senatoriaus Thomas H. Kuchel rezoliucija (S. Con. Res. 12) ir kongresmano Glenard P. Lipscomb rezoliucija (H. Con. Res. 153). To Kongreso (87th Congress) laikotarpyje (1961-1962) be jau minėtų rezoliucijų, dar keli kiti legislatoriai buvo įnešę rezoliucijas. Tas Kongresas nedavė jokios eigos mūsų rezoliucijoms. 1963 metų sausio mėnesio pirmomis dienomis susirinkus naujai išrinktam Kongresui (88th Congress), visos minėtos rezoliucijos turėjo būti įneštos iš naujo. Be taip vadinamų "senųjų" rezoliucijų, buvo nešta visa eilė naujų. To Kongreso laikotarpyje (1963 - 1964) buvo įnešta apie 40 rezoliucijų. 1963 metų pradžioje kongresmanas John S. Monagan (Conn.), prašomas Rezoliucijoms Remti Komiteto vieno iš žymiųjų darbuotojų kun. kleb. Jono C. Jut-

CONGREGATION OF THE MARIAN FATHERS
AMERICAN PROVINCE OF SAINT CASIMIR
6336 SOUTH KILBOURN AVENUE, CHICAGO 29, ILLINOIS

1964. VIII. 31

Mielas Bičiuli,

Siunčiu $ 25.00. Tai vis vienas lašas paremti rezoliucijų kėlimo reikalą. Šis darbas turėtų būti visų taurių lietuvių didysis rūpestis. Šauksmas į Washingtoną dėl Lietuvos ir bendrai dėl Baltijos kraštų laisvės visada yra geras ir naudingas. Dieve duok, kad tasai šauksmas atsilieptų iš Baltųjų Rūmų į visą pasaulį, ypatingai į mūsų tautos pavergėjus su švento teisingumo reikalavimais.

Linkėdamas ištvermės ir Jus gerbdamas,

Kun. V. Rimšelis, MIC

Kun. V. Rimšelis, MIC

TĖVŲ MARIJONŲ TALKA IR PARAMA — Tėvai Marijonai buvo užėmę labai aiškią liniją rezoliucijų pravedimo reikalu ir visą tą žygį rėmė nuoširdžiai ir pilnai. Tai vienas iš laiškų, rašytų kun. dr. V. Rimšelio, M.I.C., Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininkui. Tuo metu kun. dr. V. Rimšelis, M.I.C., buvo "Draugo" moderatorius, vėliau — Tėvų Marijonų provincijolas, dabar — Tėvų Marijonų Kongregacijos vicegenerolas.

kevičiaus, įnešė H. Con. Res. 136 rezoliuciją. Šios rezoliucijos turinys buvo nepriimtinas Rezoliucijoms Remti Komitetui. Kiek vėliau kongresmanas Monagan įnešė kitą — H. Con. Res. 293. Rezoliucijų žygio vykdytojai aprobavo H. Con. Res. 293. JAV-bių Kongresas nedavė mūsų rezoliucijoms jokios eigos ir 1963-1964 metų laikotarpyje. 1965 metų pirmomis dienomis rinkosi į krašto sostinę naujai išrinktas Kongresas (89th Congress). Praėjusiame Kongrese įneštos rezoliucijos (apie 40) turėjo būti įnešamos iš naujo. Kongresmanas Monagan savo "senąją" rezoliuciją (H. Con. Res. 293) įnešė be jokių papildymų naujajame

Kongrese, duodant tik naują "vardą" (numerį) — **H. Con. Res. 99.** Ta rezoliucija buvo kiek papildyta ir 1965 metų gegužės mėnesio 19 dieną įnešta Atstovų Rūmuose kaip **H. Con. Res. 416.** Nuolatinį ryšį su kongresmanu **John S. Monagan** palaikė kun. kleb. **J. C. Jutkevičius** ir Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė. (Tuo specifiniu klausimu žiūr. kun. J. C. Jutkevičiaus straipsnį — **Monagan rezoliucijos istorija, "Į Laisvę", 1967** — Nr. 40/77, pusl. 42 - 49. Red.).

Laimėjimas Atstovų Rūmuose

Kodėl Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisija (*Committee on Foreign Affairs*) parinko iš virš 70 įneštų rezoliucijų kongresmano Monagan rezoliuciją (H. Con. Res. 416)? Kongresmanas **J. S. Monagan** tuo metu (1965) ir dabar buvo ir yra vienas iš įtakingų visos tos komisijos ir jos padalinio (Subcommittee on Europe) narys. Jis, be abejo, norėjo ir jam pavyko "įpiršti" savo rezoliuciją (H. Con. Res. 416) visai minėtai komisijai, kuri ją aprobavo.

Legislatorių įnešamos rezoliucijos daugiau ar mažiau skyrėsi viena nuo kitos. Visas įnešamas rezoliucijas buvo galima suskirstyti į maždaug tris grupes: vienos buvo labai griežtos, kitos — kiek švelnesnės, trečios — gana švelnios. Kongresmano **J. S. Monagan** rezoliucija (H. Con. Res. 416) priskirtina prie antrosios rezoliucijų grupės. Rezoliucijoms Remti Komitetui *visos trys* rezoliucijų versijos buvo priimtinos. Reikia pažymėti, kad kongresmanas **J. S. Monagan,** papildydamas savo ankstyvesniąją rezoliuciją ir ją įnešdamas visai nauja (ankstyvesnioji buvo žinoma kaip **H. Con. Res. 99,** jos galutinė versija — **H. Con. Res. 416),** ją tik pagriežtino.

Ta rezoliucija pasiekė Atstovų Rūmus 1965 metų birželio mėnesio 21 dieną. Tuo klausimu debatai buvo pavadinti — **The Baltic States.** Debatus pradėjo rezoliucijos autorius kongresmanas **John S. Monagan.** Tie debatai tęsėsi apie vieną valandą laiko. Visų debatuose dalyvavusių legislatorių pasisakymai yra ištisai įtraukti į **Congressional Record** (JAV-bių Kongreso stenogramas). Jie užima apie 8 puslapius (smulkiu šriftu) — žiūr. 1965 metų birželio mėnesio 21 dienos **Congressional Record** (Vol. III, No. III, pp. 13629 - 13637). Štai, viena kita trumpa ištrauka iš tų debatų:

"Mr. MONAGAN. Mr. Speaker, I move to suspend the rules and pass the bill (H. Con. Res. 416).

The Clerk read the House concurrent resolution, as follows: (Perskaitoma **H. Con. Res. 416).** *Red.*) ...

Mr. MONAGAN. Mr. Speaker, I am happy to present and I strongly support House Concurrent Resolution 416. I am only sorry that the action, which I am confident we shall take today, was not taken many years ago. Nevertheless, it is action at last and I am sure that it will have its effect...

Mr. O'HARA of Illinois. Mr. Speaker, my heart is so filled with this subject, with the grief and the tragedy that so unfairly and cruelly has been fastened upon the brave and God-fearing people of the Baltic States, that if I had allotted to me an entire day to talk I could only reach the fringe of my interest...

Mr. DERWINSKI. Mr. Speaker, may I point out to the Members that approximately 25 years have elapsed since the three Baltic States were subjugated by the Soviet Union. In the process of this 25 years the people of these Baltic states have not been effectively supported by either the people or governments of the free world... Mr. Speaker, it would be extremely practical as well as inspiring for the United States to use a little imagination in foreign affairs and take a subject such as this and see that is discussed

VYRIAUSIASIS LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETAS
SUPREME COMMITTEE FOR LIBERATION OF LITHUANIA
33 W. 42nd Street • Room 928 • New York 10036, N. Y.
Telephone: LA 4-6484

1963 m.spalio 14 d.

D.G.
Ponui L.Valiukui,
Rez.Kom.Pirmininkui,
Los Angeles.

Malonus Pone Pirmininke,

Aukštai vertindamas Tamstos energiją ir iniciatyvą, kongresinių rezoliucijų vajų beorganizuojant, ir pasiektus puikius rezultatus, norėčiau prašyti atsiųsti visų senatorių ir kongresmanų sąrašą, kurie yra patiekę rezoliucijas Lietuvos laisvės reikalu.

Esame pasiruošę visiem jiem pareikšti padėką ir paskatinti juos pakartoti rezoliucijas tiek kartų, kiek reikės, kol siekiami rezultatai bus laimėti.

Dėkoju iš anksto ir reiškiu Tamstai savo

Nuoširdžią pagarbą

Dr.A.Trimakas

NUOŠIRDŪS DR. TRIMAKO ŽODŽIAI — Rezoliucijų pravedimo žygio vykdytojai sulaukė pilno pritarimo ir daug nuoširdumo iš dr. A. Trimako (jis mirė 1964.II.27), buvusio VLIK-o pirmininko. Čia duodamas vienas iš daugelio jo laiškų, rašytų Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybei.

on the agenda of the U. N. Mr. Speaker, there is no reason in the world why we should be forever on the defensive in the conduct of our foreign affairs..."

Nė vienas iš legislatorių nepasisakė prieš tos rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimą Atstovų Rūmuose. Tą dieną 298 kongresmanai dalyvavo Atstovų Rūmų pilnaties posėdyje ir visi jie balsavo už tos rezoliucijos priėmimą. Balsavimas buvo pravestas taip vadinamu "roll call" būdu (skaitant iš eilės alfabetine

tvarka visų kongresmanų pavardes ir kviečiant juos pasisakyti "Taip" ar "Ne"). To balsavimo numeris — 147 (Roll No. 147). Už rezoliuciją balsavo "Taip" (Yeas) — 198, "Ne" (Nays) — 0, posėdyje nedalyvavo (Not voting) — 136. Balsavusiųjų ir posėdyje nedalyvavusiųjų pavardės išvardintos. Uždaromasis debatų (ir balsavimo) sakinys "So (two-thirds having voted in favor thereof) the rules were suspended and the bill was passed".

Pasiruošimas kovai Senate

Akcija už vienos iš įneštų rezoliucijų pravedimą buvo vykdoma kartu ir Atstovų Rūmuose ir Senate. Pravedus vieną iš rezoliucijų Atstovų Rūmuose, "atakuojamų" legislatorių skaičius sumažėjo iki 100 (turime 435 kongresmanus ir 100 senatorių). Darbas toli gražu nepalengvėjo.

Atstovų Rūmų priimtoji rezoliucija (**H. Con. Res. 416**) buvo perduota Senato užsienio reikalų komisijai (Senate Committee on Foreign Relations). Tai komisijai vadovavo (ir tebevadovauja) senatorius **J. William Fulbright** (D. - Arkansas). Jis visam tam reikalui nepritarė. Pabaltiečių jo steite labai maža. To senatoriaus, kurio rankose buvo mūsų rezoliucijos pravedimo reikalas Senate, lenkimas visam tam žygiui buvo sunkus: jį vykdėme per jo kolegas senatorius ir jo steito amerikiečius, kurie talkino mums. Daugumą ir kitų tos komisijos narių buvo iš steitų, kuriuose pabaltiečių skaičius yra irgi labai ribotas. Ir jų lenkimas rezoliucijų reikalui buvo vykdomas panašiai, kaip kad buvo daroma su senatoriumi **J. Wm. Fulbright.**

Iš 100 senatorių 25 buvo labai aiškiai pasisakę už mūsų reikalą, įneštami rezoliucijas pavieniai ar susigrupavę po 2 ar daugiau. Tie 25 senatoriai ir buvo didieji mūsų rezoliucijų reikalo judintojai Senate ir kartu lenkėjai mūsų reikalui kitų savo kolegų, kurie dėl vienos ar kitos priežasties lūkuriavo tuo klausimu ar buvo net nepalankūs jam.

Po pasitarimų su rezoliucijų žygio rėmėjais Senate, buvo gana aišku, kad senatoriai nepajudės rezoliucijos pravedimo reikalu 1965 metais. Žinoma, spaudimas į senatorius nebuvo nė kiek susilpnintas, ir tuo pat metu buvo pradėta ruoštis lemiamai kovai 1966 metais. Rezoliucija turėjo būti pravesta 1966 metais ir Senate, nes priešingu atveju būtų reikėję vėl viską pradėti iš naujo. (Susirinkus naujai išrinktam Kongresui 1967 metų pirmomis dienomis, garsiosios rezoliucijos pravedimas Atstovų Rūmuose 1965 metais būtų nebegaliojęs, jei Senatas nebūtų jos priėmęs 1966 metais. Red.).

Visam tam žygiui reikėjo visų galimų darbo rankų ir visos galimos piniginės paramos. Rezoliucijoms Remti Komitetas kontaktavo ALT-bos vadovybę, prašydamas poros dalykų:

> "1. Kaip galima skubiau sušaukti specialų ALT-bos vykdomojo komiteto posėdį, oficialiai ir teigiamai pasisakyti priimtos rezoliucijos reikalu ir kviesti visus geros valios lietuvius į talką Rezoliucijoms Remti Komiteto tolimesniam darbui.
>
> 2. Skirti iš ALT-bos vykdomojo komiteto kasos apčiuopiamesnę sumą (bent $2,000) Rezoliucijoms Remti Komiteto tolimesnei veiklai paremti . . ."
>
> Iš L. Valiuko laiško, rašyto 1965 metų liepos mėnesio 11 dieną ALT-bos vykdomojo komiteto pirmininkui L. Šimučiui).

Leonardo Šimučio atsakymas (1965.VIII.5) buvo neigiamas. ALT-bos vadovybė nesutiko paremti to žygio piniginiai nė vienu centu, gi apie talką rašė neaiškiai ir "altiškai". Čia reikia pabrėžti, kad Rezoliucijoms Remti Komitetas sulaukė iš ALT-bos vadovybės žmonių (po to **L. Šimučio** laiško) tik trukdymų.

Piniginės paramos reikalu buvo parašytas laiškas LRKSA centro valdybos pirm. **L. Šimučiui** (1966.VII. 28). Į tą laišką **L. Šimutis** neatsi-

liepė. Po LRKSA organizacijos suvažiavimo keletą žodžių parašė (1966. VIII.16) **Juozas Laučka.** Jis pažymėjo, kad LRKSA negalėjęs suteikti jokios finansinės paramos rezoliucijų pravedimo žygiui. Tik 1965 metų lapkričio 13 manifestacijos koordinatoriai prisiminė Rezoliucijoms *Remti Komitetą, paskirdami 1966* metų balandžio mėnesį $1,000 auką.

Lietuvių visuomenės išjudinimui milžiniškai talkino **"Draugas"** ir **"Darbininkas"**: jie davė rezoliucijų žygiui tiek vietos savo puslapiuose, kiek tik šis vienetas pageidavo ar prašė. Visai kita padėtis buvo su **"Dirva"**. Rezoliucijų žygio pradžioje **"Dirva"** tą darbą rėmė. **Jonui Čiuberkiui** perėmus redaguoti "Dirvą", tas laikraštis pradėjo tolti nuo rezoliucijų žygio. Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė pareiškė redaktoriui **J. Čiuberkiui** tam tikrą nepasitenkinimą:

> "Malonus Bičiuli,
>
> Kodėl šiais metais 'Dirva' pasidariusi tokia šykšti mūsų reikalui? Iki šiol jau yra įnešta šiame Kongrese 62 rezoliucijos, o 'Dirva' nėra užsiminusi apie tai beveik nė viena eilute. Ar esate gavęs 'ultimatumus' tuo reikalu iš artimųjų 'Dirvos' bendradarbių?..." (Iš L. Valiuko laiško, rašyto 1965.IV.3 "Dirvos" redaktoriui J. Čiuberkiui).

Buvo pažadų iš **J. Čiuberkio** talkinti rezoliucijų žygiui. Jis pageidavo trumpų straipsnelių ir specialiai paruoštos **"Dirvai"** medžiagos. Tie jo pažadai ir liko pažadais. **"Dirva"** 1966 metais išvystė net tam tikrą akciją prieš visą rezoliucijų žygį. Pažymėtina, kad **"Dirvos"** akcija nebuvo tokia šiurkšti ir purvina bei berniška, kaip kad **"Naujienų"** nuo pat rezoliucijų žygio pradžios. **"Dirva"** atsisakė įdėti net a. a. **J. Bachuno** specialiai parašytą rezoliucijų žygio reikalu neilgą (2 puslapių) straipsniuką. **J. Bachunas** tą savo straipsniuką pasiuntė **"Dirvai"** 1966 metų gegužės mėnesį, mums pasiųsdamas nuorašą (jį tebeturime!)

1966 metų darbo įkarštis

Senatas galėjo, be abejo, priimti vieną iš senatorių įneštų rezoliucijų. Nekomplikuojant to reikalo, Rezoliucijoms Remti Komitetas siūlė ir ragino JAV-bių Senatą priimti jau Atstovų Rūmuose pravestą rezoliuciją (H. Con. Res. 416). Darbas buvo vykdomas keliais frontais:

1. Buvo organizuojamos laiškų ir telegramų bangos senatoriui **J. Wm. Fulbright** ir kitiems jo vadovaujamos komisijos nariams.

2. Taip pat buvo organizuojamos laiškų ir telegramų bangos visiems kitiems senatoriams, kad jie ragintų Senato užsienio reikalų komisiją duoti eigą jau Atstovų Rūmuose priimtai rezoliucijai, ir, tai rezoliucijai pasiekus Senatą, už ją balsuotų.

3. Buvo suorganizuotos iš trijų kartų delegacijos į Washington'ą. Dešimtys rezoliucijų žygio rėmėjų dalyvavo tose delegacijose ir po porą ar net tris kartus aplankė kiekvieną senatorių. Pasiskirstę grupėmis (po 2 ar 3), varstė senatorių įstaigų duris: rezoliucijų žygio reikalui draugiškai nusiteikusiems senatoriams dėkojo už talką ir prašė jos daugiau (palenkti tam reikalui nedraugiškai nusiteikusius savo kolegas senatorius); nedraugiškai nusiteikusius senatorius įtikinėjo ir leukė rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimo reikalui ir Senate.

4. Vienų pabaltiečių jėgos visame tame žygyje buvo ribotos. Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė verbavo visą galimą talką žymių ir įtakingų amerikiečių tarpe. Tie amerikiečiai suvaidino didžiulį vaidmenį išgaunant rezoliucijos priėmimą ir Senate.

Nei senatorius **J. William Fulbright**, nei jo vadovaujamos komisijos nariai, nei kiti senatoriai nebeatlaikė to milžiniško spaudimo ir Senatas vienbalsiai priėmė jau Atstovų Rūmuose mūsų pravestą rezoliuciją (H. Con. Res. 416). Laimėjimas buvo atsiektas ir JAV-bių Senate 1966 metų spalio mėnesio 22 dieną.

LIETUVIŠKO RADIJO PROBLEMOS

Radijas kovoje už krašto laisvę yra reikšminga priemonė, tačiau jo sėkmingumas priklauso nuo daugiau sąlygų, negu gali atrodyti. Sėkmingumą pagrindinai sąlygoja techniškas perdavimas, programų laikas ir turinys.

Siunčiamoji stotis turi būti pakankamai stipri, kad ji Lietuvoje būtų patenkinamai girdima. Tai sudaro specialią problemą programoms iš Amerikos, nes tiesioginės transliacijos iš čia Lietuvoje negirdimos. Jos yra pertransliuojamos iš Afrikos, Anglijos ar kito Europos krašto.

Klausytojui taip pat svarbu ir programų laiko patogumas. Maža kas gali radijo klausytis, jei transliacijos vyksta darbo metu. Nepatogios ir tos programos, kurios perduodamos anksti rytą ar vėlai vakare. Reikia jau didelio radijo mėgėjo ar svarbios programos, kad kas specialiai keltųsi iš miego pasiklausyti radijo. Tad, kaip nesunku pastebėti, programos į kitus kraštus siunčiamos tuo metu, kada vietos žmonėms patogiausia klausytis. O tai paprastai esti vakare po darbo. Taip, pav., Amerikos Balsas pirmą programą į Lietuvą transliuoja 18 val. 30 min. ir ją kartoja 20 val. vietos laiku. Iš "Lietuvių Dienose" duodamų skelbimų matome, kad Vatikano bei Madrido radijai savo programas į pavergtą Lietuvą taip pat perduoda vakare. Programų sukoncentravimas maždaug tuo pačiu laiku irgi sudaro problemų, nes pasitaiko, kad jų laikas gali sutapti, kaip, pav., yra įvykę su Vatikano ir Amerikos Balso programomis. Tuomet klausytojas turi vieną pasirinkti, o kitos nebegali girdėti. Lietuviams tai jau yra prabanga.

Kas įdomauja Lietuvos klausytoją?

Greta techniškų sąlygų radijo programų sėkmingumas gal daugiau priklauso nuo jų *turinio*. Juk sakoma, jei programa įdomi, tai žmonės visada suranda laiko jos pasiklausyti. Čia visą bėdą sudaro tai, kad įdomumas yra subjektyvus dalykas. Todėl ir dėl radijo programų, siunčiamų į Lietuvą, įdomumo visada yra didelių nesutarimų.

Mūsų spaudoje pasirodo nemaža kritikos ypač Amerikos Balso programoms. Kritika yra reikalinga ir atneša naudos, kai kritikas klausimą yra kiek pastudijavęs. Tačiau, kas liečia radijo programas, kritikai dažnai parodo didelį nesiorientavimą ir suklysta net labai elementariuose dalykuose. Tai galima *matyti iš laikraščių ir veikėjų pareiškimų*. Pav., "Darbinin-

---

Kova už rezoliucijos pravedimą Senate 1966 metų rugsėjo ir spalio mėnesių dienomis yra, galima sakyti, atskira tema. Jei tik "Į Laisvę" žurnalo redaktorius pageidaus, mėginsiu parašyti ateity apie tą nepaprastą pastangų, intensyvumo, įtampos ir milžiniško darbo kelių savaičių laikotarpį.

(I. vlk.)

kas" savo vedamajame 1969.XI.14 apie Amerikos Balsą taip rašė:

"Lietuvoje sunkiai suprantama, kodėl tos lietuviškos transliacijos tokios nelietuviškos. Jie mieliau pasuka aparatą į Londono BBC, Muencheno Free Europe ar Vatikano bei dabar atsinaujinusias Madrido transliacijas".

Tačiau mes žinome, kad nei Londono BBC, nei Muencheno Free Europe lietuviškų transliacijų niekad neturėjo. Tai rodo, kad straipsnio autorius kalba apie tai, ko nežino. Panašiai klysdamas, straipsnio autorius savo kritiką tęsia taip:

"Kritika Amerikos Balsui elementari ir reali. Jei kalbama kuria tautine kalba, tad atrodytų, kad kalbama specialiai tai tautinei grupei — šiuo atveju lietuvių grupei. Jei taip, tai laukiama, kad transliacija praneštų apie dalykus, kurie tą grupę interesuoja. O Lietuvos klausytojus interesuoja pirmiausia informacija apie lietuvius svetur — apie jų gyvenimą, organizacinį veikimą, kūrybines pastangas, jų rolę bendrame pasaulio gyvenime".

Iš šio teiginio atrodytų, kad AB nepranešinėja apie dalykus, kurie Lietuvos klausytojus interesuoja. Tačiau kiek dažniau pasiklausius AB programų, galima įsitikinti, kad apie tokius dalykus pranešimų netrūksta. Nekalbant apie proginius straipsnius, AB kas sekmadienį po 10-15 minučių duoda lietuvišką apžvalgą, t. y., informuoja apie "lietuvius kitur". Tačiau tas "lietuvių kitur" veikimas nėra toks platus ir gyvas, ir dažnai net per tas 10 - 15 minučių neturima ko reikšmingesnio pranešti. Ir iš atvykusių iš Lietuvos taip pat girdima nusiskundimų, kad AB užsiima perdaug menkų lietuviškos veiklos įvykių pranešinėjimu.

Taip pat tektų paabejoti ir teigimu, kad "informacija apie lietuvius svetur" pirmiausia interesuoja pavergtos Lietuvos klausytojus. Atrodo, kad jiems pirmiausia rūpi visa tai, kas liečia jų išvadavimą ir jų padėties palengvinimą. Juk jie gyvena tarsi dideliame kalėjime, o kaliniui pirmiausia rūpi atgauti laisvę. Jį tie klausimai daugiausia domina. Pranešimai apie mūsų šokius, dainas ir net pašūkavimai prieš okupantą jiems sudaro menką paguodą. Gi mūsų pasigyrimai, kaip mes čia puikiai gyvename, jiems gali sukelti ir pasipiktinimą.

Reikia plano

Nesiorientavimą lietuviškose radijo programose rodo ir "Draugo" redakcija. Pav., B. Kv. vedamajame (1969.XII.8) rašo, jog "eilę metų per Amerikos Balsą, Laisvosios Europos, Vatikano ir Madrido radiją buvo transliuojamos programos Lietuvai lietuvių kalba". Autorius straipsnį baigia raginimu reikalauti, kad būtų atstatytas lietuviškų radijo programų transliavimas Laisvosios Europos (Free Europe) radijo stotyse, ir laiškus tuo reikalu siūlo siųsti U. S. Information Agency, Washington, D. C. Čia straipsnio autorius pasirodo nežinąs, kad Laisvosios Europos radijas niekad lietuviškų programų netransliavo, o taip pat kad šis radijas visai ne-

priklauso Jungtinių Amerikos Valstybių informacijos agentūrai.

Panašių nesiorientavimo pavyzdžių būtų galima nurodyti ir daugiau.

Neturėjimas plano radijo programoms organizuoti taip pat rodo, kad mūsų veikėjai šiame svarbiame klausime nėra gerai orientuoti. Svarbiausia, atrodo, siekiama kokioje radijo stotyje gauti lietuviškom programom laiko, nepasvarstant, ar bus jėgų toms programoms paruošti. Pav., neseniai nemažu pasigyrimu buvo pranešta, kad Filipinų radijuje "Veritas" gauta valanda laiko kasdieninei lietuviškai programai. Buvo daug džiaugtasi, kad ir Madrido radijas atnaujino lietuviškas programas. Žinoma, gražus dalykas turėti lietuviškų programų per įvairių kraštų radijus, bet jų nauda priklauso nuo jau minėtų techniškų sąlygų ir turinio. Reikia taip pat atminti, kad ir Lietuvoje žmonių laikas ribotas, o ir valdžia už užsienio radijo klausymą nepagiria. Todėl žmonės programas pasirenka dėl jų įdomumo, o ne vien todėl, kad jos lietuviškos. Be to, žmonės Lietuvoje gali pasiklausyti užsienio radijo ir svetimomis kalbomis, jei lietuviškos jų nepatenkina.

Daugiau programų ar geresnių programų?

Čia ir iškyla klausimas, ar geriau turėti daugiau lietuviškų programų, kad ir silpnokų, ar, nors ir mažiau, bet įdomių ir patraukiančių klausytojus? Šis klausimas dar svarbus ir todėl, kad daugumas kraštų savo stotyse lietuviškom programom duoda tik laiką, bet neapmoka personalo. Tokiu būdu mažai klausomos programos neprasmingai eikvoja ir šiaip jau negausius laisvės kovai skirtus finansinius išteklius.

Mūsų veikėjai dėl lietuviškų radijo programų plėtimo kartais taip įsismagina, kad praranda perspektyvą ar net sudaro įspūdį, kad naujos programos labui sutiktų atsisakyti jau veikiančios. Pav., baltiečių delegacija Valstybės departamente 1970 m. liepos mėn. 20 d. (kur lietuviams atstovavo Amerikos Lietuvių Tarybos vadovai) prašė departamento pagelbos įvesti lietuviškas programas per Laisvosios Europos radiją ir suteikti finansinės paramos "Baltijos tautinių komitetų išlaikomoms radijo programoms stiprinti" ("Draugas", 1970 m. liepos mėn. 24 d.). Bet, kaip iš ALT-o biuro pranešimo matyti, Amerikos Balso programų stiprinimo ar plėtimo klausimas nebuvo paliestas. Tai sunkiai suprantama ir dar sunkiau pateisinama politika. Juk šio krašto tautinių grupių vadams Valstybės departamente pirmiausia derėjo kalbėti apie Amerikos valdžios radijo — Amerikos Balso — problemas. Visi, kurie šių programų pasiklauso, sutinka, kad jas reikia stiprinti, tobulinti ir jų paveikumą kelti.

Kai baltiečių lyderiai Valstybės departamente taip klausimą pastatė, tad ir jokių pažadų iš departamento pareigūnų negavo, o dėl Laisvosios Europos radijo gavo trafaretinį atsakymą, kad jis nesąs šio departamento žinioje, bet veikiąs šalia vyriausybės.

KAZYS VEVERSKIS

Ištrauka iš Vlado Ramojaus "Kritusieji už laisvę" II tomo

Kazys Veverskis, Lietuvos Laisvės Armijos kūrėjas ir organizatorius, galėjo būti gimęs maždaug 1912 m. Veliuonos apylinkėje. Jaunystėje piemenavo ir bernavo, tačiau visą laiką jautė šviesos ir mokslo alkį. Susitaupęs truputį pinigų, iškeliavo į Kretingą pas pranciškonus ir ten pradėjo privačiai mokytis. Išlaikęs egzaminus iš 4 kl. kurso, įstojo į pranciškonų gimnazijos 5-tą klasę. Mokėsi labai gerai, o pragyvenimą užsidirbo, padėdamas silpnesniesiems mokiniams.

Penktosios klasės mokiniai tuo metu buvo gan jauni, tad gerokai vyresnis (maždaug 22 metų) Kazys klasės draugų buvo pramintas Seniu. Tą vardą jis vėliau naudojo kaip slapyvardį antinacinėje ir antibolševikinėje rezistencijoje.

1936 m. Kazys Veverskis persikėlė į Jurbarko gimnazijos 7 klasę. Pragyvenimą čia irgi užsidirbo korepeticijomis. Už metų persikėlė į Kauną ir brandos atestatą įsigijo "Aušros" berniukų gimnazijoje. Buvo įstojęs į Karo mokyklą, bet jos nebaigė. 1940 m. atvyko studijuoti į Vilniaus universitetą. Tų pačių metų rudenį grįžo į Vilnių, bet jau buvo apsisprendęs bėgti iš rusų pavergtos Lietuvos. Pabėgęs, gyveno Berlyne. Į vo-

---

Stiprinti Amerikos Balsą

Antra vertus, Amerikos Lietuvių Tarybai ar kitai lietuvių, Amerikos piliečių, organizacijai būtų garbės reikalas pirmoje vietoje rūpintis savo valdžios išlaikomomis radijo programomis. Tad pirmasis dėmesys turėtų būti nukreiptas į Amerikos Balso lietuviškų programų stiprinimą bei plėtimą. Be to Amerika yra laisvajam pasauliui vadovaująs kraštas, ir jau vien tas faktas, kad oficialus valdžios radijas transliuoja lietuviškas programas, yra reikšmingas Lietuvos laisvės kovos faktorius. Amerikos Balsas turi geras techniškas priemones, gerai girdimas visame pasaulyje, o programom parengti turi prityrusį personalą, kokio jokia kita lietuviška radijo programa neturi. Ir vien tai lietuviams nieko nekaštuoja.

Laisvės kovos planuotojai į pavergtą Lietuvą skirtų radijo programų klausimą turėtų giliau pasvarstyti, nusistatyti tvirtesnį ir teisingesnį požiūrį ir įtikinančiau apie jas viešai kalbėti. Neatsakingai elgdamiesi, galime prarasti, ką turime, ir negauti, ko norime.

K. Petkus

VLADAS BUTĖNAS-RAMOJUS, knygų autorius - žurnalistas - visuomenininkas, kurio "Kritusieji už laisvę" II tomą išleido Į Laisvę Fondas Lietuviškai Kultūrai Ugdyti. Šiame "Į Laisvę" numeryje spausdiname tos knygos ištrauką "Kazys Veverskis" ir recenziją "Krauju rašyti lapai".

kiečių okupuotą Lietuvą grįžo 1941 m. rugpiūčio mėnesį (ne lapkričio, kaip skelbia bolševikiniai šaltiniai). Kovai prieš nacių okupaciją pogrindyje suorganizavo Lietuvos Laisvės Armiją. 1944 m. rudenį pasiliko Lietuvoje raudonosios armijos užnugaryje organizuoti kovos prieš naujus okupantus.

Apie Kazį Veverskį "Darbininko" 1963 m. sausio 4 d. Nr. 1 buvo paskelbtas toks liudijimas:

"Nuo 1939 metų buvau šios organizacijos (t. y. LLA) kūrėjo ir vado V. asmeniškas draugas ir bendradarbis. Priklausiau ir tai pačiai studentų korporacijai. Iš mano kambarėlio jis 1940 rudenį pasitraukė į Vokietijos pasienį ir tamsią lietingą naktį, rūbus prisirišęs prie lentgalio, 2 km. aukščiau tos vietos, kur Nemunas skyrė Lietuvą nuo Vokietijos, nusileido į upę ir pasileido pasroviui; išlipo kairiajame Nemuno krante, jau Vokietijoje.

Vokiečiams okupavus Lietuvą, jam grįžti iš Vokietijos nebuvo leista. Grįžo nelegaliai. Ilgą laiką per Vokietiją žygiavo užsivertęs ant pečių dalgį, kastuvą ar grėblį, vaizduodamas žemės ūkio darbininką. Grįžęs ir aplankęs tėvus panemunyje, atsirado mano tėviškėje. V. jautė savyje mesianinę misiją. "Jaučiu, Dievas šaukia mane gelbėti Lietuvą", ne tik man vienam yra išsireiškęs V.

Kaip ten bebūtų (kai kas iš jo šaipėsi), tačiau faktas lieka faktu, kad pokario partizaniniame judėjime LLA suvaidino vieną iš reikšmingiausių rolių.

LLA pradžia buvo sunki, nes V., būdamas mažai žinomas žmogus, daug kur sutiko nepasitikėjimą ir abejingumą. Pradžio-

je rėmėsi savo draugais, vėliau įsijungė žemesnio laipsnio jaunesnių karininkų. Nors V. karininku nebuvo, tačiau buvo buvęs tokiose sąlygose, kurios leido jam daugelį jų asmeniškai pažinti. Tik žymiai vėliau, apie 1944, į LLA eiles įsijungė žinomesnių asmenų ir aukštesnio laipsnio karių.

Dėl veiklos LLA-joje šių žodžių autorius, gestapo lydimas, pervažiavo visą eilę Lietuvos ir Vokietijos kalėjimų: kartu keliavo kratos metu paimti privatūs laiškai. Tarp jų buvo vienas atvirlaiškis, pasirašytas Senio slapyvardžiu. Visa laimė, kad gestapas neįtarė V. ir "Senio" identiškumo, nors daug ir ilgai kalinį tardė. Skaitydami "Partizanus už geležinės uždangos", rasim vieną vietą, kur pasakojama, kaip vienas apsuptas pratizanų dalinys buvo sunaikintas; žuvę visi, tik vienam Seniui pasisekę prasiveržti. (Antroje "Partizanų" laidoje šis epizodas aprašytas 332 p. "Dainavos štabas apsuptas").

Senis fiziškai buvo labai tvirtas, drąsus, šaltas, kritiškiausiose situacijose neprarasdavo galvos; buvo jautrus, giliai religingas, patriotinę misiją, kaip minėta, nudažęs mesianizmo idėja".

Kazio Veverskio žuvimo laikas ir aplinkybės šiuo metu dar nėra pilnai žinomos. Iš bolševikinių šaltinių žinoma, kad 1944 metų lapkričio mėnesį, kai pavergtoje Lietuvoje įsisiūbavo kerštas ir sąskaitų suvedinėjimas ir kalėjimai buvo prikimšti lietuvių patriotų, K. Veverskis su kitais rezistencijos vyrais įsiveržė į Seredžių, surišo milicininkus ir išlaisvino kalinius. Po šio žygio jis su Adolfu Eidimtu, savo adjutantu ir ištikimiausiu bendradarbiu, iškeliavo į Kauną konsoliduoti LLA vadovybės. Bolševikiniai šaltiniai skelbia, kad LLA vadas žuvęs 1944 metų paskutinėmis dienomis, kai iš Veliuonos į Kauną gabenęs LLA archyvus. Tačiau ir tuo bolševikinio "fakto" paliudijimu negalima pilnai patikėti.

Iš anksčiau pateiktos "Darbininko" citatos matome, kad Senis, atrodo, dar 1946 metais kovėsi Dainavos partizanų eilėse, eidamas apygardos žvalgybos skyriaus viršininko pareigas. Tiesa, galėjo būti partizaninių slapyvardžių atsitiktinis sutapimas arba kitas partizanas galėjo būti perėmęs žuvusio Veverskio slapyvardį. Tačiau laisvąjį pasaulį yra pasiekusios žinios, kad 1967 m. K. Veverskis buvęs dar gyvas Vorkutos stovykloje. Vorkutoje buvo kalintas ir kitas LLA vyr. štabo narys — gen. M. Pečiulionis. Taigi galėjo būti, kad Punios šile sunaikinus Dainavos apygardos partizanų štabą, į rusų rankas kiek vėliau pakliuvo

(Nukelta į užpakalinį viršelį)

ŽVILGSNIAI Į ĮVYKIUS IR SPAUDĄ

LAISVINIMO VEIKSNIUOSE

Neveikla vienybės vardan

"Vienybės bet kuria kaina" šalininkai atkakliai tebesiūlo lietuvių visuomenei ir spaudai mūsų veiksnių veikla nesidomėti, nereikšti savo nuomonės (ypač, saugok Dieve, kritiškos), ir vienybę padaryti aukščiausiu mūsų visuomeninės veiklos idealu. Visas domėjimasis turįs reikštis piniginės atidarymu, kilnius tikslus turinčių minėjimų lankymu ir pagarbos dažnai nieką neatstovaujantiems vadams reiškimu.

"Į Laisvę" žurnalas tuo klausimu savo vedamajame (žiūr. Nr. 47-48) pareiškė skirtingą nuomonę:

"Visuomenė turi teisę ir pareigą reikalauti iš veiksnių veiklos planų, pačios veiklos ir darbų ataskaitos. Tik politiškai apatiška, kultūriškai nesubrendusi ir idėjiškai nusigyvenusi visuomenė nesidomi darbais tų, kuriems vadovybė patikėta demokratiško proceso keliu ar kurie savanoriškai pasišovę stovėti tos visuomenės priekyje ir jai atstovauti".

Ant neveiklos laurų

Turėdami tokius kilnius ir geraširdžius užtarėjus, kai kurie didžiai atsakomybei įsipareigoję vadai ramiai ilsisi ant neveiklos laurų, nes žino, kad bet kokia vieša kritika tuoj susilauks pasmerkimo pagarbaus principo — vienybės vardan. Gi kiekvienas kritikas be mažiausių ceremonijų bus priskirtas į vienybės ardytojų ir lietuviško darbo griovėjų kategoriją.

Jaukiausiai tokioje užuovėjoje jaučiasi Amerikos Lietuvių Taryba. Ši teoretiškai vyriausioji Amerikos lietuvių politinė vadovybė nei savo veiklai tikslų nebesuranda, nei visuomenei idėjų nebepasiūlo. Ir nebesistengia. Nuo Amerikos Lietuvių Kongreso Detroite 1969 m. rugpiūčio mėnesio gale metų laikotarpyje Amerikos Lietuvių Taryba pasigarseno genocido paroda Čikagoje 1970 m. birželio mėnesį ir atsilankymu (kartu su latvių ir estų atstovais) Valstybės departamente liepos 20. Gaila, kad genocido paroda nesusilaukė platesnio amerikiečių spaudos dėmesio, nors į ją investuota keliolika tūkstančių dolerių. Gi vizitui Valstybės departamente buvo **visai nepasiruošta**, net joks memorandumas neįteiktas; pasikalbėjimo metu keltieji klausimai blankūs, išskyrus prašymą pravesti Užsienio paramos įstatymo papildymą, pagal kurį finansinės paramos susilauktų baltų tautiniai komitetai. Tačiau ir tas **žodžiu** pateiktas prašymas, neparemtas jokia kita akcija, jokių pozityvių išdavų atnešti negali.

Amerikos baltų komitetas Valstybės departamentą vizitavo liepos mėnesį, gi JAV Kongresas prieš mėnesį buvo paminėjęs "birželio

įvykius". Apibendrinant tą paminėjimą, būtų galima pasakyti, kad jis praėjo reikalavimo Baltijos valstybių klausimą iškelti Jungtinėse Tautose ženkle. Baltų komitetas Valstybės departamente šią JAV Kongreso valią suignoravo, pademonstruodamas ne tik politinį mėgėjiškumą, bet ir mėgėjišką politikavimą. Kuo mūsų padėtis tarptautinėje politikoje sunkės, tuo H. Con. Res. 416 taps stipresne atsparos baze mūsų laisvės kovai. Amerikos lietuvių politinėje vadovybėje turi atsistoti žmonės, kuriems ta nekomplikuota tiesa nesunkiai būtų suprantama. Iš dabartinės Amerikos Lietuvių Tarybos vadovybės to tikėtis negalima.

(Genocido paroda įvertinta praėjusiame "Į Laisvę" numeryje dr. A. R. Misiaus straipsniu "ALT-bos suruošta genocido paroda" — Red.).

Žymiai geriau VLIK-e

Nepalyginamai geresnė padėtis Vyriausiame Lietuvos Išlaisvinimo Komitete, kuris turi pajėgų, energingą ir veiklų pirmininką. Per nederliaus metus Amerikos Lietuvių Taryboje Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas gali pasigirti tam tikru derliumi. Ypatingai gerai buvo suredaguota telegrama senatoriui John J. Sparkmanui, vadovavusiam amerikiečių delegacijai Tarpparlamentarinėje konferencijoje Monake, Europoje. Geras ir tinkamu laiku pasiųstas diplomatijos tarnybos šefo min. St. Lozoraičio ir VLIK-o pirm. dr. K. Valiūno bendras laiškas prez. R. Nixonui. Taikliai reaguota į Švedijos min. pirmininko Alof Palmė vizitą Amerikoje.

VLIK-o pastangomis ruošiamas veikalas apie genocidą Lietuvoje ir įvairiomis kalbomis medžiaga apie Ribbentroppo - Molotovo paktą.

VLIK-o pirmininko pastangomis atstatytos lietuviškos radijo programos Madride ir išgautos naujos Maniloje. Tačiau svarstant informacijos į pavergtą Lietuvą klausimą, tektų šią visą problemą ekspertiškai persvarstyti. Ar kartais nepersistengiama griebti viską, kas tik įmanoma, nepatikrinant konkrečios laimėjimo naudos. Juk šiuo metu jau nesunku patikrinti, kokiu poveikiu lietuviškos radijo programos pasiekia lietuvius Lietuvoje ir Sibire. (Šiame "Į Laisvę" numeryje tuos klausimus svarsto K. Petkus straipsnyje "Lietuviško radijo problemos". — Red.).

Perorganizuoti informaciją

Tačiau silpniausia Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto vieta ikišiolinėje praktiškoje veikloje buvo informacija svetimiesiems, bent anglų kalba. Dabartiniai "Eltos" biuleteniai anglų kalba savęs nepateisina. Su jais bent amerikiečių viešosios opinijos pasiekti negalima ir nepasiekiama. Vietoje organizavęs kokius tai jaunimo seminarus (tai turėtų atlikti Lietuvių Bendruomenė ar Amerikos Lietuvių Taryba), Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas turėtų sukviesti informacijos specialistų (dalyvaujant porai amerikiečių ekspertų) pasitarimą ir **lietuvišką informaciją bent anglų kalba pastatyti visai ant naujų pagrindų.** Jei

AŠTUNTASIS ATEITININKŲ FEDERACIJOS KONGRESAS

Jo šviesuliai ir šešėliai

Aštuntasis Ateitininkų Federacijos kongresas, pradėtas 1970 m. rugpiūčio 30 prieškongresine ideologine stovykla Dainavoje, rugsėjo 4 buvo perkeltas į Čikagą ir baigtas rugsėjo 7. Jis buvo skirtas atžymėti Ateitininkijos 60 m. veiklos sukakčiai ir atsakyti į aštriausią laiko grsėmę, kuri išeivijos jaunime reiškiasi nureligėjimo ir nutautėjimo formomis.

Jaunimo sąjūdis

Visas Vakarų pasaulis išgyvena savotišką jaunimo kunkuliavimą, atsigręžimą prieš tradicijas, beprincipinės laisvės pabrėžimą bei demonstravimą prieš viską, išskyrus savo pasimetimą gyvenimo kelyje. Ateitininkams tos nuotaikos rūpi (bent turėtų rūpėti. — Red.), nes Ateities sąjūdis iš esmės yra jaunimo sąjūdis. Toks jis buvo pradžioje, kai prasidėjo prieš 60 metų, toks išliko ir dabar. Atsijaunininimą pademonstravo ir šis kongresas, į Ateitininkų Federacijos tarybą išrinkęs didžia persvara jaunosios kartos žmones, kurie prisiėmė atsakomybę už tolimesnį ateitininkijos idealų nešimą į lietuvių tautą — šiuo metu išeivijoje ir vėliau išlaisvintoje Lietuvoje.

Sunkiausiose situacijose ateitininkai savo idealams liko ištikimi, tad ir dabartinė ateitininkų generacija savo įsipareigojimuose garbingai ištesės.

Kūrybinė paskata

Pasiruošimas Jubiliejiniam ateitininkų kongresui pažadino ateiti-

---

investuojami pinigai, tai jie turi atnešti bent šiokią tokią naudą.

Kaip ir genocido parodos organizatoriai, "Eltos" redaktoriai šalia mėgėjiškumo informacijoje rodo aktyvų ignoravimą JAV Kongreso valios. Eidami iki kraštutinumo ribos, "Eltos" biuletenio rugpiūčio mėn. numeryje (Nr. 8-144) redaktoriai nutylėjimais suklastojo "birželio įvykių" JAV Kongrese minėjimo dvasią: citatose visiškai išskriningavo Kongreso narių pareiškimų vietas, kur buvo reikalaujama Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių bylą iškelti Jungtinėse Tautose. H. Con. Res. 416 pravesta daugiausia tų žmonių parama, į kuriuos šiandien VLIK-as kreipiasi, prašydamas aukų sau.

Nepaisant "Eltos" redaktorių trumparegiškumo, Tautos Fondo piniginį vajų visi sąmoningi lietuviai turėtų paremti. Tačiau kiekvieno sąmoningo aukotojo pareiga būtų VLIK-ui priminti, kad delsimas rimtai reformuotis ir Vyriausią Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą nuves į Amerikos Lietuvių Tarybos nebepagydomą išsisėmimą.

Fab. Žirgulis

ninkų kūrybinį veiklumą, pasireiškusį konkrečiomis formomis ir tapusį išliekančiu lietuvių kultūros lobiu. Jei nebūtų buvę kongreso, nežinia, ar būtume sulaukę **dr. A. Maceinos** didžiai aktualias problemas giliai gvildenančio veikalo **"Bažnyčia ir pasaulis"**, skirto 60 m. veiklos sukaktį mininčiai Ateitininkijai, kaip padėkos ženklą už dvasinį brendimą jos prieglobstyje. **Kun. V. Bagdonavičiaus**, MIC, studija **"Ateitininkiškos būklės skersinis pjūvis 1970 metais"**, atspausdintas "Aštuntojo Ateitininkų Federacijos Kongreso" leidinyje, ir apie 15 brandžių straipsnių "Draugo" kultūros priede apie ateitininkų darbus ir kūrybą yra tos pačios paskatos rezultatas. Mūsų spaudą, ruošiantis kongresui, judino spaudos komisijos pirmininkė A. Skrupskelienė.

Kongreso entuziazmas jo rengėjus paskatino didingai kongreso kultūrinei programai. Įvairumu ir kūrybiškumu pasižymėjo **literatūros vakaras**, kuriame dalyvavo **Aloyzas Baronas, Danutė Bindokienė, Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdžionis, Česlovas Grincevičius, Mirga Pakalniškytė - Girniuvienė, Danguolė Sadūnaitė, Julija Švabaitė** ir **Laima Švėgždaitė.**

Ypatingai šiltai sutiktas ir audringomis ovacijomis palydėtas buvo poetas Bern. Brazdžionis, elektros šviesą uždegęs mistiškai įrengtoje scenoje ir lietuviškų jausmų liepsnas klausytojų krūtinėse.

Simfoninis koncertas klausytojuose irgi paliko gilų įspūdį. Iš lietuviškos kūrybos (pirmą kartą Jungtinėse Amerikos Valstybėse) su Čikagos simfoniniu orkestru buvo atlikta **M. K. Čiurlionio "Jūra"**, simfoninė poema orkestrui ir vargonams, ir ištraukos iš **komp. V. Jakubėno** siuitos **"Miško šventė"**. Beethoveno koncertą Nr. 1 C-dur, Op. 15 fortepionu skambino pianistas **A. Smetona** ir ištraukas iš operos "Fidelio" dainavo solistai — **D. Stankaitytė, S. Baras, A. Brazis** ir **J. Vaznelis.** Koncerto dirigentas — **V. Marijošius.**

Nuskriausta visuomeninė pusė

Besigėrint kultūrine kongreso dalimi, reikia pabrėžti, kad visuomeninė - ideologinė jo pusė liko stipriai nuskriausta. Net susidarė įspūdis, kad iš kongreso būtų tekę išeiti visai pasimetus, jei nebūtų buvę prieškongresinės stovyklos Dainavoje ir dr. Adolfo Damušio paskaitos pačiame kongrese Čikagoje.

Ateitininkų užimtos pozicijos nūdieniame pasaulyje turėjo būti išdiskutuotos simpoziume **"Ateities sąjūdžio prasmė ir kryptis"**; gi darbo posėdyje rugsėjo 6 turėjo būti padaryti konstitucijos pakeitimai, išrinkta Ateitininkų Federacijos taryba, priimti kongreso nutarimai, rezoliucijos ir deklaruotas Ateitininkijos manifestas visuomenei.

Simpoziumas nenusisekęs, pozityvių išvadų nepasiekta. Iš simpoziumo dalyvių geriausiai savo uždavinį bus supratę D. Polikaitienė ir J. Oniūnas, nes jie bent žinojo kalbą moksleiviams ir studentams, o ne akademikams. Darbo posėdis rugsėjo 6 tarybą išrinko, tačiau savo triukšme ir disorganizacijoje visai pasimetė ir prie rezoliucijų ir deklaracijos nepriėjo.

VIII ATEITININKŲ FEDERACIJOS KONGRESO RENGIMO KOMITETAS — (iš kairės) Algis Žukauskas, dr. Petras Kisielius (pirm.) ir Juozas Paškus.

O buvo auksinė proga tarti Ateitininkijos autoritetingą žodį Tautos ir Bažnyčios klausimais. Visuomenė kongreso eigą sekė, to žodžio laukė ir... nusivylė. Gera manifestacija galėjo taip pat jautriai paliesti plačiąją visuomenę, kuri tiesiogiai kongrese nedalyvavo. kaip ir poeto Bernardo Brazdžionio žodis literatūros vakaro dalyvius. Vėliau padaryti kokie nors pareiškimai ar deklaracijos jau nebebus paveikūs.

Ruošti visuomenės vadus

Ateitininkų Federacijos dvasios vadas **kun. Stasys Yla**, kalbėjęs prieškongresinėje stovykloje Dainavoje tema **"Ateitininkai 2010 metais"**, pasiūlė struktūrinės reorganizacijos planą. Ateitininkijai prelegentas pramatė giedrią ateitį, ir jos vadovaujančioji rolė visuomenėje išliksianti. Todėl reiktų rimtai pagalvoti apie vadų ruošimo mokyklą.

Dr. Antanas Sužiedėlis "Ateitininkas gyvenime" paskaitoje teigė, kad ateitininką turi dominti visi klausimai, nes jų atsakomybė dabarties pasaulyje esanti didelė. Pasaulio praradimo grėsmė reali, o ateitininkams leista giliau pažinti Dievo valią.

Ateitininkų išlikimo problemą nagrinėjo ir **dr. Vytautas Vygantas**, kalbėjęs ateitininkų nubyrėjimo tema. Nubyrėjimas esąs aktyvus arba iš tingėjimo. Sąmoningas pasitraukimas iš ateitininkų įvykstąs tada, kai asmens siekimų akcentai nebesutampą su organizacijos galutiniais siekiais. Bet asmens siekiai yra trumparegiai, o

organizacijos — transcendentiniai. Ateitininkų sąjūdžio prasmė yra gili, ir ateitininkas status quo priimti negali.

Tą prasmės gilumą paryškino pačio kongreso metu Čikagoje **dr. Adolfas Damušis** savo paskaitoje

Jauna krikščioniškoji asmenybė — tautos viltis

Asmenybės formavimas, teigė prelegentas, — pirmasis ateitininkų rūpestis. Tuo keliama jaunimo žmogiškoji vertė ir moralinė rimtis. Pasaulėžiūrinis ugdymas jaunimą veikia daug giliau, negu paprastas moralizavimas ar oficialūs pamokymai. Šio laiko dvasiniame ir moraliniame sąmyšyje pilnutinės krikščioniškos asmenybės ugdymas turi gilios prasmės, kaip žmogiškojo taip ir tautinio išsilaikymo prasme. Gi **žmogiškasis išsilaikymas yra būtina sąlyga, net pagrindinis imperatyvas tautiniam išsilaikymui.**

Dr. Ad. Damušis pabrėžė savo intensyvaus stebėjimo išvadas, kad stovyklavietėse mezgasi jaunų krikščioniškų asmenybių daigai ir kad **ateina jauna sąmoningų ateitininkų generacija.**

— **Talentai bręsta vienumoje, o asmenybės gyvenimo srovėje,** — kalbėjo paskaitininkas. Pasaulis gerų pakeitimų visada reikalingas, ir kiekvienos generacijos pareiga yra palikti kokį savo gerą įnašą. Tačiau brandus žmogus naujenybes įvertina kritiškai: kas gera priima, kad bloga atmeta. **Jauna krikščioniška asmenybė priima ir remia ne kas tiktai nauja, bet kas nauja ir gera.**

Tai yra kelias žmogaus kūrėjo Dievo planuose. **"Žmogus - kūrėjas Dievo planuose"** šūkį prasmingai pasirinko ir Aštuntasis Ateitininkų Federacijos kongresas. (Dr. Ad. Damušio paskaitą, atspa dintą "Draugo" kultūros priede, rekomenduojame perskaityti visiems "Į Laisvę" skaitytojams ir su ja supažindinti jaunuosius savo šeimų narius. — Red.)

Kūrybinio darbo premija

Programinius ir apyskaitinius pranešimus, iš kurių dvelkė prof. St. Šalkauskio gyvoji dvasia ir dr. K. Pakšto dinamizmas, padarė Federacijos vadas **prof. Justas Pikūnas,** sendraugių pirmininkas **dr. A. Sužiedėlis,** studentų pirm. **A. Razgaitis,** moksleivių pirm. **Alg. Puteris,** Fed. reikalų vedėjas **dr. L. Bajorūnas,** Šalpos fondo ižd. **dr. V. Šaulys,** "Ateities" redaktorius **J. Šoliūnas.**

Kongresui vadovavo **dr. J. Norkaitis, Arv. Barzdukas** ir **R. Juzaitis.** Rengimo komisijos viršūnę sudarė **dr. P. Kisielius** (pirm.), **J. Paškus** ir **Alg. Žukauskas** (vicepirmininkai).

Kongresas buvo apvainikuotas **"Kūrybinio darbo"** (prof. St. Šalkauskio vardo) premijos įteikimu **Simui Sužiedėliui.** Tai jau trečia tos rūšies premija. Pirmosios dvi buvo skirtos dr. A. Maceinai ir dr. J. Girniui.

"Kūrybinio darbo" premijos vardas tikslingai parinktas: literatūra, dailė, muzika, mokslas, visuomeninė veikla — visur žmogus gali pasireikšti kūrybiškai ir pozity-

viai praturtinti lietuvišką gyvenimą. Tikslingai šiai premijai parinktas ir kandidatas.

Šis kongresas parodė, kad Ateitininkija tebėra gyva, dinamiška ir kūrybinga, nors tas kūrybiškumas organizacine ir techniška prasme vietomis ir sušlubavo. Kiek jis turės įtakos pačiai organizacijai ir kokiu poveikiu atsilieps į visą lietuvišką gyvenimą, parodys ateitis.

K. Baras

SEPTYNIOLIKTOJI LIETUVIŠKŲ STUDIJŲ SAVAITĖ VOKIETIJOJE

Septynioliktoji Lietuviškųjų studijų savaitė šiais 1970 metais įvyko liepos 19-26 d. Katalikų akademijos patalpose Stuttgarte - Hohenheime. Ją ruošė visos Lietuvių Bendruomenės Vokietijoj globojamos kultūrinės organizacijos, tarp kurių ELF Bičiuliai buvo iniciatyvinis sambūris. Dalyvius sudarė 10-ties kraštų lietuviai, kurių per visą savaitę buvo 130 asmenų. Daugiausia jų buvo atvykę iš Vokietijos ir nemažas skaičius iš JAV-bių. Iš Amerikos ypač gražus būrelis susidarė studentų, kurie maloniai pasirodė Tėvynės valandos programoj, vadovaujamoj M. Saulaitytės. Tarp savaitės svečių pažymėtini: vyskupas dr. A. Deksnys, prof. V. Marijošius (iš JAV), prof. P. Rabikauskas (iš Romos), dr. A. Gerutis (iš Šveicarijos), dr. P. Karvelis, Norkaičiai (senj. ir junj.), J. Glemža ir kiti iš Vokietijos.

Šiemet, kaip ir ankstesniais metais, buvo organizacijų posėdžiai, naujesnių knygų parodėlė, lietuviškų filmų demonstravimas, jaunimo linksmavakariai, šeštadienio koncertas, tačiau tai buvo daugiau ar mažiau priedai prie esminės dalies, kurią sudarė paskaitos ir po jų ėjusios diskusijos. Nors šią studijinę dalį moderatorius paprastai pradeda organizuoti nuo pusės metų, tačiau joj vis tiek kartais pasitaiko netikėtinumų paskutinę valandą. Šitaip atsitiko ir šią savaitę.

Mirus St. Girdvainiui, Lietuvos atstovui prie Šv. Sosto, St. Lozoraitis junj. nebegalėjo palikti savo posto Romoj, ir todėl iškrito jo paskaita apie Lietuvos padėtį septintame dešimtmety. Vietoj šios paskaitos buvo kun. **dr. P. Celiešiaus** detalus pranešimas apie lietuvių koplyčios šventinimo iškilmes Šv. Petro bazilikoj Romoj. Per šį pranešimą paaiškėjo, kad dėl koplyčios ir jos šventinimo buvo daromas iš Sov. Sąjungos spaudimas į Romos kuriją (tai atskleidė italų laikraščiai), o ši savo ruožtu mėgino paveikti popiežių. Antra paskaita, kuri buvo iškritusi tada, kai jau buvo išsiuntinėti pakvietimai į Studijų savaitę, buvo skirta kun. dr. A. Paškui (iš JAV). Kai paaiškėjo, kad dėl tarnybinių priežasčių jis nebegalės tesėti savo pažado, jo vietoj buvo pakviestas kitai temai kun. J. Dėdinas. Nors

ŽVILGSNIAI ŽEMYN NEREIŠKIA PESIMIZMO dėl lietuvių jaunimo ateities — A. Grinienė (Vak. Vokietija) ir M. Saulaitytė (JAV-bės).

PRISIMENATE MŪSŲ DISKUSIJAS PRIEŠ 20 METŲ? — dr. J. Grinius ir dr. P. Karvelis (Vakarų Vokietija).

šiam mažai bebuvo likę laiko pasiruošti paskaitai, tačiau ji buvo atlikta pasigėrėtinai gerai.

Kad ir su čia paminėtais pakeitimais, visos savaitės paskaitos buvo taip suorganizuotos, kad jose nagrinėjamos problemos būtų svarbios lietuviams, gyvenantiems plačiame pasauly ir tėvynėje. Su plačiuoju pasauliu labiausiai susijusi buvo **prof. kun. J. Jūraičio** paskaita apie tariamą Dievo mirtį vitalinių jėgų sraute. Nurodęs keletą atvejų, kada galima kalbėti apie Dievo mirtį, prelegentas ilgiau sustojo prie būdų, kuriais žmonės mėgina Dievą pasiekti arba bent šiek tiek priartėti. Mūsų dienų žmonių skendėjimas tarp įvairių vitalinių jėgų, ypač seksualiniuose geismuose, neveda prie Dievo, nes sekse reiškiasi egoistinis užsidarymas. Tuo tarpu Dievui bent kiek pažinti reikia atsivėrimo. O žmogus atsiskleidžia meilėje — dvišaliame Aš ir Tu santyky. Taigi į Dievą žmonės artėja ne protiniais svarstymais, bet gyvenimu, kai pajunta reikalo atsiduoti kitam asmeniui. Todėl ir kelias į Dievą eina per santykius su asmenimis.

Kun. Jonas Dėdinas savo paskaitoje apie Katalikų Bažnyčios sudabartėjimą nagrinėja kitą svarbią problemą, kuri jaudina visus katalikus, taigi ir daugelį lietuvių, būtent, Bažnyčios ateitis po II Vatikano susirinkimo. Pirmiausia keliais pavyzdžiais nurodęs, kokią didelę pažangą atlieka gamtos mokslai ir prie kokių žmogaus gyvybės bei sielos problemų ateity jie gali pastatyti Bažnyčią, prelegentas ilgiau sustojo prie tų klausimų, kokius dabar gali užčiuopti sociologas, antai, kaip registruotų tikinčių skaičiaus mažėjimas, pamaldų lankymo silpnėjimas, kunigų atsisakymas kunigystės, celebato klausimas, pasauliečių vaidmens didėjimas ir kita. Šias problemas prelegentas iliustravo Olandijos bažnytiniu gyvenimu, kur senųjų hierarchinių ir naujųjų demokratinių pradų susidūrimas labai ryškus.

Lietuvišką gyvenimą, kuris vyksta toli nuo Lietuvos (Amerikos kontinente), palietė **Marija Saulaitytė** savo pranešime apie lietuvių jaunimą JAV-bėse. Pažymėjusi pasaulinio lietuvių jaunimo kongreso (1966 m.) teigiamą reikšmę tautiniu atžvilgiu, prelegentė sustojo prie organizuoto jaunimo veiklos, kokia reiškiasi ateitininkuose, skautuose, neolituanuose, šviesiečiuose, sportininkuose. Kalbėdama apie jaunimo organizacijas, lituanistines mokyklas, lietuviškas parapijas, M. Saulaitytė savo mintis rėmė statistiniais duomenimis. Ji apgailestavo lietuvių parapijų nykimą ir kai kurių klebonų nejautrumą lietuvių kalbai, nors iš kitos pusės pats jaunimas dabar rodąs didesnį lietuvišką sąmoningumą (lietuviai studentai kartais didžiuojasi savo pranašumu prieš amerikiečius). Prie to sąmoninimo daug yra prisidėjusios Dainavos ir Putnamo stovyklos.

Dr. J. Grinius savo paskaitoje "Tarp žydriojo ir juodojo romantizmo" kalbėjo apie lietuvių literatūros dabartinį stovį tarp dviejų pasaulių (Rytų totalistinio komunizmo ir Vakarų individualistinio kapitalizmo) pasaulinės literatūros krizės akivaizdoje. Lietuvių literatūros sunkų stovį Vakaruose padidina neornamentuotos generacijos kritikų reikalavimai kurti pagal anarchistinio individualizmo modelius antiromantinius kūrinius, vadinamus moderniais. Iš

KĘSTUTIS IVINSKIS, jaunas deklamatorius "Tėvynės valandėlės" programoje klausytojus nukelia į Kęstučio laikus.

tikrųjų tai juodasis romantizmas, nes tokios literatūros autoriai išvysto žydriojo romantizmo pradus iki kraštutinių antitezių. Tuo tarpu Rytų komunistinio totalizmo favorizuojamas realizmas tampa toks nekūrybiškas, kad žymesnieji rašytojai iš jo veržiasi čia žydriojo romanizmo kryptimi (kaip Just. Marcinkevičius "Siena" ir "Mindaugu"), čia, pasinaudodami absurdinės literatūros (juodojo romantizmo) elementais, kuria pozityvios prasmės sintetinius kūrinius, kaip Juozo Grušo "Meilė, džiazas ir velnias", kurie galėtų įsirikiuoti į integralinį realizmą.

Kadangi šiemet ateitininkų organizacija (studijų savaičių viena rengėjų) mini savo 60 metų jubiliejų, **Vincas Natkus** savo paskaitoje kalbėjo apie ateitininkų įnašą į lietuvių literatūrą. Tai taip pat buvo žvilgsnis į Rytus ir į Vakarus, nes Rytuose (okupuotoj Lietuvoj) komunistai ateitininkus yra seniai sunaikinę, o Vakaruose jų organizacija tebėra gyva ir senesniuosius rašytojus papildo jaunais vardais. Prelegentas rado, kad su ateitininkais buvo ar yra susiję apie 80 lietuvių rašytojų, kuriuos galima suskirstyti į keturias kartas. Jų vyriausioji prasidėjo A. Jakštu - Dambrausku, o jauniausioji (ketvirtoji) paskiausiai pasireiškė "Tiltų ir tunelių" rinkiniu. Dėl didelio skaičiaus rašytojų kiekvieno jų nebuvo galima gerai charakterizuoti. Todėl prelegentas daugiausia savo dėmesio skyrė lyrikams, cituodamas jų poezijos, o kitų žanrų rašytojus dažniausia tepaminėdamas vienu antru sakiniu, arba tik pavarde.

Daug kur vardais - pavardėmis ir trumpomis charakteristikomis prisiėjo tenkintis ir **Valteriui Banaičiu**, kuris, užuot kalbėjęs apie šių dienų lietuvių muziką, stambiais bruožais davė Lietuvos muzikos istorinę apžvalgą. Šitos istorinės paskaitos (kaip ir V. Natkaus) čia neįmanoma sutrauktai perduoti. Tik reikia pasakyti, kad V. Banaitis, kaip ir kitais atvejais, kalbėjo įdomiai ir paliko viltį, kad jo nuomonę apie lietuvių dabartinę muziką išgirsime gal per kitų metų studijų savaitę.

Visai po dabartinius vandenis "braidė" etnologas **Juozas Lingis** iš Stockholmo. Savo groteskiškai skambančioj paskaitoj — "Pasirodo derlius, kukurūzams grojant" — jis kalbėjo apie komunistų mėginimus sukurti naujus papročius okupuotoj Lietuvoj. Tokios pastangos yra sustiprėjusios nuo 1963 metų. Tada ypač susirūpinta tikinčiuosius atitraukti nuo Bažnyčios. Todėl metrikacijos įstaigoje iškilmingos ceremonijos dabar vyksta su muzika, prakalbomis, žiedų sumainymu. Atatinkamai krikštynos imamos keisti vardynomis. Grynai pasaulietiškus lietuvių papročius komunistai mažiau keičia. Pavz., nors Užgavėnes jie pavadino žiemos šventę, bet jose paliko Lašininį ir Kanapinį, kurių simbolinė prasmė nutylima. Tiek Užgavėnių, tiek Rugiapiūtės (pabaigtuvių) papročiuose dabar komunistai išryškina sovietinės tikrovės alegorines figūras — spekuliantus, tinginius, degtindarius, chuliganus; muzikantus aprengia kukurūzais, kurie sveikina šaunų Derlių, kaip Pietų kraštuose sveikina karnava-

lo alegoriją. Per Jonines žydintį papartį suranda ne atskiras asmuo, bet koks nors nusipelnęs kolektyvas.

Paminėti penkiasdešimtmečiui nuo Lietuvos Steigiamojo seimo **prof. dr. Z. Ivinskis** iš Bonnos kalbėjo apie to seimo kilmę ir reikšmę. Parodęs, kaip buvo einama prie to seimo ir davęs vieną antrą paralėlę, prelegentas pažymėjo, kad į Steigiamąjį seimą negalėjo išrinkti atstovų lenkų okupuotosios Lietuvos dalis, tačiau laisvos dalies atstovai buvo iš visų tautybių ir visokių profesijų. Tas seimas buvo jaunos sudėties ir demokratinės nuotaikos. Nors jame absoliutinę daugumą atstovų turėjo krikščionių demokratų blokas (59 iš 112 atstovų), tačiau Lietuvos vyriausybė tuo laiku buvo koalicinė, vadovaujama dr. K. Griniaus. Steigiamasis seimas buvo energingas ir darbingas. Nors dėl lenkų kariuomenės invazijos jis buvo turėjęs sustabdyti savo darbus (kai kurie seimo nariai išėjo į frontą), tačiau per 29 savo darbo mėnesius jis priėmė apie 300 įstatymų projektų arba jų pakeitimų. Jo svarbiausi epochiniai darbai buvo: Žemės reforma, Konstitucija, Lietuvos universiteto ir Valiutos įstatymai. Išreikšti įstatymuose Steigiamojo seimo nutarimai ir po 30 sovietinės okupacijos metų tebežėri kaip auksas.

Savo paskaitoje apie "Dvipolę visuomenę" **dr. K. J. Čeginskas** (iš Uppsalos, Švedijos) sociologo akimis pažvelgė dabartinės Lietuvos gyventojų pasiskirstymą. Nors Lietuvoj kaimo gyventojų mažėjimas ir miestų didėjimas buvo ryškiai matyti po II-jo pasaulinio karo, tačiau tik šiemet (1970) gyventojų surašymas parodė, kad iš 3.129.000 Lietuvos žmonių miestuose gyvena 1.572.000, t. y. 50,2 proc. (Prelegentas skaičiais nurodė, kaip mažėjo kaimo gyventojai ir kokie miestai ypatingai padidėjo). Nors miestuose dabar gyvena truputį daugiau negu pusė gyventojų, bet dėlto Lietuvos negalima vadinti miestietiška. Jos visuomenė mišri su dviem piliais — kaimu ir miestu — ir tokia pasiliks dar ilgokai, bent kol miestiečiai pasieks 60 proc. gyventojų. Su miestų didėjimu paprastai auga pramonė. Šitaip yra ir Lietuvoj. Tik jos miestų žymus gyventojų procentas dirba pramonės darbininkais. Tuo tarpu aukštai išvystytos pramonės visuomenėj didžiausią procentą gyventojų sudaro aptarnaujamųjų profesijų žmonės. Su kaimo gyventojų mažėjimu ir miestų didėjimu kinta ir lietuvių kultūros pobūdis. Kadangi miestuose žmona dažniausia dirba už savo šeimos sienų, silpnėja šeimyniniai ryšiai, gausėja ištuokos, mažėja gimimai, vyras praranda pirmaujančią padėtį net išsilavinimo atžvilgiu, nes kai kuriose inteligentinėse profesijose moterys gausesnės. Lietuvoj dabar matyti susirūpinimo ir dėl gausėjančių ištuokų ir dėl gimimų mažėjančio procento.

Šeštadienins (tradicinis) koncertas klausytojus vėl nukėlė į dvilypę sferą (tarp Lietuvos ir didžiojo pasaulio), nes koncerto programoj buvo dviejų lietuvių kompozitorių (M. K. Čiurlionio ir B. Dvariono) ir dviejų tarptautinių garsenybių (J. Brahmso ir Fr. Liszto)

KELIAS Į DIEVĄ EINA PER SANTYKIUS SU ŽMONĖMIS — kun. dr. J. Jūraitis (Šveicarija) ir dr. K. J. Čeginskas (Švedija).

kūriniai. Juos atliko talentinga lietuvių pianistė Aldona Dvarionaitė, kuri pakeliui iš Lenkijos į Paryžių buvo sustojusi Vokietijoj. Kad jos piano koncertas suteikė dalyviams nemažai estetinio pasigėrėjimo, liudijo klausytojų gausūs plojimai.

Studijų savaitė buvo baigta sekmadienį koncelebracinėmis šv. mišiomis, kurioms vadovavo ir pamokslą pasakė vyskupas dr. A. Deksnys, ir bendru posėdžiu. Jame moderatorius V. Natkus (Vasario 15 gimnazijos direktorius) davė savaitės paskaitų skerspiūvį, o dalyviai pareiškė savo pastabas dėl šios ir būsimos savaitės. Buvo reikštas pasitenkinimas dėl gerų Kat. akademijos patalpų; buvo siūlyta pasikviesti vieną antrą paskaitininką iš Lietuvos; reikšta padėka savaitės dvasios vadovui prof. J. Jūraičiui, kuris rytais vadovaudavo šv. Mišioms ir pasakydavo pamokslėlį; dėkota technikinės rengimo komisijos nariams kun. B. Liubinui, O. Bartusevičienei, stud. M. Landui ir meninės dalies vadovei A. Grinienei.

Keliais atžvilgiais ši studijų savaitė buvo viena iš geriausių.

J. Grinius

PASIRODO DERLIUS, KUKURŪZAMS GROJANT — J. Lingis (Švedija) ir kun. prof. J. Jūraitis (Šveicarija).

KNYGOS

KRAUJU RAŠYTI PUPSLAPIAI

Tautų laisvės kovos visada rašomos krauju. Mūsų tautai, iš seno įstrigusiai tarp germanų ir slavų, daugiau ne kuriai kitai Europos tautų buvo lemta savą istoriją rašyti kaip tik nuolat bevilgančiu savo žemę tautos krauju, nes lietuvis niekados nesutiko būti nei vokiečių ordino, nei slavų bei totorių vergu. Ir kai tauta kovose gerokai išvargo, kai daugiau už kitas ilgų šimtmečių kovose nukraujavo ir pateko caristinei Rusijai, tai Rusijai, kuri tik todėl tegalėjo susidaryti ir išaugti, kad Lietuva nuolat triuškino totorius ir palaužė vokiečių ordiną. Bet ir Rusijos paglemžta Lietuva nesutiko vergauti: trys sukilimai, kova už lotynišką raidę ir Vakarų kultūrą, 1905 m. sąjūdis, vėliau gausūs savanoriai liudyte liudijo, kad lietuvis nesutinka su vergo dalia ir nori būti laisvas ir tik laisvas. Tuo laisvės trokštančiųjų krauju atstatėme nepriklausomą valstybę, nors ir ne tokiomis sienomis, kokių norėjome; bet tai buvo branduolys, prie kurio su laiku būtų prisiglaudę ir kiti mūsiškiai. Deja, laisve neteko ilgai džiaugtis — 1940 lietuvių tauta buvo prievarta pajungta tarnauti tai pačiai, dabar jau sovietinei, Maskolijai. Bet netekusi laisvės tauta 1941.VI.23 prabilo tokiu sukilimu, kuris vėl visam pasauliui pasakė, kokia kaina lietuvis siekė ir siekia laisvės. Vėliau vokiečių okupacija ir krauju mokama rezistencija, vėl naujos ir besąlyginės bei beviltiškos kovos diena, kurios metu nebeapskaičiuojamai daug nutekėjo laisvės trokštančiųjų kraujo. Tai buvo beviltiškiausia kova — laisvas pasirinkimas mirti, tai nauji **Pilėnai.** Ir ne vienos kurios pilies Pilėnai, bet viso krašto ir visos tautos, su naujais Margiais, kaip Juozas Lukša, Julijonas Būtėnas, Kazys Veverskis, Adolfas Eidimtas ir daugelis kitų. Senuosius Pilėnus trumpai aprašė vokiečių kronistas, tačiau ne daug daugiau žinome šiandien ir apie šių dienų Pilėnus, nes teturime vienintėlio šios kovos dalyvio rašytus atsiminimus. Tai J. Daumanto - Lukšos PARTIZANAI, kurie, ir tai tik iš dalies, teprasklеidžia mums šios didžios ir beviltiškos kovos mažytę iškarpą — Užnemunės krašto kovas. Antra, ir šie jo atsiminimai rašyti labai sučiauptomis lūpomis, nes kovos tebedegė visos Lietuvos Pilėnų gaisrais ir tebuvo galima rašyti tik apie mirusius bei sudegusius pilėniečius...

Vėliau apie šias Lietuvos pilėniečių kovas prasiveržda vo naujų žinių, naujų pasakojimų. Jų atvežė šiek tiek iš Lietuvos atvykę vokiečiai, o vėliau ir vienu ar kitu būdu išvykę lietuviai. Vienas kitas tų pasakojimų pateko ir į spaudą. Bet visi išvežtieji pasakojimai vis smulkūs, ne pačių kovos dalyvių, tik šalia jų buvusių žmonių, teikusių kovotojams maistą, drabužį ar vienu bei kitu būdu jiems padėjusių. Visi jie tebepasakoja apie tą baisią

kovą, tą visų nenumaldomą laisvės troškimą ir buvusį pasitikėjimą Vakarais, kurie dar Jaltoje visa vergų pirkliui pardavė. Surinkus draugėn jų pasakojimus, susidaro nemažas mozaikinis kovos vaizdas ir papildo iš kitų vietų Dainavos partizanų žygius, jų neviltingą tragiką ir nusivylimą laisvaisiais pasaulio žmonėmis bei garsiai apie laisvę pliurpiančiais liberalais.

Naujųjų Pilėnų kovas pasišovė savaip ir savo naudai aiškinti bei šiek tiek tiekti įvairiai perdirbtos medžiagos ir pati imperialistinė Maskva. Jos tikslas labai aiškus: iškreipti šių Lietuvos laisvės kovų turinį, būtent, **nutrinti jų tautinį bruožą ir paversti jas tik eilinėmis socialinių luomų kovomis,** kartu nuslepiant faktą, kad su tais mūsų laisvės kovotojais kovėsi imperialistinės Maskvos raudonoji armija, jos enkavedistinės jėgos ir t.t. Todėl Maskvos praleistoje medžiagoje lietuviai kovotojai vadinami tik banditais — eiliniais plėšikais, kurie žudę nekaltus, tik socialinei tvarkai palankius žmones, o su tais vadinamaisiais banditais kovoję vietiniai, susispietę apie miliciją, vyrai bei kiti pagalbiniai ("stribai"), kuriems dabar kartais leista apsirašyti laikraščiuose ir savo atliktus žygius. Tokia medžiaga leista pergaminti Lietuvos Mokslų Akademijai "Faktai kaltina" serijoje, tokia pat, pertvarkyta, skelbiama "Švituryje" bei kituose spausdiniuose. Kiek arčiau tikrovės pralenda kovos nuotrupų tik vad. rajoniniuose laikraštėliuose, kurių neleidžiama nei svetur, nei į "broliškas" respublikas. Maskvos patikrinta ir atsijota medžiaga mūsų laisvės kovos atžymėtos klastojimo ženklu: ji tariamu istoriškumu turi liudyti lietuvių tautos pritarimą komunizmui bei laisvą norą būti drauge su didžiuoju broliu, rusu, ir pritarti savo vergijai, garbinant lietuvių tautos žudiką... Tuo būdu ši Maskvos pertvarkyta ir skelbiama medžiaga skirta paslėpti tikrajai šių mūsų laisvės kovų esmei ir tariamu istoriškumu klaidinti kiekvieną, kuris tik ją skaitys bei naudosis šio laikotarpio Lietuvos istorijos studijoms. Toks Maskvos tikslas dažnai prasikiša pro istoriškumo užkepą, todėl ir visad reikalingas didžios mūsų apdairos bei labai kritiško įžvilgio ir vertinimo.

Panaudodamas įvairiais keliais prasprūdusius laisvės kovų pasakojimus ir Maskvos imperialistų skirtus viešai skelbti perdirbinius, Vl. Ramojus sudarė antrą KRITUSIŲJŲ UŽ LAISVĘ knygą. Skaitai šį surankiotą iš nuotrupų leidinį ir jauti tebesrūvantį tautos kraują už savo tėvų žemę visur. Jauti kaip jis geriasi į Aukštaitijos šilynus, Vidurio Lietuvos žemumas, Žemaičių aukštumas ir į pajūrio smėlį, Dzūkijos šilojus ir visur, kur tada norėjo būti laisvas lietuvis, nesutikęs vergauti ir tikėjęs Vakarų pasaulio skatinančiu laisvei žodžiu ir melu, tikėjęs Atlanto ir kitomis chartomis, Jungtinių Tautų apgaulingais pažadais, skirtais Afrikos ir Azijos tautoms, bet netaikomais Maskvos pavergtiesiems...

Vl. Ramojus šioje knygoje trumpai ryškina tris didžiuosius Lietuvos Laisvės Armijos vadus: Kazį Veverskį — Senį, gen. Motiejų Pečiulionį ir lt. Adolfą Eidimtą. Visi

jie mūsų laisvės kovų istorijoje nėra eiliniai, bet tartum naujųjų Pilėnų Margiai, kurie minimi ne vien Žemaičių žemės pasakojimuose. Ir skaitančiajam sugrįžta tikrai gyvas Senis (Kazys Veverskis), kuris mokėjo kiekvieną sutiktąjį teigte įteigti Lietuvos laisvės kovos šventumu ir būtina auka laisvei; tai buvo tas Senis, tartum prisikėlęs drauge su senuoju Vilniaus universitetu, su S. Stanevičiaus "Žemaičių šlove"; tai buvo vienas iš tų ateitininkų, kurio žodis buvo suderintas su pačiu gyvenimu. Labai gyvas ir didžios pagarbos susilaukia ir gen. M. Pečuilionio šviesus vardas, dar nepriklausomybės kovų metais pramintas "Perkūno dzieduku". Tai vienas iš nedaugelio mūsų vyresniųjų kariškių, likęs drauge su kovos vyrais. Nemažiau šviesus iškyla ir ltn. Adolfas Eidimtas ir daugelis kitų, kurių platesnėms biografijoms atkurti jau nebeužteko duomenų, pvz. ltn. Stepo Girdžiūno, Adolfo Kubiliaus, mjr. Jono Semaškos (Siemaškos), Fortunato Ašoklio, Kazio Degučio ir kitų. Bet iš tų pabirų matyti, kad tai buvo dideli šios beviltiškos kovos vyrai, kuriuos prakeikti ir suniekinti jų šviesų vardą prireikė okupantui. Taip skaitai šios laisvės kovos lapą po lapo, surandi ne vieną tau žinomą vardą ir tarsi užgirsti tykiai ištartą klausimą: "O tu, kuris sveikas ir gyvas pasitraukei iš anos kovos lauko, ar šiandien tebekovoji už savo tautos laisvę laisvame krašte, kaip aną pasitraukimo dieną pažadėjai?" Tai tylus klausimas kiekvienam skaitančiajam, tai tylus klausimas svetur gyvenančiam lietuviui, nežiūrint ar matęs nepriklausomą Lietuvą, ar jau gimęs svetur. Tai krauju parašytas kovojusiųjų žodis gyviesiems.

Užversdamas šią nedidelę kovų knygą, ne vienas kritiškas skaitytojas gali klausti, kiek toji medžiaga patikima, kiek ja gali naudotis studentas vienam ar kitam savo darbui. Atsakyti galima teigiamai, nors ne viena vieta reikalinga daug platesnių pastabų, ypač ištraukta iš "Faktai kaltina" ar kitų maskvinių leidinių. Ir gaila, kad knygos sudarytojas Vl. Ramojus tų platesnių aiškinimų knygos gale nedavė. O jų reikėte dar reikėjo ne tik prie išsiskiriančių žinių apie Juozo Paškonio mirtį (59 p.), "Mažyčio - Audronio" žuvimo vietą (182 p.), bet ir daug kur kitur, nes maskvinių imperialistų praleistose žiniose yra tikrai daug sąmoningai įvestos netikrybės: slepiama daug kam žuvimo vieta, laikas ir suimtajam bausmė. Taip pat reikėjo plačiau nusakyti, kas tas dažnai vartojamas stribas, nes ne kiekvienas skaitytojas jo ieškos istrebitelio vardu Lietuvių Enciklopedijoje ar kitoje knygoje, juo labiau, kad šiandien "stribas" Lietuvoje įgavo labai plačios reikšmės: pvz., žemaitė moteris, atvykusi į Kanadą, "stribu" vadina kiekvieną vasarotoją iš Rusijos, kitur jau "grabu" vadinamas ne tik koks Maskvos atsiųstas prievaizda, bet ir kiekvienas atsiųstas rusas fabriko darbininkas (Naujoje Vilnioje ir kt.); Vilniuje "stribu" vadinamas ir Maskvos cenzorius, žodžiu... šiandien "stribas" jau visa okupacinė Maskvos valdžia, o MVD įstaigos tiesiog "stribinės" vardą gavo.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Vladas Ramojus, KRITUSIEJI UŽ LAISVĘ, II tomas, Į Laisvę Fondo Lietuviškai Kultūrai Ugdyti leidinys Nr. 9, 1969 m. Spaudė pranciškonų spaustuvė, 910 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221. Dailininkas — Pr. Lapė. 195 psl.; kaina nepažymėta.

Andrius Norimas, BE NAMŲ, premijuota istorinė apysaka jaunimui. JAV LB Kultūros Fondo leidinys Nr. 42. Spaudė Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd Street, Chicago, Ill. Viršelį - aplanką piešė autorius; 200 p., kaina 3.50 dol.

Aloyzas Baronas, IŠDŽIŪVUSI LANKA, novelės, išleido lietuviškos Knygos Klubas, 1970 m. Spaudė Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, Illinois 60629. 234 ps., aplanką piešė Kazys Veselka, kaina 4.50 dol.

Birutė Pukelevičiūtė, RUGSĖJO ŠEŠTADIENIS, premijuotas romanas, išleido Lietuviškos Knygos Klubas, 1970 m., spausdino Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd Street, Chicago, Illinois 60629; viršelis ir vinjetės — Kazys Veselka; 237 p., kaina 5.00 dol.

Nežiūrint visų smulkių pastabų, Vl. Ramojaus KRITUSIEJI UŽ LAISVĘ, reikia tikėtis, bus skaitoma ne tik vyresniosios kartos, bet ir jaunimo, ir kartu primins kiekvienam, kaip brangi žmogui laisvė ir kiek mus pačius brolių kraujo auka įpareigoja.

Vladas Ramojus, KRITUSIEJI UŽ LAISVĘ II t. 195 p., Čikaga 1969. Viršelis ir aplankas dail. Pr. Lapės. Į Laisvę Fondo Lietuviškai Kultūrai Ugdyti leidinys nr. 9.

K .N. Vyduolis

Vincas Maciūnas, VINCAS KRĖVĖ SAVO LAIŠKUOSE; išleido Lietuviškos knygos klubas 1970 m. Chicagoje. Atspaudas iš "Draugo" kultūrinio priedo 1969 m. liepos mėn. 26 d., rugpiūčio mėn. 2, 9 16, 23 ir 30 d. Spaudė Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd Street, Chicago, Ill. 60629; 49 p., kaina 1.00 dol.

Vytautas Vaitiekūnas, A SURVEY OF DEVELOPMENTS IN CAPTIVE LITHUANIA in 1965-1968. Published by the Committee for a Free Lithuania, 29 West 57th Street, New York, N. Y. 10019.

THE LITHUANIAN WOMAN, editor — Birutė Novickis, editorial staff: Irena Banaitis and Maria Noreika, illustrations by Paulius Jurkus. Published by the Federation of Lithuanian Women's Clubs, printed by Franciscan Press, N. Y., 1968, 198 p.

Gražina Krivickienė - Gustaitytė, VILNIUS LIETUVIŲ LIAUDIES DAINOSE, išleido Lietuviškos Knygos Klubas 1970 m., spausdino Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd Street, Chicago, Illinois 60629. Kalbą redagavo ir žodynėlį paruošė dr. Pr. Skardžius. Aplankas Marijos Žymantienės - Biržiškaitės, 384 p., kaina 5.00 dol.

Petras Maldeikis — MEILĖ DVIDEŠIMTAJAME AMŽIUJE, išleido Lietuviškos Knygos Klubas, spausdino Draugo spaustuvė 4545 W. 63rd Street, Chicago, Illinois 60629. Viršelį piešė P. Jurkus. 273 p., kaina 5.00 dol.

Juozas Švaistas, ŠAUNUS PENKETUKAS, JAV LB Kultūros Fondo leidinys Nr. 38. Iliustravo dail. Zita Sodeikienė. Spaudos darbus atliko M. Morkūno spaustuvė Čikagoje 1969 metais. Tiražas 1000 egzempliorių, 78 p., kaina 3.00 dol.

TĘSTINAS LB INFORMACIJOS KOMISIJOS PRADĖTAS DARBAS

JAV-bių LB centro valdyba, vadovaujama Broniaus Nainio, baigė savo kadenciją. Turime JAV-bių LB naują tarybą, kuri jau sudarė savo vyriausius organus: centro valdybą ir tarybos prezidiumą.

Broniaus Nainio vadovaujama LB centro valdyba buvo ir judri, ir darbšti, ir sumani, ir nestokojanti naujų minčių ir planų, ir pajėgi tuos planus įgyvendinti bei realizuoti. Tos centro valdybos vienas iš drąsiausių ir tiksliausių žingsnių buvo informacijos komisijos suformavimas ir jos darbų finansavimas. Veikusi informacijos komisija užvertė savo knygos lapus kartu su Broniaus Nainio vadovauta JAV-bių LB centro valdyba.

Mūsų veiksniai (VLIK-as ir ALT-ba) turėtų būti pagrindiniai informacijos centrai. Nė vienas iš jų iki šiol nėra rimčiau pajudėjęs svetimųjų informavimo lietuvių ir Lietuvos bylos reikalu. To darbo ėmėsi JAV-bių LB centro valdybos suformuota informacijos komisija.

JAV-bių LB informacijos komisija padarė tikrai gerą pradžią. Mūsų veiksniai balsiai kalbėjo apie aukas Lietuvos vadavimo darbui, o LB informacijos komisija dirbo. 1970 metų pirmųjų šešerių mėnesių laikotarpyje Lietuvos bylos reikalas nuskambėjo amerikiečių spaudos puslapiuose ir amerikiečių radijo ir televizijos programose žymiai garsiau, negu kad bet kada praeityje. Lietuvos bylos reikalas buvo pajudintas tinkama linkme ir JAV-bių Kongrese. Apie visus JAV-bių LB informacijos komisijos atliktus darbus ir atsiektus laimėjimus išsamiai informavo ir pasisakė objektyvioji lietuvių spauda.

JAV-bių LB naujoji centro valdyba turėtų tą darbą tęsti. Būtų mirtina tautinė nuodėmė palikti svetimųjų informavimą Lietuvos bylos reikalu "Dievo valiai", kaip kad buvo beveik visą laiką iki 1970 metų pradžios. Šis svarbus darbas plėstinas ir remtinas žymiai didesniais finansiniais resursais. Kitų kraštų LB vadovybės turėtų pasekti JAV-bių LB Broniaus Nainio vadovautos centro

valdybos pavyzdžiu, suformuodamos panašias informacijos komisijas savo kraštuose.

Lietuvos bylos kėlimas, tinkamas jos gynimas, kovai dėl Lietuvos laisvės draugų ieškojimas svetimųjų tarpe ir svetimųjų pilnas ir tinkamas informavimas Lietuvos bylos reikalu turėjo, turi ir turėtų būti pati pagrindinė mūsų išeivijos misijos dalis.

REMTINAS JAUNIMO ŽYGIS

"Laisvės kovos metai baigiasi, tik nesibaigia valia kovoti ir tikėti, kad mūsų visų pastangomis kils laisvam gyvenimui amžinoji Lietuva" — Laisvės kovų metų pabaigoje paskelbta deklaracija 1970 metų pradžioje įgavo konkretesnį pavidalą:

"Mes ateinam su pilnutinės Kristaus laisvės ilgesiu, su giliu tikėjimu į laisvą tautos ateitį, su konkrečiais darbais".

Tuos žodžius paskelbė ne politinė partija, ne kuris nors laisvinimo veiksnys, bet ne kartą bartas, peiktas ir patriotizmo stoka apkaltintas lietuviškas jaunimas. Ateitininkai, neolituanai, skautai, vyčiai ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės jaunimo akcija, susibūrę "už tikėjimo laisvę" sąjūdyje, savanoriškai pasisiūlė užimti vieną laisvės kovos barą ir jame kovoti. Savo pasiūlymu jie atėjo lietuviškos išeivijos ne generacijų plyšiais aižyti, bet integruoti pagrindinių gyvosios lietuvybės tikslų vienybėn. Jie atėjo ne su išdidžiomis "jūs pasenote ir nebejaučiate laiko pulso" pretenzijomis, bet su vyresniųjų autoriteto pripažinimu, tačiau teisėtai laukdami pripažinimo ir sau. Jie savo planus pateikė vyresniųjų aprobacijai, taktiškai pasiūlydami papildyti jais gal neaptartą, bet pagrindinai visų suprastą kovos už Lietuvos laisvę koncepciją.

Ne tik mandagiu pritarimu, bet ir konkrečiais įnašais reikia sudaryti tokias sąlygas, kad jaunųjų lietuvių intelektualų potencialas pilnai galėtų atsiskleisti. Tegu jaunieji išbando savo jėgas ir užsigrūdina kovos laukė riterių, bet ne ginklanešių rolėje. Laimėjimai sužadins entuziazmą, pasitaikę nepasisekimai subrandins dvasią. Čia subręs būsimieji laisvės vyriausi vadai ir kovos strategai.

"Lietuvi, kuris naudojiesi Vakarų demokratijos laisvėmis, kuris gyvai jauti mūsų tautos tragediją, kuris lauki iš jaunimo iniciatyvos ir darbų, ATSILIEPK!"

(Atkelta iš 46 psl.)

iš apsupimo prasiveržęs Kazys Veverskis ir atsidūrė Vorkutos katorgoje.

Papildant Lietuvos Laisvės Armijos kūrėjo ir vado charakteristiką, reikia pridėti, kad bet kokia neteisybė visada iššaukdavo jo aktyvią reakciją. Jo įsitikinimu, pasipriešinimas neteisybei išvedė jį iš Jurbarko gimnazijos. Išėjo ir iš Karo mokyklos, nes jam atrodė, kad karinės drausmės formom užmaskuojama daug neteisybės.

Aktyvi reakcija į bet kokios neteisybės pasireiškimą atvedė K. Veverskį ir į ateitininkų eiles. Mat, persikėlęs iš Kretingos į Jurbarką, jis apsigyveno kartu su mokiniais, kurie dalyvavo tuo metu draudžiamoje moksleivių ateitininkų veikloje. Draugai juo pasitikėjo, apie slaptą veiklą jį informavo ir kvietė stoti į ateitininkus. Kazys ateitininkų veiklą atsargiai sekė, bet ilgesnį laiką laikėsi nuošaliai. Bet kai vieno slapto susirinkimo dalyviai buvo išduoti ir nemaža dalis jų nukentėjo, Kazys pareiškė "ar nesakiau, žalčiai, kad būtumėte atsargūs", ir pats tuoj pat į slaptą moksleivių ateitininkų veiklą įsijungė. 1937 m. buvo išrinktas kuopos pirmininku.

— Dantė, rašydamas apie pragarą, išdaviką Judą patalpino pačiame pragaro dugne. Kaip jūsų tarpe galėjo atsirasti išdavikų?" — kalbėjo naujasis pirmininkas.

Kaune Veverskis buvo suartėjęs su prof. Pranu Dovydaičiu ir, atrodo, profesoriaus kiek buvo šelpiamas. Dovydaičio prašomas, buvo parašęs keliasdešimt puslapių savo vargo autobiografiją. Tam tikru atžvilgiu Dovydaitis ir Veverskis buvo panašūs vyrai. Vilniaus universitete Kazys buvo išrinktas studentų ateitininkų "Kęstučio" korporacijos pirmininku ir išbuvo juo iki bolševikų okupacijos.

Kazys Veverskis buvo gabus moksluose, linkęs į literatūrą, rašė eilėraščius. Lengvai sugyvenamas, draugystėje ištikimas, įsipareigojimuose sąžiningas. Sugebėjo pažinti žmones ir mokėjo juos įvertinti. Pvz., 1941 metais grįžęs iš Vokietijos, gan taikliai charakterizavo Berlyne susispietusius veikėjus. Apie ministerį K. Škirpą ir apie kai kuriuos kitus buvo geros nuomonės, nors pats į vadovaujančią viršūnę ir nebuvo įleistas. Tačiau apie vieną tos viršūnės narį taip išsireiškė:

— Aš užtikrinu, kad asmeninės aukos Lietuvos labui jis niekad nepadarys. Jis tik garbėtroška.

Veik 30 metų kovomis ir kančiomis užpildytas laiko tarpas patvirtina jo sprendimo teisingumą.

Alp(LK)3082
1970
Nr.49(86)

90.745.107.